

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĢEOGRĀFIJAS NODAĻA

**PARKI UN TO FUNKCIJAS PILSĒTĀ: RĪGAS PARKU ĒSPLANĀDES,
UZVARAS PARKA UN GRĪZIŅKALNA PIEMĒRI**

Bakalaura darbs

Autors: Ieva Vaickovska
Stud. apl. iv05020

Darba vadītājs: Dr. Geogr.
Docente Inese Stūre

RĪGA, 2009

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā „Parki un to funkcijas pilsētā: Rīgas parku Esplanādes, Uzvaras parka un Grīziņkalna piemēri” pētītas Rīgas parku vēsturiskās un mūsdienu funkcijas.

Darbu veido piecas nodaļas. Pirmajā nodaļā apskatīta vispārīgā parku rašanās vēsture un attīstība, vēsturiskā funkciju maiņa un parka formālās funkcijas. Otrā nodaļā apskatīti darbā izmantotie materiāli un metodes. Trešā nodaļa sniedz pārskatu par Rīgas zaļo zonu un pētāmo parku izveidi, vēsturisko attīstību un funkcijām. Ceturtā nodaļa ir rezultātu apkopojums, kurā apskatīta formālo funkciju realizācija pētītajos parkos un pierādīta neformālo funkciju esamība. Piektajā nodaļā veikta pētījuma salīdzinošā analīze ar Groningenas parkiem Nīderlandē.

Bakalaura darba rezultāti parāda pilsētas parka funkcijas vēsturiskā, mūsdienu izmantošanas un sociālo procesu kontekstā.

Atslēgas vārdi: parka funkcijas, Rīga, Esplanāde, Uzvaras parks, Grīziņkalns.

ANNOTATION

The present Bachelor Paper „Parks and their Functions in the City: Case Studies of Esplanade, Grizinkalns and Uzvaras Park in Riga” investigates the historical and contemporary functions of the parks of Riga.

The Paper consists of five chapters. In the first chapter the general history of the origin and the development of the parks, the historical change of the functions and the formal functions of the parks are examined. The second chapter presents the materials and methods used in the Bachelor Paper. The third chapter surveys the formation of the green areas of Riga and the parks under investigation, the historical development and the functions. The fourth chapter is the summary of the results which present the realization of the formal functions in the studied parks and prove the existence of the informal functions. In the fifth chapter a comparative analysis of the research with the parks of Groningen in the Netherlands is carried out.

The results of the research show the functions of the park in the city in a historical context as well as the context of contemporary utilization and social processes.

Key words: park functions, Esplanade, Grizinkalns, Uzvaras park

SATURA RĀDĪTĀJS

Anotācija.....	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1. Parku funkciju pētniecība ģeogrāfijā.....	7
1.1. Vispārīgā parku rašanās un vēsturiskā attīstība	7
1.2. Parka funkciju maiņa.....	10
1.3. Parku funkcijas	12
2. Pētījuma materiāli un metodes	18
2.1. Materiāli un dati, to ieguves avoti	18
2.2. Metodes, metožu izvēles motivācijas	19
3. Parku izveidošana un vēsturiskā attīstība	21
3.1. Rīgas parki un to vēsture	21
3.2. Esplanāde.....	24
3.3. Grīziņkalns	28
3.4. Uzvaras parks	32
4. Pētījums un tā rezultāti	35
4.1. Parku formālās funkcijas, to realizācija dzīvē.....	35
4.2. Parku neformālās funkcijas, to pamatojums un realizācija dzīvē.....	51
5. Salīdzinošā analīze ar Nīderlandi	55
Secinājumi	58
Kopsavilkums	59
Literatūra un avoti	60
Pielikumi.....	64
Dokumentārā lapa.....	82

IEVADS

Gandrīz visās pilsētās, lielākās un mazākās apdzīvotās vietās, ir parki un dārzi, kas visbiežāk atrodas centrā un izdaiļo apkārtni. Zaļās zonas neaprobežojas tikai ar estētiskām funkcijām, jo to ekoloģisko un sociālo funkciju rezultātā tiek uzlabota vispārīgā pilsētnieku dzīves kvalitāte. Parki ir arī kultūrvēsturiskas vietas, kas glabā daudz liecību par apkārtnes un visas pilsētas vēsturisko attīstību. Ar katru gadu pasaulē pieaug pilsētu iedzīvotāju skaits, tāpēc zaļās zonas pilsētā kļūst aizvien nozīmīgākas. Pašlaik Rīgā zaļo zonu un ūdens teritoriju apjoms ir 54,2% no kopējās pilsētas platības (Rīgas ilgtermiņas attīstības plāns līdz 2025, 2005). Rīga ir viena no „zaļākajām” galvaspilsētām Ziemeļeiropas reģionā (skatīt attēlu 1.1.)

Parki mūsdienās ir nozīmīgs starpdisciplināru pētījumu temats gan arhitektiem un ainavarhitektiem (Dāvidsone, 1988), gan plānotājiem un pilsētu sociologiem, gan vēsturniekiem un bioloģiem, un pat ar fiziskās veselības uzlabošanu saistītiem pētniekiem (Cohen D.A. et al., 2007). Ģeogrāfijā parki kā pētījuma temats ir aktuāli gan kā nozīmīga pilsētas telpa ar saviem sociālajiem procesiem, gan kā tūrisma objekts, gan no ainavu zinātnes skatījuma, kā īpatnēja kultūrainava. Parki ir interesants pētījumu objekts pilsētu ģeogrāfijā, jo tajos novērojama dažādu faktoru mijiedarbība. Tomēr Latvijā trūkst pētījumu par parku funkcijām, apmeklētājiem un to, kādas cilvēku vajadzības pilsētas zaļās zonas spēja apmierināt. Tāpat trūkst ģeogrāfisku pētījumu par parkos esošajiem kultūras mantojuma objektiem un to ietekmi uz parka funkcijām. Rīgas parki pārsvarā pētīti no arhitekt-vēsturiskā skatupunkta (Dāvidsone, 1988), bet ģeogrāfijā šādi pētījumi līdz šim nav veikti, tāpēc bakalaura darbs „Parki un to funkcijas pilsētā: Rīgas parku Esplanādes, Grīziņkalna un Uzvaras parka piemēri” ir veltīts pilsētas parku funkciju problemātikai, vēsturiskai attīstībai un pilsētas parku telpiski temporālajām transformācijām un izpausmēm valsts galvaspilsētā.

Bakalaura darba mērķis ir noteikt parka funkcijas pilsētā tā vēsturiskā, mūsdienu izmantošanas un sociālo procesu kontekstā.

Darba uzdevumi ir:

- Apzināt zinātniskajā literatūrā izvirzīto pilsētas parku funkciju un to sociālo norišu ģeogrāfisko problemātiku.
- Izpētīt Esplanādes, Uzvaras parka un Grīziņkalna izveidošanu, attīstību un tās nosacījumus.
- Raksturot Esplanādes, Uzvaras parka un Grīziņkalna parku mūsdienu izmantošanu un lomu pilsētā.
- Raksturot kultūras mantojuma objektus izvēlētajos parkos un to saistību ar parka funkcijām pilsētā.

- Balstoties sociālo procesu analīzē, noteikt parka funkcijas.
- Veikt Esplanādes, Uzvaras parka un Grīziņkalna sociālo parka funkciju salīdzinošo analīzi ar Stadspark un Noorderplantsoen parkiem Groningenas pilsētā Nīderlandē.

Lai veiktu pētījumus par parku mūsdienu izmantošanu un tajos notiekošajiem sociālajiem procesiem, izvēlējās trīs konkrētus parkus Rīgas pilsētā – Esplanādi, Uzvaras parku un Grīziņkalnu. Par ikvienu no tiem veicu literatūras, pašvaldības dokumentu un masu saziņas līdzekļu publikāciju apskatu un katrā no parkiem veicu anketēšanu, dalībnieku novērojumus, fotofiksāciju, kā arī apmeklēju tos kopā ar bērniem, lai uzzinātu viņu viedokli. Iegūto materiālu analīzes piemēru attēloju kartē un salīdzināju ar savā pētījumā, kurš veikts Nīderlandē 2008. gadā, iegūto informāciju. Bakalaura darbā ir piecas nodaļas, tas sastāv no 64 (kopā ar pielikumiem 82) lappusēm. Tajā ir 27 attēli un 2 tabulas. Darbam ir 8 pielikumi, no kuriem 5 ir kartes. Darbā izmantotas autores fotogrāfijas

1. PARKU FUNKCIJU PĒTNIECĪBA ĢEOGRĀFIJĀ

Mūsdienās parki ir kļuvuši par vienu no svarīgākajām rekreācijas vietām pilsētu iedzīvotājiem. Bieži vien parki ir kā mazas, klusas, zaļas salas lielajās un skaļajās pilsētās. Daļai pilsētnieku šīs salas ir vienīgās pilsētas daļas, kur viņi var atpūsties svaigā gaisā. Ikdienā parki nodrošina saskari ar dabu, tās ir vietas, kur cilvēki ved pastaigāties bērnus, izved svaigā gaisā mājdzīvniekus, sporto, satiekas un var novērot dabas parādības, piemēram, gadalaiku maiņas, urbanizētajā vidē. No ģeogrāfijas perspektīvas parki ir interesants pētījumu objekts. Parkos var tikt pētītas sabiedrības attiecības ar dabu, teritoriju izmantojums, vides kvalitāte, publiskā telpa, sociālie procesi, rekreācijas iespējas pilsētā un kultūrvēsturiskie aspekti.

1.1. Vispārīgā parku rašanās un vēsturiskā attīstība

Pirmie parki bija dārzi. Kad senie cilvēki pirmo reizi norobežoja un atdalīja kādu teritoriju, lai aizsargātu to no apkārtējās vides, radās pirmais dārzs. Neaizsargātā vidē briesmas draudēja gan maiziem bērniem, gan pieradinātajiem dzīvniekiem, gan sūri un grūti izaudzētajai labībai un citiem ēdamiem augiem, bet nožogojuma iekšpusē tie varēja augt un attīstīties, nebaidoties tikt apēsti vai izpostīti (Hunt, 2004). Senajos dārzos galvenokārt stādīja ēdamus augus, tomēr drīz tikpat svarīgi kļuva medicīnā izmantojamie augi.

Kad cilvēki sāka veidot pirmās pilsētas, neatņemama apdzīvoto vietu sastāvdaļa bija dārzi. Un jau toreiz dārziem bija vairāk par vienu funkciju – būt vietai, kur izaudzēt cilvēkiem noderīgus augus. Piemēram, senajiem ēģiptiešiem bija gan piemājas dārziņi, gan tempļa dārzi (Turner, 1996). Senie asīrieši īpašu uzmanību veltīja dabas estētiskajai vērtībai un to apliecināja, radot vienu no senās pasaules septiņiem brīnumiem – Babilonijas gaisa dārzus. Bābeles pilsētā, kurā atradās slavenie gaisa dārzi, zaļajām zonām bija arī citādākas funkcijas. Tās piesaistīja ceļotājus un reprezentēja vienkāršajiem iedzīvotājiem politiskās varas pārākumu un pat dievišķumu, it īpaši ķēniņa Nebukadnēcera laikā, kad dārzi bija simbols pilsētas bagātībai un izsmalcinātībai. Asīrieši veidoja īpašus dārzus par godu lielu kauju uzvarām un tos piepildīja ar dažādām trofejām no iekarotajām zemēm. Tāpat ziemeļu Mezopotāmijā, kas, iespējams, ir tā pati vieta, kur atradies Ēdenes dārzs, jau ilgu laiku bija pazīstami ierobežoti medību parki, uz kuriem valdnieki devās medīt dzīvniekus (Jones and Wills, 2005). Senie persieši pirmo reizi sastapās ar šiem medību parkiem 539. gadā pirms Kristus, kad iekaroja Mezopotāmiju un pārņēma ideju par parkiem. Persiešu uztverē parks saistījās ar ideālo vietu, ar paradīzi. Tāpēc senajā Persijā izveidojās divas paradīzes formas – karaliskie spēļu parki un bagātīgie dārzi. Tā kā šie parki un dārzi bija ierobežoti, tad visi

parku piedāvātie labumi piederēja augstdzimušajiem. Parki bija kā piemērs oāzēm tuksnešainajās zemēs. Tajos bija viss labākais, ko zeme izdod, un tie reprezentēja vietu, kur ir ideāla daba. Parki un dārzi bija simbols tam, ko nozīmē vara un bagātība (Jones and Wills, 2005).

Senās Grieķijas un Romas kultūrās parki tika asociēti ar garīgumu, publisko atspirgšanu un dzīvošanu pilsētās. Senie grieķu filozofi parkos apcerēja cilvēku un dzīvnieku attiecības, kā arī to saistību ar garīgumu. Arī grieķi saistīja to ar paradīzi un rakstīja par īpašiem dārziem un birzīm, kur pastāv perfekta daba. Domājot par svētajām birzīm, kas mūsu izpratnē bija svēti parki un dārzi, grieķi nonāca līdz panteismam (Jones and Wills, 2005). Lielā pietāte pret dabu un panteisma novirzieni redzami arī Ziemeļeiropas kultūrās, piemēram, Skandināvijā, kur visa pasaule tika attēlota kā koks (Jones and Wills, 2005). Grieķu parki reprezentēja demokrātiskās vērtības, un, atšķirība no asīriešu un persiešu medību parkiem, grieķu parku galvenā funkcija bija būt par vietu, kur iespējams vingrināties, runāties un domāt (Jones and Wills, 2005).

Vēlāk vēsturiski, it sevišķi Eiropā, parku un dārzu izveide bijusi cieši saistīta ar arhitektūras un pilsētībūvniecības attīstību (Dāvidsone, 1988). Viduslaikos pilsētām apkārt bija mūri, tāpēc pilsētas dārzi tika veidoti sadzīvīskām vajadzībām. Parki bija maziņi un kā apliecinājums kaut kam augstākam – gan laicīgiem kungiem, gan Dievam. Pret dabu kopumā un šādos parkos pilsētās izturējās ar bijību, jo to saistīja ar godbijību pret Dievu un visu Viņa radību. Īpaša dārzu kultūra bija attīstīta pie klosteriem un pilīs (Aben and Wit, 1999). Arī islama kultūrā šajā periodā mazie pilsētas parki tika saistīti ar Dievu un viņa dāvanām cilvēkiem, tomēr kopējā attieksme bija savādāka. Daba pilsētā galvenokārt bija dārzos, kas atradās māju iekšpagalmos. Šie dārzi bija kā mazas paradīzes, un to galvenā funkcija bija būt par vietu, kur cilvēki var justies labi un baudīt dzīvi. Tā kā tie atradās mājas centrā, tad dārzos notika ēšana, dzīvošana, tur muzicēja, dejoja un sarunājās. Šāda attieksme vienmēr ir bijusi saistīta ar apkārtējiem dabas apstākļiem, jo parki un dārzi dienvidos ir vietas, kur paslēpties no karstuma, putekļiem un sausuma (Aben and Wit, 1999). Renesansē līdz ar vispārēju vērtību maiņu notika attieksmes maiņa pret dabu un līdz ar to arī pret dārziem un parkiem. No dabas vairs nevajadzēja bīties, bet gan to izpētīt un pārvaldīt (Aben and Wit, 1999).

Sākumā - 17. gs. Francijā un pēc tam vēlāk 18. gs. Anglijā - valdnieki sāka atvērt savus privātos dārzus plašākai sabiedrībai. Vienas no pirmajām zaļajām zonām, kas tika atvērtas sabiedrībai, bija Francijā karaļa Luija XIV Versaļas dārzi. Tomēr tie bija un palika karaļa dārzi, nevis publiskie parki. Vēlāk arī Anglijā daudzi aristokrātiem un augstdzimušajiem piederošie parki laiku pa laikam tika atvērti sabiedrībai (Turner, 1996).

Pirmie publiskie pilsētas parki mūsdienu izpratnē parādījās 19. gs. Lielbritānijā. Industrializācija lika pilsētām strauji izplesties, tās kļuva piesārņotas un netīras. Lielais iedzīvotāju skaita pieaugums galvenokārt attiecās uz rūpnīcu strādniekiem – tātad strauji

palielinājās nabadzīgo un vidusšķiras īpatsvars pilsētās, kuru izklaide brīvdienās lielākoties bija alkohola lietošana (Turner, 1996). 1833. gadā parlamentā tika iesniegts ziņojums, kurā tika secināts, ka visnabadzīgākie cilvēki dzīvo vislielākajās pilsētās pārapdzīvotības apstākļos un viņu vajadzība pēc parkiem ir vislielākā. Īpaša komisija aprakstīja vajadzību pēc parkiem, kā vajadzību pēc vietām, kur pilsētnieki varētu nodarboties ar vingrošanu. Parki būtu pilsētas plaušas un lieliska alternatīva krogiem un bāriem. Parki arī palīdzētu pilsētniekiem veidot ciešākas saites ar dabu, kā arī tajos tiktu mazināta sociālā spriedze starp dažādiem sabiedrības slāņiem (Conway, 2000). Pirmais publiskais parks pasaulē bija Birkenhedas parks Birkenhedas pilsētas centrā Anglijā, kurš tika atvērts sabiedrībai 1847. gada 5. aprīlī. Tam sekoja citi publiskie parki lielajās industriālajās pilsētās, tādās kā Londona, Mančestera un Glāzgova (Conway, 2000).

Publiskie parki tika veidoti pie lielajām, augošajām pilsētām, kur zeme vēl bija pieejama un salīdzinoši lēta. Parkos tika iekārtoti spēļu laukumi, vietas īpašām sporta nodarbībām brīvā dabā un plaši zālāji. Tajos varēja atpūsties aktīvi, nodarbojoties ar kādu sporta veidu, piemēram, futbolu, un pasīvi – piknikojot un pastaigājoties. Ap 1880. gadu kļuva skaidrs, ka parku sasniedzamība, attālums līdz tiem, ir ļoti svarīga, un bieži nabadzīgie pilsētnieki nevar tikt līdz lielajiem piepilsētas parkiem, tāpēc daudz vajadzīgāki būtu mazi parki pilsētas centrā. Daudzās pilsētās vecos kapus un apbedījuma vietas pie baznīcām lēnām pārvērta mazos, atvērtos parkos, dārzos un rekreācijas vietās (Conway, 2000). Kopš tā laika publisko dārzu un parku skaits ir audzis un vairojies ne tikai Lielbritānijā, bet visā pasaulē.

Jau 19.gs. beigās ar uzturēšanos dabā un parkos tika saistīta sabiedrības veselība. Auga pieprasījums pēc dzīvojamajām mājām pie parkiem, dārziem un citām zaļajām zonām. 19.gs. beigās un 20. gs. sākumā parādījās pirmās idejas par dārzu pilsētām, kur galvenais uzsvars tika likts uz vajadzību uzlabot ikdienas pilsētvidi, to padarot zaļāku. Idejas autors bija sers Ebenezers Hovards, kurš pauda viedokli, ka ir jārada mazas apdzīvotas vietas – iedzīvotāju skaits līdz 32 000, kurās iedzīvotāji būtu ciešā saskarē ar dabu un lauksaimniecību (Hardy, 1999).

Dārzu pilsētas koncepts kļuva slavens visā pasaulē mazliet vairāk nekā desmit gadus pēc Hovarda grāmatas „Rītdienas parku pilsētas” (angļu val. „*Garden Cities of Tomorrow*”) iznākšanas, kurā viņš aprakstīja dārzu pilsētas konceptu. Tās reālie piemēri dzīvē jau tika veidoti ne tikai Hovarda dzimtajā Anglijā, bet visā Eiropā, Amerikas Savienotajās Valstīs un pat Jaunzēlandē (Hardy, 1999).

Lai gan Dārzu pilsētu kustību pārtrauca Pirmais pasaules karš, tomēr pēc tā būvniecība atsākas ar divkāršu spēku. Starpkaru periodā Lielbritānijā 4 miljoni jaunu dzīvojamo māju tika uzbūvētas tieši zaļajās zonās. No 1921. līdz 1937. gadam 1,4 miljoni cilvēku pārcēlās uz Londonas piepilsētas rajoniem, un parki bija viens no šīs iedzīvotāju kustības galveniem faktoriem (Conway, 2000). Pēc Otrā pasaule kara Eiropā galvenie uzsvāri tika likti uz karā

sagrauto ēku likvidēšanu, pilsētu atjaunošanu un Jaunās Pilsētas radīšanu. Daudzviet Rietumeiropā Jaunās Pilsētas dizainu stipri ietekmēja dārzu pilsētu un zaļā dzīves veida kustības (Conway, 2000).

Austrumeiropā, kura pēc Otrā pasaules kara lielākoties ietilpa Padomju Savienības teritorijā, tika projektēti un ierīkoti jauna tipa parki, kuriem bija raksturīga funkcionālā specializācija vai sadalījums pa sektoriem. Tika veidoti memoriālie, izstāžu, sporta, nacionālie, dabas un citi specifiski parki (Parks, 1986). Padomju Savienībā veidotie parki no iepriekšējiem atšķīrās arī izmēru ziņā, no jauna izveidotie parki aizņēma plašas teritorijas. Šie lielie parki bija daudzfunkcionāli un tika sadalīti dažādos sektoros, piemēram, veidojot vienu no Uzvaras parka projektiem, tajā tika paredzēti šādi sektori: plašs sporta sektors, bērnu sporta sektors, bērnu rotaļu laukumi, atrakciju sektors, izklaides sektors kafejnīcai, estrādei, kinoteātrim, koncertzālei un deju paviljonam (Dāvidsone, 1988).

Parki tika izmantoti plašiem kultūrizglītības pasākumiem – organizēja lekcijas un koncertus, uzbūvēja dažādas sporta celtnes, laukumus un paviljonus (Dāvidsone, 1988). Zināmas paralēles laika periodā no Otrā pasaules kara beigām līdz 60. gadiem parku veidošanā un izmantošanā Padomju Savienībā velkamas ar viedokli par parka funkcijām Amerikas Savienotajās Valstīs. Arī tur šajā laikā parki galvenokārt tika definēti, kā aktīvas atpūtas un rekreācijas vietas, un uzsvars tika likts uz dažādām sportiskām aktivitātēm. Zaļās zonas parkos aizstāja ar sporta nodarbībām saistītas celtnes un treniņu laukumus. Apstādījumi kļuva sekundāri (Cranz, 1997). Arī Padomju Savienībā parka galvenā funkcija bija apmierināt tam tuvumā esošo dzīvojamo rajonu iedzīvotāju aktīvo atpūtu (Dāvidsone, 1988).

Pēdējos gados pēc Padomju Savienības sabrukuma parku veidošanas un izmantošanas principi atkal ir tuvāki Dārzu pilsētām konceptam, un par parkiem un dārziem pilsētās vairāk tiek domāts un runāts kā par atvērtām sabiedriskām telpām, kur valda demokrātija un vienlīdzīgi attīstītas gan aktīvās, gan pasīvās atpūtas iespējas.

1.2. Parka funkciju maiņas

Vēsturiski parkiem bijušās dažādas funkcijas, un laika gaitā ir notikusi to maiņa. Arī attieksme pret parkiem, ideja par to, kādas cilvēku vajadzības parkos vajag apmierināt un kāda ir parku nozīme pilsētas iedzīvotāju dzīvēs, laika gaitā daudzkārt ir mainījusies un mainās vēl mūsdienās. Mūsdienās parks ir demokrātiska vieta, kas ikvienam sabiedrības loceklim piedāvā dažādus veidus, kā atpūsties. Pagātnē parki vienmēr tādi nav bijuši, piemēram, senajā Grieķijā, parkus varēja apmeklēt tikai pilsoņi – tāpat tikai brīvi cilvēki un tikai vīrieši. Vēlāk līdz pat 19. gs. Eiropā parki bija privāti un atradās pie pilīm un muižām. Parki tika saistīti ar elitārismu un aristokrātiju, jo tie bija paredzēti un tos lietoja tikai īpašs sabiedrības slānis (Jones and Wills, 2005).

Tāpat vēsturiski mainījies viedoklis par to, kāda veida atpūtu parkiem jānodrošina pilsētu iedzīvotājiem. Senajiem grieķiem viens no parku veidiem bija Svētās birzis, kurās tie nodarbojās ar filozofēšanu un dabas pielūgsmi. No mūsdienu viedokļa skatoties, šie parki atbilda tādām zaļajām zonām, kurās iespējams nodarboties ar meditāciju un kontemplāciju. Cilvēki varēja apmierināt savu vēlmi būt vienatnē un dabā. Šo skatījumu uz parkiem jāsalīdzina ar jau iepriekšminēto parku redzējumu Amerikas Savienotajās Valstīs pēc Otrā pasaules kara, kur parki tika izmantoti ļoti racionāli, galvenokārt, sportam un aktīvai atpūtai (Cranz, 1997). Amerikāņu attieksmi pret publiskajām zaļajām zonām raksturoja tas, ka parki tika uzturēti par maksājumiem nodokļiem un viņi vēlējās redzēt konkrētu labumu, ko no parka var iegūt par šo ieguldīto naudu. Visredzamāk šo labumu varēja izteikt ar iedzīvotāju fiziskā stāvokļa un pašsajūtas uzlabošanu. Līdz ar to parku galvenā funkcija no iespējas būt dabā un uzlabot savu garīgo veselību bija pārvērtusies iespējā būt sporta laukumā un uzlabot savu fizisko veselību (Cranz, 1997).

Pilnībā parku izmantošanu un funkciju var izmainīt dažādi kultūras objekti un kultūras mantojums. Piemēram, Esplanādē notika tautas svētki Umurkumurs un citi jautri pilsētas svētki, kā arī regulāri tika pieņemtas parādes, līdz 1884. gadā tika uzcelta Kristus Piedzimšanas katedrāle un Esplanādē aizliedza tautas svētku svinēšanu (Dāvidsone, 1988). Vēlāk, kad 1919. gadā Esplanādē apglabāja 27 komunārus (Ansons, 2007), parka raksturs mainījās vēl vairāk. Tas vairs nebija izpriecu un armijas parāžu laukums, bet gan piemiņas vieta.

Parka funkciju maiņa ir aktuāla arī mūsdienās. Parka funkcijas ir tieši atkarīgas no tā, ko tajā darīt drīkst un ko nedrīkst. Piemēram, viena no parka funkcijām ir būt vietai, kur pilsētnieki var ieturēt no mājām līdzīgu maltīti bez maksas. Šādu funkciju Rīgas centra parkos stipri apgrūtinā Rīgas domes aizliegums sēdēt, tātad arī piknikot, zālajos. Rīgas dome aizliegumu pieņem un tad eksperimentālā kārtā atkal atceļ, un pēc pāris nedēļām pieņem atkal (Rozentāle, 2008). Ar šādu noteikumu mainīšanu mainās arī parka funkcijas.

Parka funkcijas ir mainījušās un mainās, jo tās ir tieši atkarīgas no pilsētu iedzīvotājiem, kas lieto parkus. Parki ir saistīti ar visiem pilsētas aktuālajiem attīstības procesiem. Tos ietekmē politiskie un ekonomiskie, vides un sociālie procesi, un parkos redzams šo procesu attīstības savdabīgs atspoguļojums.

1.3. Parku funkcijas

Parka izmantošana un piedāvātās iespējas ir ļoti dažādas. Parka funkcijas iespējams iedalīt vairākos veidos, piemēram, universālās un specifiskās. Universālās funkcijas piemīt gandrīz visiem parkiem, tās tiek oficiāli plānotas un ir parka pamatfunkcijas. Bieži šīs funkcijas ir tik vienkāršas un pierastas, ka tās liekas pašsaprotamas un automātiski tiek

saistītas ar parku, piemēram, parks, kā rekreācijas vieta. Specifiskās funkcijas gluži pretēji piemīt tikai dažiem parkiem un tās tikai dažreiz tiek oficiāli iekļautas projektējot un plānojot parku. Parka specifiskās funkcijas dažkārt izmanto tikai konkrētas cilvēku grupas, piemēram, slēpošanas trasi vai skeitparku.

Universālās formālās funkcijas

Ekoloģiskā funkcija

Kopš 19. gs. parki tiek uzskatīti par pilsētas plaušām, kas palīdz samazināt gaisa piesārņojumu pilsētā. Līdz pat mūsdienām šāds uzskats ir saglabājies un ir uzskatāms par vienu no galvenajām pilsētas zaļo zonu funkcijām. Koki filtrē pilsētas putekļus un pazemina temperatūru, tādējādi uzlabojot mikroklimatu. Vienu hektāru liels pilsētas parks, kurā aug koki, krūmi un zāle, divpadsmit stundu laikā spēj saražot 600 kg skābekļa, patērējot 600 kg ogļskābās gāzes. Koki izfiltrē un uztvert vairāk par 85 procentiem apkārtējā, piesārņotā gaisa (Conway, 2000). Parki stabilizē pilsētas hidroloģisko režīmu un samazina ne tikai gaisa, bet arī augsnes piesārņojumu. Tāpat parkos stādītajiem augiem ir nevien estētiska funkcija, bet bieži parki ir veidoti kā arboretumi. Tajos atrodamas retas sugas, kas konkrētajos klimatiskajos apstākļos parasti neaug. Piemēram, Georgs Kufalts īpaši piedomāja pie sugu daudzveidības Esplanādē, jo tur bez liepām un balteglēm viņš iestādīja arī Mandžūrijas riekstkoku, sarkanlapu parasto dižskabārdi, Eiropas ciedru priedes un kazaku kadiķus (Dāvidsone, 1988). Parkos esošā sugu daudzveidība un zaļā vide uzlabo pilsētnieku estētisko izjūtu un radošās spējas (Cohen D.A. et al., 2007).

Sabiedrības veselība

Parki ir ļoti svarīgi sabiedrības garīgai un fiziskai veselībai. Parkos cilvēki var nodarboties ar dažādiem sporta veidiem, tādējādi uzlabojot savu fizisko veselību. Pētījumi rāda, ka dabai ir arī nenovērtējama loma cilvēka garīgās veselības uzlabošanā. Slimnīcu pacienti, kuriem bija iespēja skatīties uz kokiem un dabu vispār, atveseļojās daudz ātrāk nekā tie, kuru skats pa logu bija uz citām ēkām (Conway, 2000). Regulāras fiziskas aktivitātes dabā, kas ir pretmets ilgstoši sēdošam darbam, spēj samazināt dažādu hronisko slimību izplatību (Cohen D.A. et al., 2007). Parki ir ārkārtīgi svarīgi daudzu pilsētnieku dzīvē, kuriem būšana parkos nozīmē atrašanos dabā, relaksēšanos un mieru no darbīgās pilsētas.

Grupu aktivitātes un sports

Parku zālajos iespējams nodarboties ar dažādām aktivitātēm, kurās var piedalīties cilvēku grupas, piemēram, pikniki un spēles. Viena no galvenajām šādām grupu aktivitātēm ir nodarbošanās ar dažāda veida sportu. Sākotnēji 19. gs. beigās jaunizveidotajos publiskajos parkos bija populāri spēlēt kriketu (Coway, 2000). Zālajos spēlēja un joprojām spēlē futbolu.

Daudzos parkos ir iekārtoti speciāli laukumi dažādām sporta aktivitātēm, piemēram, basketbolam, tenisam, golfam, skriešanai un skeitboardam. Ziemā parkos, kur izveidotas slidotavas, var spēlēt hokeju. Nozīmīgi, ka parkos, kā atvērtā publiskā telpā, ar sportu var nodarboties dažādu sociālo slāņu cilvēki. It īpaši svarīgi tas ir zemākajiem sabiedrības slāņiem, kam noteicošais faktors, kāpēc viņi izvēlās parkus saviem fiziskā stāvokļa treniņiem, ir finansiālie apsvērumi (Cohen D.A. et al., 2007). Skriešana, pastaigas un braukšana ar velosipēdu ir sporta veidi, ko cilvēki parkos praktizē visvairāk (Conway, 2000).

Bērni parkā

Viens no galvenajiem iemesliem, lai pilsētnieki apmeklētu parku ir došanās turp ar saviem bērniem un mazbērniem (Conway, 2000), tāpēc bērnu izklaides vajadzību apmierināšana ir viena no parka svarīgākajām funkcijām. Spēļu laukumi ir vissvarīgākā vieta bērniem un arī jaunajiem vecākiem visā parkā. Spēļu laukumos bērniem tiek veidotas īpašas vietas viņu izklaipei – smilšukastes, šūpoles, dažādas kāpšanas sienas un vingrojumu redeles, kas tomēr ir gana drošas, lai bērni sev nenodarītu pāri. Kamēr bērni no dažādām sociālajām klasēm un ģimenēm spēlējās kopā, viņu vecāki var savstarpēji iepazīties un sarunāties. Ne vienmēr bērnu vajadzību apmierināšanai vajadzīgs īpašs laukums. Bērnos lielu interesi rada arī mazas dzīvnieku fermas, sevišķi lielos parkos, kur ierīkotas zooloģiskā dārza filiāles. Daudzos parkos atrodami dažādi dīķi, kanāli, upītes vai kāds cits ūdens, un viena no lietām, ko bērniem sevišķi patīk darīt parkos, ir barot dzīvniekus un pīles (Conway, 2000).

Izglītība, identitāte

Parki ir interesanti gan jauniem, gan veciem, abiem dzimumiem un visiem sabiedrības slāņiem. Visi sabiedrības locekļi var pavadīt savu brīvo laiku kopā un mācīties viens no otra. Šāda veida neformālā izglītība ir viena no parka pamatfunkcijām. Bērni un arī pieaugušie redz un mācās neformālā veidā par dažādām sociālajām grupām, par citu tradīcijām un paražām. Protams, parkā var notikt arī oficiāla izglītība, kad bērni no apkārtējām skolām dodas uz parku un mācās, piemēram, par kokiem. Viena no lietām, ko bērni it īpaši var apgūt neformālā veidā, ir piederība konkrētajai vietai un savas lokālās identitātes apgūšana. Parkos tiek rīkoti vēsturiska, politiska vai reliģiska rakstura pasākumi, kas ietekmē un veido bērna izpratni par to, kas viņš ir un kādai sociālai grupai pieder. Bieži vien parkos ir atrodami nacionāla mēroga un vietēja rakstura pieminekļi varoņiem, kam var līdzināties. Dažkārt pieminekļi ir veidoti par cilvēku brīvprātīgi ziedotiem līdzekļiem, kas padara identitātes funkciju vēl stiprāku (Conway, 2000). 1983. gadā Hjūstonā, Teksasā tika veikts pētījums, kurā skolas bērni pēc stundām profesionāliem palīdzēja uzlabot parkus un spēļu laukumu dizainu savos dzīvojamajos rajonos. Pēc tam bērni piedalījās parku labiekārtošanā un koku stādīšanā. Tā rezultātā tika secināts, ka ir mainījies bērnu attieksme pret sabiedrībai atvērtām bezmaksas

pilsētas telpām, kurās viņiem bijusi iespēja ielikt daļiņu sevis. Tādējādi, uzlabojot savu apkārtni, bērniem veidojas ciešāks saites ar lokālo vidi (Leatherman, 2001).

Meditācija jeb iespēja būt gandrīz vienam lielpilsētā (Zaļās salas)

Bieži pilsētnieki sūdzās par dzīvi stresainā, piesārņotā, skaļā vietā. Daudzi ir noguruši no skaļajām ielām, sastrēgumiem, cilvēku masām. Šiem cilvēkiem parki un dārzi pilsētā pilda zaļo salu funkciju. Parki pilsētas centrā bieži vien ir vienīgās vietas, kur var atgūties no pilsētas trokšņiem un atpūsties (Aben and de Wit, 1999). Gandrīz ikkatrā parkā ir mazi, ne tik nozīmīgi celiņi un taciņas ar soliņiem, kur ikviens var izbaudīt vienatni un mieru. Šādi nenozīmīgi celiņi parasti ir atrodamī ne tikai lielajos piepilsētas parkos, bet arī mazajos centra parkos (Conway, 2000). Šāda parka funkcija ir sevišķi svarīga iekšpilsētas parkos tāpēc, ka cilvēkiem, kas dzīvo un strādā centrā, tā bieži vien ir vienīgā saskare ar dabu. Parki dažkārt ir vienīgā iespēja atpūsties par brīvu pilsētas centrā, it sevišķi, ja kāds vēlas nodoties, piemēram, meditācijām dabā.

Pasākumi

Viena no parka funkcijām, ir būt par vietu, kur iespējams rīkot dažāda veida pasākumus. Pasākumi var būt gan ar kulturālu, gan politisku, gan reliģisku nozīmi. Parki ir ļoti piemēroti šādu pasākumu rīkošanai, jo tie ir sabiedriski atvērtas telpas, kas pieejamas ikvienam. 19.gs. beigās un 20. gs. sākumā parki bija ārkārtīgi populāras vietas. Kad tika atvērts jauns parks, cilvēki brauca ar vilcienu no tuvākas un tālākas apkārtnes, lai varētu piedalīties atklāšanas pasākumā. Dodoties uz parku, pilsētnieki ģērba savas labākās drēbes. Vasarās parkos speciāli tika rīkotas dažādas svinības, kas piesaistīja lielu skaitu cilvēku (Conway, 2000). Parkos iespējams rīkot gan liela mēroga masu pasākumus, gan vietējos, lokālos svēkus, kas piesaista un ir svarīgi parka apkārtnē dzīvojošajiem cilvēkiem (Chadwick, 1966). Arī mūsdienās parkos tiek rīkoti dažādi pasākumi, piemēram, koncerti, teātra izrādes un dažādi festivāli. Rīgas parkos katru gadu tiek organizēti dažādi pasākumi, piemēram, Jāņu dienas sagaidīšanai par godu notiek koncerti un deju uzvedumi.

Rekreācija

Parka rekreācijas funkcija, tāpat kā bērniem domātās izklaides un neformālā izglītība, ir viena no galvenajām parka izmantošanas iespējām. Rekreāciju var iedalīt aktīvajā un pasīvajā. Abas rekreācijas iespējas ļauj atjaunot savu radošumu un garīgo veselību (Low, 2000). Dažiem sava iekšējā miera atgūšanai ir mierīgi jāpasēž parkā uz soliņa un jāklausās putnu dziesmās, bet citiem nepieciešams uzspēlēt futbolu. Parks ir vieta, kur iespējams atpūsties daudzveidīgi. Atpūšoties aktīvi, vēl papildus rekreācijai ir iespēja veidot ciešākas saites ar citiem cilvēkiem, kas arī aktīvi atpūšas parkā, piemēram, kopā uzspēlējot futbolu (Low, 2000).

Parks ir universāla atpūtas vieta.

Specifiskās formālās funkcijas

Sports

Lai gan ikvienā sabiedrībai atvērtā zaļajā zonā ir iespējams nodarboties ar sportu, dažkārt uz to tiek likts īpašs uzsvars. Par parka galveno funkciju nosaka sabiedrības fiziskā stāvokļa uzlabošanu, un parkus veido kā vietas, kur nodarboties ar sportu. Parku funkcija, kas nodrošina vietu, kur sportot, ir unikāla, jo pilsētās ar sportu parasti pilnvērtīgi var nodarboties tikai iekštelpās, bet parkos šāda iespēja paveras svaigā gaisā. Parki tiek izmantoti kā sporta zāles bez jumta (Conway, 2000). Padomju Savienības laikos bija populāri veidot īpašus sporta parkus un daudzfunkcionālajos parkos sporta sektorus, gluži tāpat kā šāda sporta parku attīstība bija novērojama pagājušā gadsimta vidū Amerikas Savienotajās Valstīs (Aprakstītais parku attīstības posms raksturots iepriekšējā nodaļā „Vispārīgā parku rašanās un vēsturiskā attīstība”, 10.lpp) (Cranz, 1997).

Politiskā funkcija

Daudziem parkiem ir politiska funkcija. Parks ir bijusi vieta, kur notikušas kādas konkrētas politiskas darbības. Piemēram, šajā darbā pētāmajā Grīziņkalnā notika politiskas demonstrācijas 1905. gadā. Šīs demonstrācijas bija tik svarīgas, ka pēc tam parku nosauca tām par godu par 1905. gada parku. Šī parka politiskā funkcija ir saglabājusies līdz pat mūsdienām, jo parkā vēl arvien tiek rīkoti mītiņi un dažādas demonstrācijas. Īpaši aktuāla parka politiskā funkcija bija Padomju laikos, kad tika viedoti lieli, daudzfunkcionālie parki, kuros bija izdalīts speciāls sektors politiskām aktivitātēm (Parks, 1986).

Reliģiskā funkcija

Parkam var būt reliģiska funkcija. Šāda funkcija, galvenokārt, var būt divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, parks ir izveidots uz zemes, kur agrāk, piemēram, bijuši kapi vai noticis kāds kultūrvēsturiski nozīmīgs reliģisks notikums. Pagātnes mantojums izpaudīsies arī parka dizainā un izmantošanā. Piemēram, Nīderlandē, lai pilsētu centros veidotu pēc iespējas vairāk zaļās zonas, vecie kapi ir pārvērsti mazos, klusos skvēriņos un parciņos, kur iespējams mierīgi pasēdēt uz soliņa, bet ne spēlēt futbolu vai piknikot (Ennen, 1999). Otrkārt, kāda konkrēta reliģiska cilvēku grupa var sākt parku izmantot kā savu tikšanās vietu, līdz ar to parks kļūst par vietu, kur notiek reliģiskas aktivitātes (Ennen, 1999).

Vecuma grupas un interešu grupas

Jauniešu parki, bērnu parki, parki, kuri piemēroti vecāka gadagājuma cilvēkiem – dažkārt parki ir veidoti īpaši kādai vecuma grupai (Parks, 1986), līdz ar to viena no parka

specifiskām funkcijām ir apmierināt konkrētas iedzīvotāju vecuma grupas intereses. Piemēram, parkā, kur būs iekārtots laukums skeiteru vajadzībām, pulcēsies jaunieši, bet citā vietā, kur pa visu parku būs izvietotas pasaku figūriņas, galvenie apmeklētāji būs bērni ar saviem vecākiem (Jones and Wills, 2005). Parks arī ir vieta, kur mēdz pulcēties konkrētas interešu grupas, piemēram, jaunās māmiņas, bezpajumtnieki, seksuālās minoritātes, kāda konkrēta politiskā uzskata vai ideoloģijas piekritēji (De Vos, 2004). Piemēram, Beļģijā Gentē Citadeles parkā, tā militārās vēstures un īpašā dizaina dēļ, mēdz pulcēties vīriešu kārtas seksuālās minoritātes. Parks kļuvis par viņu iepazīšanās un brīvā laika pavadīšanas vietu (De Vos, 2004). Līdz ar kādu interešu grupu uzturēšanos parkā var samazināties citu pilsētnieku vēlme apmeklēt to.

Komercija un labiekārtojums

Tā kā daudz cilvēku savu brīvo laiku pavada parkos, tad viena no parka funkcijām, ir nodrošināt apmeklētājiem labu fizisko pašsajūtu. Viena no lietām, kas to nodrošina, ir ēdiens un dzēriens, tāpēc parkos atrodas kafejnīcas un restorāni. Parks ir vieta, kur iespējams tā apmeklētājiem pārdot arī dažādas neēdamas lietas un pakalpojumus. Piemēram, pie parkiem dažkārt ir izveidotas autostāvvietas, kur cilvēki par maksu var atstāt savus braucamrīkus (Conway, 2000). No otras puses dažos parkos komerciju atsvēr parka labiekārtojums. Piemēram, parkos ir ierīkotas bezmaksas tualetes, vietas, kur iespējams iegūt bezmaksas dzeramo ūdeni, un speciālas piknika vietas, kur var ēst līdzipaņemto ēdienu (Conway, 2000).

Kriminogēnā funkcija

Parkus iespējams izmantot ne tikai labiem mērķiem, bet arī krimināli sodāmām darbībām. Parks var būt vieta, kur uzturas narkomāni, var nodarboties ar prostitūciju, var tikt izdarītas slepkavības vai izvarošanas. Daži parki par īpaši bīstamiem kļūst diennakts tumšajā laikā. Lai samazinātu šādu parka funkciju attīstību, vēsturiski parkiem apkārt veidotas sētas un pat izveidotas īpašas parku policijas (Conway, 2000).

2. PĒTĪJUMA MATERIĀLI UN METODEDES

2.1. Materiāli un dati, to ieguves avoti

Pētījums balstās uz sekojošiem materiāliem:

- Teorētiskie materiāli, kuri iegūti bibliotēkās – LNB, LUB, RCB, Groningenas Universitātes bibliotēka, kā arī zinātnisko rakstu datubāzēs – EBSCO un ebrary.
- Pašvaldības dokumenti – Rīgas pilsētas plānošanas dokumenti, Rīgas detālplānojuma dokumenti, kas sevī ietver Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģiju līdz 2025. gadam, Rīgas attīstības programma 2006.-2012. gadam un Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2012. gadam, Meža likums, Ministru kabineta noteikumi Nr.819, Rīgas domes aģentūras „Rīgas parki un dārzi” materiāli.
- Materiāli no nacionālā un vietējā mēroga preses – laikraksts Diena, Neatkarīgā Rīta Avīze, Rīgas Balss, Latvijas Avīze, Vides Vēstis u.c.
- Interneta portālu Tvnet, Apollo, Delfi u.c. materiāli par aktuālo situāciju parkos un sabiedrības attieksmi pret tiem.
- Anketēšanā iegūtie dati par parka apmeklētāju interesēm parkā, parka izmantošanu, attieksmi pret parkiem, zināšanām par pētāmajiem parkiem.
- Interviju materiāli par parku atbildīgo personu uzskatiem un attieksmi pret parkiem un to funkcijām, kā arī lēmumu pieņemšanu un ar to saistītajām sekām.
- Intervijas ar parka apmeklētājiem – bērniem, par viņu parka redzējumu, attieksmi un lietām, kas šķiet svarīgas.
- Dalībnieka novērojumi – par parka izmantošanu, izmantošanas iespējām, apmeklētāju uzvedību un daudzumu. Parka labiekārtoību un tehnisko stāvokli.
- Fotofiksācijas materiāli, kuros attēloti būtiskākās parku funkcijas, izmantošanas aspekti – pasākumi, parka ainavas elementi un iekārtojums.
- Kartes – kurās attēloti pētāmie parki pilsētā, kā arī veikta viena parka funkcionālo zonu vizuālā attēlošana.
- Novērojumu materiāli, kas iegūti Noorderplantsoen un Stadspark parkos Groningenā Nīderlandē. Novērojumi veikti 2008. gada pavasarī.

2.2. Metodes, metožu izvēles motivācijas

Pētījuma materiāli vākti un analizēti izmantojot šādas metodes:

Literatūras studijas.

Apzināta zinātniskā literatūra par parku funkcijām un sociālajām norisēm tajos, kā arī vēsturiskā literatūra par parku izveidi, attīstību un tās nosacījumiem.

Parka diskursa analīze.

Veikta ar pētāmajiem parkiem saistīto faktu, viedokļu un attieksmju analīze, kurā ietverti pašvaldības dokumentu, masu saziņas publikāciju līdzekļu un pasākumu inventarizācijas apskati (Oficiālo, tas ir, ar pašvaldību saskaņoto, pasākumu kalendāru parkos 2007. gadam skatīt 8. pielikumā).

Anketēšana.

Lai iegūtu ziņas par parku apmeklētājiem aktuālām parka funkcijām, veikta anketēšana. Visos trijos parkos kopā aptaujāti 127 cilvēki, vidēji katrā parkā 42 respondenti. Anketēšana katrā parkā tika veikta divas dienas – darba dienā un brīvā vai svētku dienā. Anketēšana veikta tā, lai būtu pārstāvēti abi parku lietotāju dzimumi un visas vecuma grupas, līdz ar to iegūtos rezultātus varētu vispārināt (Skatīt 6. pielikumā anketas paraugu un 7. pielikumā rezultātus).

Intervijas.

Veiktas intervijas, izmantojot epasta saraksti un mutiskas sarunas, laika posmā no 2008. gada novembra līdz 2009. gada maijam ar Rīgas domes Vides departamenta Apstādījumu pārvaldes vadītāju Aiju Baķi, Rīgas domes Pilsētvides kvalitātes nodaļas vadītāju Gunu Janovsku – Galzoni, Rīgas pieminekļu aģentūras Sabiedrisko pieminekļu nodaļas vadītāju Mārīti Šenbergu, Rīgas domes aģentūras Rīgas dārzi un parki direktora vietnieci Mariannu Erdmani un Zemgales priekšpilsētas iecirkņa vadītāju Daci Priedīti.

Dalībnieku novērošana.

Kopš 2008. gada vasaras līdz 2009. gada pavasarim veikti regulāri (vismaz reizi mēnesī) apsekojumi un novērojumi visos trijos pētāmajos parkos. Novērošana veikta, lai noteiktu parka tehnisko stāvokli, parka apmeklētāju intereses un vajadzības, piedāvātās iespējas un aktuālās neformālās funkcijas.

Bērnu ģeogrāfijā izmantotās metodes.

Lai noskaidrotu bērnu viedokli un intereses pētāmajos parkos, izmantotas divas no kvalitatīvajām bērnu pētījumu metodēm – novērošanu un interviju. Kopā ar bērniem apmeklēja visus trīs parkus. Katru parku izstaigājām, apskatījām kultūras mantojuma objektus, uzrīkojām mazu pikniku un, visbeidzot, bērni izmēģināja visas rotaļu laukuma piedāvātās iespējas. Laikā, kamēr bijām parkā, bērnu novēroju un pēc katra parka

apmeklēšanas uzdevu vienus un tos pašus jautājumus. Pēc visu parku apmeklēšanas atkal uzdevu jautājumus par visiem trim parkiem. Datus ieguvu no piecus gadus vecā Niklāva un četrus gadus vecās Sintijas.

Fotofiksācija.

Visos parkos veikta fotofiksācija dažādos gadalaikos laikā no 2008. gada vasaras līdz 2009. gada pavasarim. Fotofiksācija veikta, lai ilustrētu parka funkcijas raksturojošos ainavelementus un sociālo grupu aktivitātes, kā arī, lai izanalizētu sezoniālos ritmus un izmaiņas gada griezumā.

Kartogrāfiskā metode.

Izmantojot datorprogrammu ArcMap Version 9.2, izveidota katra parka karte, kā arī karte, kurā redzami visi trīs parki. Grīziņkalnam izveidota karte, kurā vizuāli parādītas atšķirīgām funkcijām piemērotas zonas.

Salīdzinošās analīzes metode.

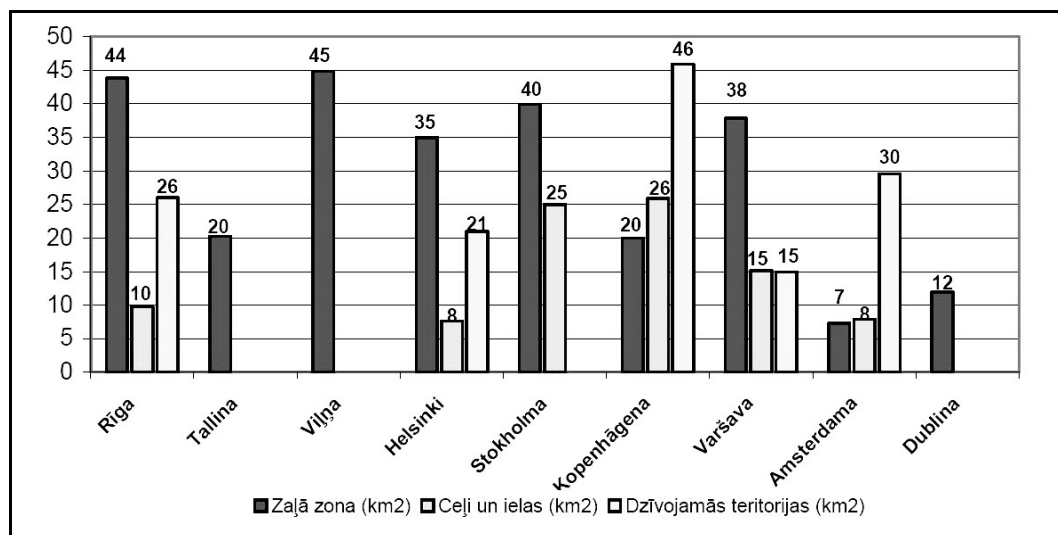
Iegūtā informācija par Rīgas parku sociālajām funkcijām salīdzināta ar parku sociālajām funkcijām Nīderlandes pilsētas Groningenas parkos, kuros veicu līdzīgu pētījumu 2008. gada pavasara semestrī.

3. PARKU IZVEIDOŠANA UN VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Lai varētu spriest par to, vai parkiem patiešām piemīt teorētiskajā literatūrā izvirzītās funkcijas, ir jāapskata konkrēti piemēri dabā. Tāpēc savā bakalaura darbā izvēlējos trīs parkus Rīgā, kas savstarpēji ir samērā atšķirīgi, un katram no tiem piemīt cita veida funkcijas, jo ne viesiem parkiem piemīt visas funkcijas. Savu pētījumu veikšu par centra parku Esplanādi, pilsētas nomales parku, kas atrodas un arī veidojies kā strādnieku rajona parks, – Grīziņkalnu un par lielāko publisko parku Pārdaugavā – Uzvaras parku (skatīt 1. pielikumu).

3.1. Rīgas parki un to vēsture

Rīgas teritorijā ir 28 dārzi un parki, 71 skvērs un citi apstādījumi. „Zaļā” Rīga aizņem aptuveni 44% no kopējās pilsētas teritorijas un, ja pieskaita akvatorijas, tad aptuveni pusi (Intervija ar M.Erdmani, 2008). Rīga ir viena no ar zaļajām zonām bagātākajām galvaspilsētām Ziemeļeiropas reģionā (skatīt attēlu 3.1.)

3.1. attēls **Pilsētu sauszemes teritorijas struktūra (%)**
(Rīgas attīstības plāns 2006.-2018. gadam, 2005)

Jau viduslaiku gravīrās Rīga vienmēr attēlota ar platu dārzu un pļavu joslu aiz mūriem (Lejnieks, 2000). Dārzi, lielākoties utilitārām vajadzībām, un ganības, kuras pilsētnieki izmantoja arī savai atpūtai galvenokārt atradās ārpus pilsētas mūriem. Pašā pilsētā, kurai apkārt esošo mūru dēļ zaļās zonas bija maz, lielākais un vecākais dārzs bija Rīgas Doma baznīcas klostera dārzs (Dāvidsone, 1988). Sākot ar 15.gs., Rīgai apkārtesošās pļavas tika daļēji apbūvētas, tajās parādījās mazas muižiņas, ap kurām tika veidoti apstādījumi un dārzi. Rīdzinieki labprāt šos apstādījumus un dārzus izmantoja svētku svinēšanai un atpūtai. (Dāvidsone, 1988).

Pirmais publiskais dārzs Rīgas pilsētā tika ierīkots pēc Pētera I pavēles 1721. gadā

ziemeļos no pilsētas – Ķeizardārzs, kas 1923. gadā tika pārdēvēts un mūsdienās pazīstams kā Viesturdārzs (Lejnieks, 2000). 17. gs. un 18. gs. pirmajā pusē zaļo zonu plānojums bija ģeometriski regulārs un simetrisks, kas atbilda tā laika uzskatiem par skaistumu un estētiku. Rīga bija toreizējās Krievijas impērijas sastāvā, tāpēc pilsētas dārzos bija jūtama ietekme ne tikai no Rietumeiropas dārzu mākslas tradīcijām, bet arī no Krievijas (Dāvidsone, 1988).

1772. gadā ap vecpilsētu izveidoja aizsardzības vaļņus un 130 asis platu aizsardzības joslu – esplanādi, nojaucot visas agrāk celtās mājas. Vēlāk apbūvi ārpus pilsētas mūriem atļāva tikai aiz šīs joslas, un kaut gan esplanādei saglabājās aizsardzības un armijas apmācību vietas funkcijas, tomēr lielāko daļu no tās atļāva izmantot pilsētniekiem dārzu un pastaigu alejas ierīkošanai (Ansons, 2007). 18.gs. beigās Rīgas pilsētas teritorijai pievienoja arī nelielu Daugavas kreisā krasta rajonu. Torņkalna apkārtnē garā pakalnu virkne bija īpaši piemērota dārzu ierīkošanai (Dāvidsone, 1988).

19.gs. Rīga, tāpat kā daudzas Eiropas apdzīvotās vietas, no pilsētiņas kļuva par lielpilsētu. Pilsētā strauji attīstījās rūpniecība, un iedzīvotāju skaits palielinājās uz pusi (Volfarte un Oberlenders, 2004). 19.gs. vidū tika nojaukti vaļņi apkārt vecpilsētai. Līdz ar lielo iedzīvotāju skaita pieaugumu pilsēta aizņēma aizvien lielākas platības, un sākās priekšpilsētu plānošana un būvēšana. Regulāro un simetrisko zaļo zonu iekārtojumu nomainīja gleznainie ainavu parki, kas nāca no Ķīnas, bet kurus Eiropā šajā laikā īpaši izkopa angļi (Latviešu Konversācijas vārdnīca, 1938). Nojaukto nocietinājumu, grāvju un esplanādes vietā pilsētas centrā izveidoja reprezentatīvu ēku, bulvāru un apstādījumu zonu, kas puslokā ietvēra Vecrīgu. Projektu izstrādāja arhitekts J.D.Felsko. Plāns sevī ietvēra gan Kanālmalas apstādījumus, gan Esplanādi, gan Vērmanes dārzu, gan arī Kronvalda parku (Dāvidsone, 1988). Šie apstādījumi mainīja Rīgas centru, jo tas kļuva zaļš un harmonisks, turklāt tie kalpoja gan kā atstarpe starp vecpilsētu un jauno centru, gan tos zināmā veidā apvienoja (Dāvidsone, 1988). Atsevišķas pilsētas daļas auga un attīstījās nevienmērīgi, jo sevišķi liels kontrasts bija redzams starp harmonisko, arhitektoniski māksliniecisko un zaļo Rīgas centru un priekšpilsētām, kur atradās rūpnīcas un bieži vien antisanitāri, saspiesti strādnieku rajoni (Volfarte un Oberlenders, 2004). 19.gs. otrajā pusē un 20.gs. sākumā arhitekti, plānotāji un dārznieki, tāpat kā viņu kolēģi Rietumeiropā un Amerikas Savienotajās Valstīs, pievērsās arī šiem strādnieku rajoniem un iekārtoja parkus pilsētas nomalēs, piemēram, Rīgā tika apzaļumota Grīziņkalna kāpa un Dzegužkalns (Muceniece, 2007). 1886.gadā Rīgas pilsēta nopirka Pārdaugavā privāto dārzu, kuru saskaņā ar G. Kufalta projektu pārveidoja, paplašināja un kurā ierīkoja publisko parku – tagad zināmu kā Arkādijas parku (Dāvidsone, 1988).

20.gs. sākumā Rīgā liela vērība tika pievērsta ielu apzaļumošanai un lielu parku izveidei. G. Kulfalts izstrādāja projektus Mežaparkam un Uzvaras parkam. Mežaparks tika veidots pēc dārzu pilsētas pamatprincipiem un bija viena no pirmajām vietām, kur šādi principi ne tikai teorētiski aprakstīti, bet arī pielietoti praksē (Kāvere, 2007).

No 1880. gadam līdz 1915. gadam Rīgas dārzu un parku direktors bija starptautiski atzītais dārzu meistars Georgs Kufalts. Viņa darbi apskatāmi ne tikai Rīgā, bet arī Rietumeiropā un Krievijā (Kāvere, 2007). Viņa veidotos un iekārtotos parkus lietojam vēl šodien. Vieni no izcilākajiem G. Kufalta darbiem ir Rīgas centra parks Esplanāde un Kanālmalas apstādījumi. (Kāvere, 2007).

Pēc Pirmā pasaules kara Rīgas dārzu un parku direktors bija Andrejs Zeidaks. Viņš pievērsās kara laikā sapostīto apstādījumu atjaunošanai un uzlabošanai. Vēlāk A. Zeidaks pilnībā pārveidoja Grīziņkalna, Dzegužkalna un Strēlnieku dārza (tagadējā Kronvalda parka) apstādījumus. Latvijas Neatkarības laikā tika izveidoti vairāki parki, kas atradās teritorijās, kuras līdz tam tika izmantotas apbūvei, piemēram, Ziedoņdārzs (Dāvidsone, 1988). A. Zeidaks vairākkārt publicēja savas atziņas par dažādiem parku tipiem un zaļo zonu pamatfunkcijām. Viņš iedalīja parkus pēc to funkcijām divos tipos:

1. brīvām kustībām, sportam, rotaļām piemērotus,
2. atpūtai, dabas baudīšanai domātus.

Tāpat A. Zeidaks uzsvēra, ka parkos jābūt „gara kopšanas laukumiem” – mūzikas estrādēm, brīvdabas muzejiem un teātriem (Dāvidsone, 1988). Savus principus viņš ieviesa arī praksē, piemēram, pārveidojot Grīziņkalna iekārtojumu.

Pēc Otrā pasaules kara Rīgas apstādījumi tika veidoti saskaņā ar pilsētas plānu, kurā lielu uzmanību pievērsa pretrunu starp bijušajām pilsētas nomalēm un centru novēršanai. Strauji pieauga kopējais zaļo zonu īpatsvars pilsētā, vērsts pamatā uz jauno daudzstāvu dzīvojamo masīvu apzaļumošanu (Dāvidsone, 1988). Pēc kara sagrauto ēku vietās daudzviet, jo īpaši vecpilsētā, ierīkoja skvērus. Tos izveidoja arī neapbūvētās zemes platībās un pie lielākajām sabiedriskajām ēkām. Aktīvi sāka izmantot Rīgai apkārt esošos mežus, īpaši no jaunajiem dzīvojamajiem rajoniem netālu esošos – Kleistu mežu, Biķernieku mežu un Mežaparku (Dāvidsone, 1988). Padomju laikos parkos īpaši tika attīstīta aktīvās atpūtas funkcija. Daži parki tika pārveidoti ar mērķi tos vairāk piemērot bērnu un jauniešu sporta aktivitātēm. Padomju laikā parkiem dažkārt tika mainīta un piešķirta jauna ideoloģiska nozīme, tajos novietojot dažādus krūšu tēlus, pieminekļus un monumentus (Dāvidsone, 1988). Pēc A. Zeidaka par Rīgas apstādījumu meistarū kļuva K. Barons, kurš lielu uzmanību pievērsa ziemciešu stādījumiem. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, rekonstruktējot Kanālmalas apstādījumus un Ziedoņdārzu, vēl joprojām tiek ņemti vērā K. Barona puķu dobju projektēšanas principi, kā arī dobju izkārtojums un forma (Rīgas parki un dārzi, 2009).

Lai gan parki Rīgā vienmēr bijuši indikatori sabiedrībā notiekošiem procesiem, pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas īpaši spilgti parkos ir redzamas dažādu interešu grupu izpausmes, kas saistītas ar sabiedrības attīstību.

3.2. Esplanāde

Esplanāde ir 8,7 ha liels parks Rīgas centrā. Tas atrodas starp Brīvības, Elizabetes, Krišjāņa Valdemāra ielām un Kalpaka bulvāri (skatīt 2. pielikumu). Vēsturiski parkam četras reizes mainījies nosaukums. Tas saukts gan par Marsa laukumu, gan Parādes laukumu, gan Komunāru laukumu, tomēr līdz mūsdienām saglabājis savu pirmo nosaukumu – Esplanāde (Ansons, 2007). Parka reljefs ir līdzens, savu pašreizējo izskatu parks ieguvis 20. gs. 50. gados, kad apzaļumoja arī parka vidusdaļu (Dāvidsone, 1988). Parku projektējis un pamatā izveidojis un iekārtojis slavenais Rīgas dārzu un parku direktors G. Kufalts 20. gs. sākumā. Viņš īpašu uzmanību parkā pievērsa funkcionālam celiņu izkārtojumam un bioloģiskās daudzveidības radīšanai. Esplanādē aug gan Holandes liepas, kas iezīmē bijušos jāšanas ceļus, gan reti, ievesti koki, piemēram, Mandžūrijas riekstkoks un parastais sarkanlapu dižskabārdis. Esplanāde ir daļa no Rīgas centra apstādījumiem, tā ir saistīta ar Kanālmalas apstādījumiem, Vērmanes dārzu un Kronvalda parku. Kopā ar 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā izveidoto reprezentatīvo apbūvi ap un starp centra parkiem, tie veido harmonisku un zaļu Rīgas centrālo daļu (Holcmanis, 2000). Mūsdienās Esplanādē atrodas septiņi kultūras matojuma objekti – Kristus Piedzimšanas katedrāle, Latvijas Mākslas akadēmija, Latvijas Nacionālais Mākslas muzejs, piemineklis Mihaelam Barklajam de Tolli, piemineklis Jānim Rozentālam, piemineklis Rainim un iemineklis Oskaram Kalpakam.

Pats parka vārds saglabājies no iepriekšējās zemes, laukuma izmantošanas. Kad 1772. gadā nojauca visas ēkas ārpus Rīgas aizsargmūriem, ap cietoksni pavēlēja atstāt aptuveni 300 metru platu zonu, kuru nedrīkstēja apbūvēt. Šo zonu sauca par esplanādi jeb glasisu, un smilšaino lauku izmantoja arī sakņu dārziem, bet, galvenokārt, karaspēka apmācību vajadzībām. Esplanādē, aptuveni tagadējā Mākslas muzeja vietā, atradās augsts smilšu kalns – Kubes kalns, kas pirmo reizi rakstos minēts jau 12. gs. (Vartbergas Hermaņa Livonijas hronika, (1863) 2005). 1784. gadā to noraka, ar smiltīm aizpildīja Esplanādes zemākās vietas, un teritoriju vēl aktīvāk sāka izmantot armijas vajadzībām. Neapbūvēto, smilšaino esplanādes daļu pilsēta ik pa laikam izmantoja dažādu svētku svinēšanai, no kuriem vispopulārākie bija Umurkumura svētki. Svētki izveidojušies 17. gs. sākumā, kad no Poļu – Zviedru karā izpostītajiem apgabaliem Rīgā ieradušies novārguši bēgļi. Rīdzinieki nesavtīgi dalījušies ar saviem krājumiem un lielu daļu izgābuši no nāve. Kopš tā laika rudenī svinēja izsalkuma jeb Umurkumura svētkus, kuru laikā Rīgas pilsēta katru gadu paēdinājusi un apdāvinājusi visus trūkcietējus (Rīgas dome, Svētki, 2008). Umurkumura svētku laikā Esplanādē noticis plašs rudens tirgus ar dažādām atrakcijām. Rīgas priekšpilsētas 1812. gadā nopostīja liels ugunsgrēks, pēc kura tās tika atjaunotas, tomēr Esplanādi atstāja neapbūvētu. Tās funkcijas daudzveidoja un to izmantoja ne tikai kā militāro mācību laukumu un vecpilsētas drošības

joslu, bet arī iedzīvotāju sakņu dārziem, mājputnu turēšanai. Daļā no neapbūvētās zonas sastādīja alejas un izveidoja pastaigu alejas (Dāvidsone, 1988). 1843. gadā Esplanādi pārdēvēja par Marsa laukumu, vēlāk, 1858. gadā tam deva jaunu nosaukumu – Parādes laukums. Abi nosaukumi liecina, ka vieta sagalabāja savu militāro raksturu (Ansone, 2007). 19.gs. vidū kļuva skaidrs, ka pilsētas nocietinājumi ir morāli novecojuši, un 1857. gadā sākās to norakšana (Ansone, 2007).

1861. gadā pilsētas attīstības plānā atcēla Esplanādes apbūves aizliegumu. Daļu teritorijas veidoja kā dārzus un parkus, bet daļu tomēr vēl atstāja garnizona vajadzībām (Ansone, 2007). Smilšainā laukumā joprojām notika gan regulāri Umurkumura svētki, gan citi svētki, tirdziņi, ceļojoši cirki, karuseļi un dažādas izstādes. 1865., 1871. un 1899. gadā Esplanādes teritorijā rīkoja Baltijas lauksaimniecības izstādes (Dāvidsone, 1988). 1879. gadā pēc iedzīvotāju sūdzībām par troksni un putekļiem pilsētas valde pārtrauca militārās apmācības un atļāva smilšaino laukumu izmantot tikai parādēm un baznīcas svētkiem (Ansone, 2007). 1884. gadā sakarā ar astoņus gadus ilgušās Kristus Piedzimšanas pareizticīgo katedrāles celtniecības pabeigšanu un atklāšanu tautas svētkus – Umurkumuru aizliedza un vairs nerīkoja (Dāvidsone, 1988). Tā kā Rīga atradās Krievijas impērijas sastāvā un bija viena no lielākajām un attīstītākajām pilsētām, tās centrā Esplanādes laukumā uzceltā pareizticīgo Kristus Piedzimšanas katedrāle ir liela, dārga un grezna. Tai ir pieci kupoli, 12 zvani un ikonostass, kuru gleznoja Pēterburgas Mākslas akadēmijas pedagogi (Kolbergs, 2001). Kristus Piedzimšanas pareizticīgo katedrāle ir pirmā ēka Esplanādes teritorijā.

1988. gadā no 18. līdz 21. jūnijam Esplanādes teritorijā tika rīkoti III Vispārējie latviešu Dziesmu svētki, kuros piedalījās 2618 dziedātāji. (Dziesmu svētku mazā enciklopēdija, 2004). Tie ir pirmie no septiņiem dziesmu svētkiem, kas notikuši Esplanādē.

1901. gadā Esplanādes teritorijā rīkoja rūpniecības un amatniecības izstādi, kas veltīta Rīgas 700. gadadienas svinībām. Izstādes teritorijā bija dažādas jūgendstila koka būves - lielā un mazā Rūpniecības halle, Celtniecības halle, lielā un mazā Mašīnbūves halle, Dārzniecības halle, vairāki restorāni, strūklakas, estrādes, paviljoni un arī plaši zālieni un krāšņi apstādījumi (Rīgas 700 gadu jubilejas svinības 1901.g. jūnijā-augustā, 2001). Krievijas kara ministrs, apmeklējams izstādi, atļāva arī turpmāk Esplanādes teritorijā ierīkot apstādījumus, atstājot aiz katedrāles 80x90 asu lielu laukumu militārajām parādēm (Dāvidsone, 1988).

Pēc izstādes 1902. gadā laukumu tika nolemts pārvērst par parku ar apstādījumiem. Rīgas dārzu un parku meistars Georgs Kufalts dizainēja un iekārtoja Esplanādes teritorijā apstādījumus, divas strūklakas, celiņus zirgu izjādēm un ziemā slidotavu. Esplanāde kļuva par smalku pastaigu vietu (Ansone, 2007).

No 1903. līdz 1905. gadam Esplanādē tika uzceltas vēl divas ēkas – Biržas komercskola, kurā mūsdienās atrodas Latvijas Mākslas akadēmija, un Mākslas muzejs (Latvijas Nacionālais Mākslas muzejs). 1913. gadā parkā blakus pareizticīgo katedrālei

atklāja pirmo pieminekli – krievu armijas virspavēlniekam vācietim Mihailam Barklajam de Tolli (Spārītis, 2007) (skatīt 3.2. attēlu)

3.2.attēls **Mihaēla Barklaja de Tolli piemineklis Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Otrā pasaules kara un Rrīvības cīņu laikā Esplanādē vienmēr bijušas redzamas mainīgās valdošās varas – 1917., 1918. gadā vairākkārt tur notika vācu karaspēka parādes, bet 1919. gada 14. janvārī laukumā guldīja 27 komunārus, kas bija krituši par padomju varu. Esplanādi tam par godu uz laiku nosauca par Komunāru laukumu. 1920. gada 4. novembrī komunārus pārāpbedīja kapos (Ansonē, 2007). 1920. gada 11. novembrī Esplanādē notika pirmā svinīgā Lāčplēšā kara ordeņa pasniegšanas ceremonija, kurā apbalvojumus 288 Brīvības cīņu dalībniekiem pasniedza vēlākais Valsts prezidents Jānis Čakste (Sprūde, 2005). Visbeidzot, 1918. gada 18. novembrī Esplanādē notika parāde par godu Latvijas Valsts neatkarības proklamēšanai, bet 1921. gada 4. novembrī manifestācija sakarā ar Latvijas Republikas *de jure* atzīšanu (Lasmanis, 2007).

20. un 30. gados Esplanādes laukumā notika gan vairāki Dziesmu svētki, gan arī citi pasākumi – Vispārējie vingrošanas svētki, sporta svētki un demonstrējumi, teātra uzvedumi brīvā dabā, dažādi tirdziņi (Dāvidsone, 1988). 1926. gadā Esplanādē notika VI Vispārējie latviešu Dziesmu svētki, bet 1931. gadā VII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki.

Pirmās neatkarīgās Latvijas laikā notika arī Jaunatnes (1922.) un 50. gadu atceres (1923) Dziesmu svētki (Dziesmu svētku mazā enciklopēdija, 2004). Ziemā Espalanādē darbojās slidotava, kur trenējusies arī slavenā hokeja komanda „Universitātes sports” (Keisels, 2006). 1934. gadā pēc valsts apvērsuma Esplanāde tika nosaukta par Vienības laukumu (Dāvidsone, 1988). Tajā pašā gadā Esplanādē tika organizēts patriotisks uzvedums „Atdzimšanas dziesma”, kas bija arī cildinājums Kārļa Ulmaņa veiktajam apvērsumam

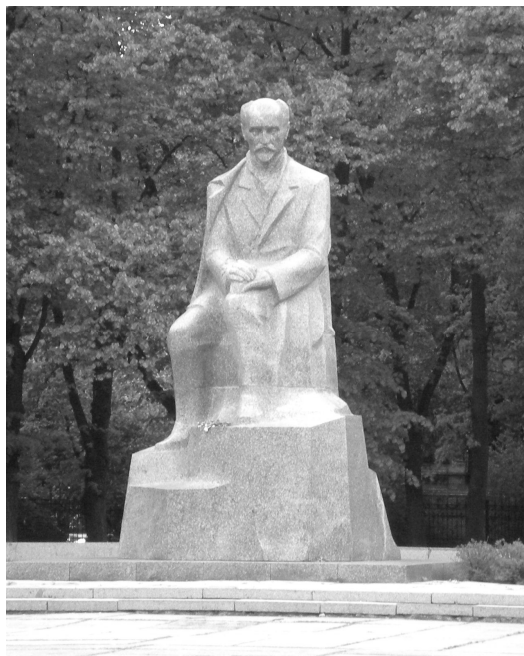
(Mintaurs, 2005).

1936. gadā pie Mākslas muzeja tika uzstādīts piemineklis izcilajam latviešu gleznotājam Janim Rozentālam (Dāvidsone, 1988).

Pēc Otrā pasaule kara Latvija tika iekļauta Padomju Savienības sastāvā, un Esplanāde atkal tika pārdēvēta par Komunāru laukumu. Jau 1944. gada 23. oktobrī Esplanādē par godu Rīgas atbrīvošanai notika mītiņš, kurā piedalījies vairāk par simts tūkstošiem cilvēku (Rituma, 1959). 1946. gadā Esplanādē jeb tolaik Komunāru laukumā notika koru skate un dziedāšanas svētki (XXIII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki, 2002). Bet 1948. un 1950. gadā notika X un XI Dziesmu svētki jeb Padomju Latvijas I un II Dziesmu svētki. Šie bija pēdējie Dziesmu svētki Esplanādē, jo pēc tiem uzbūvēja Mežaparka Lielo estrādi (Dziesmu svētku mazā enciklopēdija. 2004).

Pēc Dziesmu svētkiem parkam apkārt tiek apjota dēļu sēta, un tas uz laiku tika slēgts. Parkā tika ierīkoti apstādījumi, arī teritorijas vidusdaļā, kur līdz tam bija saglabājies smilšains laukums. Apstādījumu projektu izstrādāja arhitekts K.Plūksne, piedaloties dendrologam A.Kapaklim (Dāvidsone, 1988). Parka iekārtojums un izskats gandrīz nemaz nav mainījies līdz pat mūsdienām.

1960. gadā bijušā jāšanas ceļa malā atklāja Varoņu aleju, kurā izstādīti krūšutēli revolucionāriem, kas krituši par padomju varu. Vienveidīgo bronzas krūšutēlu mākslinieciskā vērtība nepārsniedza padomju ideoloģijai veltīto monumentu izteiksmes līdzekļu standartizētos paņēmienus (Ansone, 1988). 1991. gadā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas no Esplanādes aizveda skulpturālos portretus, kas Varoņu alejā tika uzstādīti no 1960. līdz par 1986. gadam (Smilškalns, 2005). 1964. gadā Kristus Piedzimšanas katedrālei nozāgēja krustus un to pārbūvēja par Zinību namu, kas „propogandē sabiedriski politiskās zināšanas, tehnikas un dabas zinātņu sasniegumus plašām darbaļaužu masām” (Kolbergs, 2001). Vēlāk tajā ierīkoja planetāriju un kafejnīcu. 1965. gadā Esplanādē tika uzstādīts piemineklis par godu slavenajam latviešu dzejniekam Rainim (Ansone, 2007).

3.3. attēls **Raiņa pieminēklis Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Kopš 1965. gada katru gadu 11. septembrī Esplanādē notiek Dzejas dienas. Dzejas dienas ir svarīgs ikgadējs kultūras dzīves notikums, kas dod iespēju jauniešiem māksliniekiem parādīt savu daiļradi un tautai tikties ar jau iemīļotiem rakstniekiem un dzejniekiem. Dzejas dienu norises laikā Esplanādē atrodas telts, kurā ir grāmatu apmaiņas punkts.

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas parks atkal atguva savu veco nosaukumu – Esplanāde. Zinību nams atkal kļuva par pareizticīgo Kristus Piedzimšanas katedrāli.

2006. gada 22. jūnijā Esplanādē atklāja pieminēkli par godu pirmajam Latvijas armijas komandierim un virspavēlniekam Oskaram Kalpakam (Kalpaka pieminēkļa fonds, 2008). Esplanādē 2006. gadā arī atjaunots bērnu rotaļu laukums, kas ir lielākais Rīgas centrā un atbilst visiem Eiropas Savienības drošības standartiem (Nestere, 2006). Vasarās Esplanādes teritorijā atrodas dažādas bērnu piepūšamās atrakcijas un batuti. Ziemā dažkārt tiek ierīkota slidotava. Uz svētkiem Esplanādes teritorijā tiek izveidots amatnieku tirdziņš.

3.3. Grīziņkalns

Grīziņkalns ir 10,4 ha liels parks (skatīt 3. pielikumu), kura reljefu veido 24 m augsta smilšu kāpa, kuru Rīgas pilsēta nolēma apzaļumot 19.gs. beigās un 20. gs. sākumā. Pamatā apzaļumošanas plānu izstrādāja G. Kufalts, tomēr lielākais devums Grīziņkalna iekārtošanā un apzaļumošanā ir A. Zeidakam. Grīziņkalnu ierobežo Jāņa Asara, Pērnavas un Ata ielas. Austrumu pusē parks robežojas ar Daugavas stadiona sporta laukumu un elektropārveides laukumu, aiz kuriem atrodas dzelzceļa sliedes. Vēsturiski Grīziņkalns ir bijis pazīstams arī kā 1905. gada parks un Jaunais Parks (Neuer Park). Grīziņkalns veidojies un arī saglabājies vairāk vai mazāk kā nomales parks un ir cieši saistīts ar tam apkārt esošo pilsētas daļu. Grīziņkalnā ir 16 vietējās un 62 introducētās koku un krūmu sugas. No ievestajām sugām

izceļamas ir Darmšates priedes, Ledebūra lapegle, kalnu un melnā priede, arī papīra bērzs un Tatārijas kļava. Par godu 1905. gada notikumiem pie dienvidrietumu ieejas parkā ir uzstādīts piemineklis (skatīt 3.4. attēlu).

3.4. attēls **Piemineklis par godu 1905. gada revolūcijai** (Autores foto, 2009)

1742. gadā pēc ķeizarienes Annas nāves uz Rīgu pārcēlies Pēterburgas galma ārsts J.B.Fišers un uzcēlis muižiņu netālu no smilšu kāpas. Ap savu muižiņu, kuru viņš nosaucis par Hintenbergu (Aizkalni), viņš licis rakt grāvjus, apstādījis tos ar kokiem un veidojis aleju uz muižiņu (Eglītis, 2004). 18. gs. beigās muižiņai nomainījies īpašnieks, un tajā apmeties tirgotājs Grīziņš. Kopš tā laika muiža saukta par Grīziņa muižu (Griesenhof), bet smilšu kāpu, savukārt, sāka dēvēt par Grīziņkalnu (Griesenberg) (Dāvidsone, 1988). Grīziņkalns ilgu laiku bija tukša, kaila, nekopta vieta, kur vējš dzenāja smiltis (tā kalpoja arī par atkritumu izgāztuvi) (Kolbergs, 2007). 19.gs. Rīga strauji izpletās un apbūve sniedzās līdz pat Pērnavas ielai, tāpēc 1885. gadā izstrādātajā pilsētas plānā tiek paredzēts Grīziņkalna kāpu labiekārtot. (Dāvidsone, 1988). 1902. gadā G. Kufalts izstrādāja kalna apzaļumošanas un labiekārtošanas projektu, īpašu teritoriju paredzēdams atrakcijām un restorānam. Turpmākajos divos gados tika uzcelta dārznieka un sarga māja, teritoriju pieslēdza ūdensvadam un uzsāka apzaļumošanas darbus, kas turpinājās līdz 1911. gadam (Dāvidsone, 1988). 1903. gadā daļu no topošā Grīziņkalna parka Rīgas dome izīrēja Šampētera alus darītavas īpašniekam F. Šindleram, kam pēc līguma triju mēnešu laikā bija jāuzbūvē restorāns, vasaras teātris, jāierīko deju grīda un kalna galā jāuzceļ kafejnīca ar skatu torni (Kolbergs, 2007). Restorānu iekārtoja no Rīgas 700. gades svinībām pārvestajā Šampētera alus darītavas paviljonā, kas iepriekš atradās izstādē Putnu pļavā pie Strēlnieku dārza (Dāvidsone, 1988). Teātrī „Apollo” uzveda vācu operetes un viegla žanra teātra izrādes (Apollo teātris, 1928). Grīziņkalns kļuva par populāru un savdabīgu izklaides vietu visā Rīgā.

Grīziņkalna vēsture cieši saistīta ar tam apkārt esošo pilsētas daļu. Apkārt parkam 19.gs.

izveidojās strādnieku rajons, kurš, galvenokārt, sastāvēja no vienkāršām divstāvu koka mājiņām bez īpašām ērtībām. Cilvēki bieži vien tur dzīvoja saspiesti un diezgan nabadzīgi. Lielākoties tie bija rūpnīcu strādnieki ar ģimenēm. Grīziņkalna apkārtnē atradās vairākas lielas rūpnīcas, piemēram, 1865. gadā dibinātā *Krievijas-Baltijas* (mūsdienās *Rīgas Vagonbūves fabrika* (Rīgas vagonbūves rūpnīca, 2007), *Vilhelma Kuzes*, vēlāk „*Staburadzes*”, saldumu ražošanas fabrika, *E. Dimetrova mēbeļu fabrika*, ziepju fabrika „*Atoms*”, *Mārtiņa Buciera foto materiālu fabrika* un zivju konservu rūpnīca „*Kaija*” (Enciklopēdija Rīga, 376.lpp).

1905. gadā Krievijas impērijā notika strādnieku revolūcija, un Rīgā tā izvērtās asiņainās cīņās. Strādnieku rajona parkā Grīziņkalnā 1905. gadā vairākkārt tika organizēti mītiņi. 1905. gada 20. oktobrī vispārējā streika laikā Grīziņkalnā sapulcējās 100 000 cilvēku un no 30 tribīnēm runāja gan latviešu un krievu, gan vācu un lietuviešu valodās (Dāvidsone, 1988). 1905. gada revolūcijas apspiešanas laikā parka izklaides vietu apmeklētība krietni samazinājās un nācās atlaist angažētos aktierus teātrī. Bet 1906. gada 1. janvārī Grīziņkalnā durvis vēra slavenais teātris ”Apollo”, kur pirmo reizi uzstājās latviešu aktieru trupa, kas uzveda latviešu lugas un, galvenokārt, sastāvēja no 1905. gadā slēgtā Jaunā teātra aktieriem (Dāvidsone, 1988). ”Apollo” teātrī spēlēja vēlāk slaveni latviešu aktieri, piemēram, Tija Banga, Alfrēds Amtmanis–Briedītis, Mirdza Šmithene, Milda Brehmane–Štengele un citi. Teātris darbojās līdz 1908. gada vidum (Apollo teātris, 1928).

1911. gadā Grīziņkalnā notika Krievijas rūpniecības un tirdzniecības izstāde, kura gan nebija pārāk apmeklēta (Dāvidsone, 1988). Tajā pašā gadā kalna virsotnē tika uzcelta mūzikas gliemežnīca, kuras arhitekts bija H.Pīrings. Tajā reizi vai divas nedēļā vasaras laikā rīkoja brīvkonzertus. Tajā laikā no Grīziņkalna virsotnes pavērās plaši skati uz Rīgas panorāmu (Kolbergs, 2005).

1917. gadā Pirmā pasaules kara laikā vācu karaspēks atkāpjoties nodedzināja gan apkārtējās fabrikas un kokmateriālu noliktavas, gan visas Grīziņkalna būves. Parks netika kopts un drīz vien pārvērtās par džungļiem. Tikai divdesmitā gadsimta divdesmitajos gados jaunais Rīgas dārzu meistars A. Zeidaks izstrādāja jaunu projektu, kurš pilnībā pabeigts 1930. gadā (Dāvidsone, 1988). Parks ieguva pilnīgi savādāku izskatu, kurš tikai mazliet izmainīts saglabājies līdz mūsdienām. Grīziņkalnam Pērnavas ielas pusē tika izveidotas trīs terases, kurās par centrālo dominanti kļuva lielās kāpnes (skatīt 3.5. attēlu).

3.5. attēls **Lielās kāpnes Grīziņkalnā** (Autores foto, 2009)

Terasēs, kur iepriekš atradās izklaides būves, iekārtoja rozāriju un bērnu rotaļu laukumu, kurā atradās peldbaseins un bradājamais baseins (Eglītis, 2004). 1932. gadā Grīziņkalnā darbu uzsāka dārznieks Kārlis Ozols, kas nostrādāja par parka galveno dārznieku aptuveni 40 gadus (Eglītis, 2004). 1935. gadā Grīziņkalnu pārdēvēja par 1905. gada parku par godu gadsimta sākumā notikušajai revolūcijai (Dž. Kārklīņa, 2004).

Otrā pasaules kara laikā Grīziņkalns stipri cietis un vācu okupācijas laikā saukts par Jauno Parku (Neuer Park). Pēc kara Rīgas pilsētas izpildu komiteja atjaunojusi iepriekšējo tā nosaukumu „1905. gada parks” un izdevusi vairākus lēmumus par parka atjaunošanu. Tika uzstādīti atpūtas soliņi, un pie atbalsta mūra kalna augšējā daļā piestiprināta plāksne, kas liecināja par 1905. gada notikumiem parkā. 1974. gadā pie ieejas parkā no Jāņa Asara ielas uzstādīts pieminēklis, kas arī veltīts 1905. gada revolūcijai (Dāvidsone, 1988).

1950. gadu sākumā Grīziņkalna iekšpusē tika iekārtota bumbu patvertne, padomju armijas komandpunkts. Tā tika veidota kā īpaši droša celtne, lai atomkara gadījumā tajā varētu paslēpties armijas komandieri un kompartijas vadība. Saistībā ar šo būvi kalna iekšpusē, arī tā virsotnē tika izveidots betonēts laukums, iespējams, lai varētu nosēsties helikopteri ar augstajām peronām (Metuzāls, 2009). 2000. gadā Grīziņkalna patvertnē atklāja "Digitālās ekonomikas attīstības centra" (DEAC) datu centru "Grīziņkalns" (Digitālās Ekonomikas Attīstības Centrs, 2008). 2003. gadā Grīziņkalnam piegulošajā teritorijā, kur iepriekš atradās stipri nolaistais bērnu atrakciju laukums, jauniešu organizācija AVANTIS izveido Grīziņkalna skeitparku, kur jaunieši var aktīvi atpūsties un sportot (Kaufmanis, 2003).

3.4. Uzvaras parks

Uzvaras parks atrodas Rīgā, Pārdaugavā iepretīm Akmens tiltam un tālāk Brīvības ielai (skatīt 4. pielikumu). Tas ir lielākais parks Rīgā un aizņem 36,7 ha no pilsētas teritorijas. Uzvaras parks atrodas starp Ojāra Vācieša un Hermaņa ielām, Aleksandra Grīna un Uzvaras bulvāriem un Raņķa dambi. Parku šķērso Slokas un Bāriņu ielas. Salīdzinājumā ar citiem Rīgas parkiem Uzvaras parks ir salīdzinoši jauns parks, jo tas izveidots tikai 20. gs. pirmajā pusē, turklāt vairākkārt parka teritorija izmantota citiem mērķiem. Sākotnēji parku nosauca par Pētera parku par godu Krievijas cāram Pēterim I, tomēr kopš 1923. gada parku dēvē par Uzvaras parku. 1961. gadā parks tika nodēvēts par PSKP XXII kongresa parku (Dāvidsone, 1988). Parks atrodas līdzenā, mitrā vietā, kas vairākkārt meliorēta un kurā notikusi augsnes uzlabošana. Parkam cauri plūst Mārupīte. Parka vienojošais ainavu elements ir plašu zālienu malās esošie vienveidīgo koku vai krūmu sugu puduri. Visvairāk parkā redzamas bērzu birztales. (Dāvidsone, 1988). Parka dominante ir 1985. gadā atklātais pieminēklis *Padomju Armijas karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem* (skatīt 3.6. attēlu), kas ir vienīgais parka teritorijā esošais kultūras mantojuma objekts (Intervija ar M. Šenbergu, 2009).

3.6. attēls **Uzvaras pieminēklis** (Autores foto, 2009)

Uzvaras parka vietā līdz 17. gs. bija plašas pļavas ar zemu un līdzenu reljefu. 1621. gadā par godu pulkvedim Kobronam te uzcēla skanstis, un pļavas ap tām aizliedza apbūvēt, jo tās veidoja aizsardzības esplanādi (Dāvidsone 1988.) Šāds aizliegums saglabājās, un militāro spēku pārvaldītā neapbūvējamā aizsargteritorija vēl tika paplašināta arī tad, kad 19. gs. Daugavas labajā pusē tika atcelts aizliegums apbūvēt Esplanādi (Kolbers, 2001). Tikai 1908. gadā Rīgas pilsētas valde atcēla aizliegumu apbūvēt Kobronskanšu esplanādi. G. Kufalts,

toreizējais Rīgas dārzu un parku direktors, izstrādāja priekšlikumus Kobronskanšu attīstībai. 1909. gada 30. novembrī pilsētas valde pieņēma G. Kulfalta projektu, kurā bija paredzēts daļā no Kobronskanšu esplanādes izveidot parku, bet pārējo daļu apbūvēt ar vasarnīcām. Zemākajās vietās ar sliktu grunti bija paredzēti pastaigu un izjādes ceļi, plaši zālieni ar koku grupām vai atsevišķiem kokiem, kā arī sporta laukumi. Pie Hermaņa ielas, ūdensbaseina malā nolēma izveidot bērnu rotaļu laukumu. Projektā bija paredzētas platas alejas ar četrām koku rindām, un bruģētu brauktuvi, kā arī kājnieku, velosipēdistu un izjādes ceļi. Apkārt parkam bija paredzēts apvedceļš – divrindu koku aleja. Iecerētā parka platība bija 52,25 ha. Jaunais parks bija veltīts 200. gadadienai kopš Rīgas un Vidzemes pievienošanas Krievijai, tādēļ to nosauca par Pētera parku (Dāvidsone, 1988). Līdz 1915. gadam parka teritorijā bija jau gar Uzvaras bulvāri iestādīta Holandes liepu aleja, ierīkoti rotaļu un sporta laukumi, arī celiņu sistēma (Kolbergs, 2001).

Pirmā pasaule kara laikā parka ierīkošanas darbus pārtrauca, un daļu no tā teritorijas aizņēma ģimenes dārziņi. 1923. gadā Pētera parku pārdēvēja par Uzvaras parku (Dāvidsone, 1988). 1930. gados turpināja parka labiekārtošanu un parka daļā starp Bāriņu ielu un Uzvaras bulvāri izveidoja plašu laukumu karaspēka parādēm un tautas svētkiem, kuri līdz tam bija notikuši Esplanādē (Dāvidsone, 1988). Turpmākajos gados izstrādāja jaunu parka iekārtošanas plānu, kas paredzēja uzcelt stadionu un Dziesmu svētku laukumu. 1938. gadā jūlijā Uzvaras parkā notika IX Vispārējie Dziesmu svētki. Par godu šim notikumam uzcēla svētku estrādi, kuras autors bija arhitekts A. Birznieks. Šī estrāde bija vislielākā no Latvijas neatkarības laikā uzceltajām, un iepretīm tai bija 60 000 sēdvietas skatītājiem, bet kopā ar stāvvietām laukums varēja uzņemt 100 000 klausītāju. Lai gan estrāde bija paredzēta 12 000 dziedātāju, svētkos piedalījās un dziedāja 14 456 (Mazā dziesmu svētku enciklopēdija, 2004).

Otrā pasaules kara laikā daļa no Uzvaras parka teritorijas tika izmantotas kā ganības un atkal pārvērtās par mazdārziņiem, kurus likvidēja tikai 50. gados (Kolbergs, 2007). 1946. gadā Uzvaras laukumā, kurš iepriekš tika izmantots parādēm un svētkiem, pie Dziesmu svētku estrādes tika publiski pakārti septiņi vācu kara noziedznieki – tie bija ģenerāļi un citas augstās armijas amatpersonas, kas karā, vācu okupācijas laikā, bijušas redzamākas personas (Kolbergs, 2001). Ļaudis uz pakāršanu vesti gan organizēti, studenti un skolnieki, no darba vietām un laukiem, gan daudzi ieradušies brīvprātīgi, līdzīgi ņemdami bērnus (Grūtups, 2007). Arī nākošajās dienās uz Uzvaras parku organizēti vesti skolēni apskatīt līķus, kas tur karājušies vairākas dienas (Kolbergs, 2001).

1960. gados dendrologs K.Barons un arhitekti V.Dorofejevs un E.Fogelis izstrādāja jaunu projektu Uzvaras parka atjaunošanai un labiekārtošanai. Parka teritoriju meliorēja, pārveidoja Mārupītes gultni un izraka jaunu dīķi, iekārtoja celiņus, iekopa zālājus un iestādīja dažādu koku un krūmu grupas (Pučiņš, 2007). 1961. gadā Rīgas pilsētas komiteja un pilsētas izpildkomiteja pieņēma lēmumu par Uzvaras parka pārsaukšanu - PSKP XXII kongresa parka

(Dāvidsone, 1988).

1985. gadā bijušā Uzvaras laukuma vietā iepretīm Akmens tiltam, Kaļķu ielai un tālāk Brīvības ielai tiek atklāts „*Piemineklis Padomju Armijas karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem*” (Kolbergs, 2001). Piemineklim ir trīs galvenās sastāvdaļas: Dzimtenes – mātes tēls, karavīru – Rīgas atbrīvotāju grupa un 76 m augstais obelisks. Pie pieminekļa atrodas ūdensbaseins, kurā tas atspoguļojas (Dāvidsone, 1988) (skatīt 3.7. attēlu).

3.7. attēls **Uzvaras pieminekļa ūdensbaseins Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

1996. gadā jaunieši, kuri pārstāvēja ultralabējo organizāciju *Pērkoņkrusts*, mēģināja pieminekli uzspridzināt. Viņu nodoms izdevās tikai daļēji, viens no tiem gāja bojā, bet pārējos apcietināja un notiesāja (Kolbergs, 2001).

4. PĒTĪJUMS UN TĀ REZULTĀTI

4.1 Parku formālās funkcijas, to realizācija dzīvē

Kā secināts zinātniskajā literatūrā, aprakstītās parku funkcijas tiek realizētas dzīvē arī manis pētītajos parkos. Anketēšanā iegūtie rezultāti apskatāmi bakalaura darba 6. pielikumā. Grīziņkalna karte, kurā vizuāli parādītas galvenās parka funkcijas attēlota zonas 5. pielikumā.

Formālās universālās funkcijas

Ekoloģiskā funkcija

Visiem parkiem piemīt ekoloģiskā funkcija. Parki ir vietas, kur daba redzama pilsētā, tie attīra gaisu un filtrē pilsētas putekļus. Parkos veiktajā anketēšanā redzams, ka 22% aptaujāto uzskata ekoloģisko funkciju par svarīgāko parka funkciju. Cilvēkiem ir svarīgi, ka parkos var atpūsties ne tikai no pilsētas putekļiem, bet arī no apkārtesošo antropogēno trokšņu piesārņojuma, jo tur, galvenokārt, dzirdami putni un bērni, nevis automašīnu radītās skaņas. Daudziem pilsētniekiem, īpaši vecāka gadagājuma un bērniem, parkos ļoti patīk putni. Piemēram, bērniem Uzvaras parks īpaši patīk ne tikai labiekārtotā rotaļu laukuma dēļ, bet pat vairāk tur esošo pīļu un citu putnu, piemēram, ļauķīšu¹ dēļ (skatīt 4.1. attēlu).

4.1. attēls **Zēns baro pīles Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Cilvēki parkos arī novērtē bioloģisko daudzveidību – īpaši abroretumus. Grīziņkalna parkā uz lūgumu nosaukt parka kultūras mantojumu vairāki parka apmeklētāji nosauca ne tikai pieminekli un skulptūras, bet arī retos svešzemju kokus, kas galvenokārt sastādīti parka dienvidaustrumu daļā. Arī pilsētas un valsts oficiālais viedoklis pauž ekoloģisko funkciju kā vienu no pašām galvenajām. Rīgas pilsētas plānošanas dokumenti paredz, ka pilsētas zaļajām

¹ Iedzeltenais ļauķis *Hippolais icterina*

zonām viena no galvenajām funkcijām ir ekosistēmas funkcija, kas sevī ietver mikroklimata un hidroloģiskā režīma stabilizēšanu, gaisa un augsnes piesārņojuma samazināšanu un bioloģiskās un ainaviskās daudzveidības saglabāšanu. Zaļās zonas kalpo arī par indikatoru vides kvalitātes izmaiņām pilsētā (Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam, 2005).

Sabiedrības veselība

Tā kā parki piedāvā salīdzinošu klusumu, mieru un svaigāku gaisu, tad tie ir ļoti svarīgi pilsētnieku fiziskās un garīgās veselības uzlabotāji. Parks kā bezmaksas atpūtas vieta ir īpaši svarīga trūcīgākajai sabiedrības daļai. Vēsturiski tieši viņu veselības dēļ Lielbritānijā 19. gs. aizsākās publisko parku veidošana (Turner, 1996). Pilsētnieki var uzlabot savu veselību pastaigājoties, skrienot vai nodarbojoties ar kādu citu sporta veidu. Piemēram, 20% pilsētnieku galvenais mērķis, apmeklējot parku, ir pastaiga. Cilvēki pastaigājas parkos gan ar maziem bērniem, gan saviem mājdzīvniekiem. Pastaigas laikā cilvēki gan gūst vieglu fizisko slodzi, gan var atjaunoties garīgi. Grīziņkalnu 62% no anketētajām personām apmeklē tieši pastaigu dēļ, kuras ir īpaši vērtīgas fiziskās formas uzlabošanai parka reljefa pēc. Parkā, it sevišķi pavasarī, kad augi ir zaļi un ziedoši, cilvēkiem ir īpaši patīkami aplūkot dabas skaistumu. Apkārtējās ainavas estētika (skatīt 4.2. attēlu) virza arī parka apmeklētājus uz savas iekšējās garīgās vides sakārtošanu.

4.2. attēls **Ceriņu aleja Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Grupu aktivitātes un sports

Savu veselību vislabāk var uzlabot ar regulārām fiziskām nodarbībām. Rīgas plānošanas dokumenti paredz, ka viens no pilsētas mērķiem ir „Tīra un zaļa pilsēta”, kas sevī ietver arī

tādas parku funkcijas, kā atpūtas un sportisko aktivitāšu attīstīšanu un veicināšanu zaļajās zonās. 24% Rīgas parku apmeklētāju tieši sportisko aktivitāšu funkcija liekas vissvarīgākā, apmeklējot parkus, bet Uzvaras parkā, kur novērojams visvairāk sportotāju, pat 32% uzskata, ka sports ir galvenā aktivitāte, ar kuru var nodarboties zaļajās zonās (skatīt 4.3. attēlu).

4.3. attēls **Jaunieši šūpojas un sporto Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Parkā brīvi var pastaigāties, skriet, braukt ar velosipēdu. Parkos ārpus pilsētas centra iespējams veikt dažādas sportiskas aktivitātes zālajos, piemēram, spēlēt futbolu vai frīsbiju, vingrot vai nodarboties ar jogu. Šādi nomales parki ir kā sporta zāles bez jumta (Conway, 2000). Skrējējiem parki ir īpaši piemēroti, jo, šķērsojot ielu, nav jāapstājas pie sarkanās gaismas. Anketēšanas rezultāti rāda, ka skrējēji un skrituļotāji var skriet un braukt bez piespiedu pārtraukumiem. Vēl vairāk šādas aktivitātes veicina tas, ka parkā celiņiem ir labs segums, kas ļauj ar sportošanu nodarboties kvalitatīvāk. Mani novērojumi liecina, ka Uzvaras parka aktīvās atpūtas daļā starp Bāriņu ielu un Uzvaras bulvāri celiņu segums ir ļoti labā stāvoklī, tāpēc šajā parka vietā vienmēr sastopami skrējēji, cilvēki, kuri brauc ar skrituļslidām vai velosipēdu. Pat centrā cilvēki cenšas atrast parkos vietas, kur nodarboties ar sportiskām aktivitātēm. Jauniešu vidū ir populāri nodarboties ar skeitošanu.

Bērni parkā

Bērni ir vieni no biežākajiem parku apmeklētājiem, sākot no zīdaiņa vecuma līdz pat skolas bērniem. Bērnu izklaides un atpūtas vajadzību apmierināšana par vienu no svarīgākajām parka funkcijām uzskata 24% parka apmeklētāju. Daudzi uzsvēra, ka uz parku nāk tikai kopā ar bērniem vai viņu dēļ. Māmiņas ar ratiņiem ir vieni no visvairāk sastaptajiem parku apmeklētājiem, - liecina arī mani novērojumi. Parkos ir klusāks nekā uz ielas un arī gaiss ir tīrāks – tā aptaujā apgalvo jaunās māmiņas. Kad bērni jau ir paaugušies un var iet paši ar savām kājām, par svarīgāko vietu parkā kļūst rotaļu laukums (skatīt 4.4. attēlu). Spēļu

laukumi visaktuālākie ir bērniem līdz skolas vecumam, tomēr arī vēlāk tie saista gados jauno parku apmeklētāju interesi.

4.4. attēls **Bērnu rotaļu laukums Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Apmeklējot Espanādi, Uzvaras parku un Grīziņkalnu kopā ar bērniem, var redzēt, ka arī rotaļu laukumi dažādos parkos iekārtoti atšķirīgi. Piemēram, Esplanādes un Grīziņkalna rotaļu laukumi vairāk piemēroti bērniem līdz 6 gadu vecumam, turpretī tas, kas atrodas Uzvaras parkā, vairāk domāts lielākiem bērniem, jo kāpšanas un rotaļu rīki ir pārāk augstu un pārāk sarežģīti maziem bērniem. Bērniem parkos tiek piedāvātas arī dažādas maksas atrakcijas, piemēram, Esplanādē bērni vasarās var lēkāt pa batutiem, šļūkt lejā na piepūšamām atrakcijām vai braukāt ar mazām mašīnītēm – velokartiem. Bērnu izklaides un atpūtas funkcijas parkos arī pilda apkārtējā daba. Gadalaika maiņa parkos piedāvā mainīgas aktivitātes – rudenī bērni var vākt krāsainās lapas, ziemā velt sniegavīrus un pikoties, bet vasarā droši skraidīt pa celiņiem, taciņām vai zālāju, jo parkos bērni ir pasargāti no satiksmes negadījumiem. Bērniem ir savādāka uztvere nekā pieaugušiem cilvēkiem, kas spilgti parādās bērnu parku vērtējumā. Uz jautājumu, kurš parks tev vislabāk patika – Esplanāde, Uzvaras parks, Grīziņkalns – bērni pārliecinoši atbildēja, ka Uzvaras parks. Savu atbildi viņi pamatoja nevis ar labāko un lielāko rotaļu laukumu apmeklētajos parkos, bet gan ar iespēju barot pīles un lielo pieminekli, kurā varētu mēģināt uzrāpties.

Izglītība un identitāte

Skola, kurā es ieguvu pamata un vidējo izglītību, atrodas ļoti tuvu Grīziņkalnam. Katru gadu skolas laikā pēc stundām vismaz pāris reizes nedēļā mēs ar klasi gājām uz Grīziņkalnu spēlēties, bet agri rudenī un vēlu pavasarī siltā laikā jau vecākās klasēs mūsu skolotāji dažkārt stundas vadīja parkā uz soliņa, nevis karstajās klasēs. Tā kā pie mūsu skolas nebija sporta laukuma, tad fiziskās audzināšanas stundās dažkārt arī 100 metru distance jāskrien un

bumbiņa jāmet bija Grīziņkalnā. Skolas bērni uz Grīziņkalnu devās un vēl tagad dodas arī tad, kad dabas mācībā ir jānācās par kokiem un krūmiem, ģeogrāfijā jānācās par kalniem vai vēsturē jāpēta slavenākās vietas skolas apkārtnē. Parki ir piemērota vieta, lai bērni tajos apgūtu kādu daļiņu oficiālās izglītības, ko viņiem māca skolā. Mani novērojumi rāda, ka visvairāk parkus kā oficiālas izglītības vietu izmanto sporta stundās, jo bērnus, kas sporta stundā skrien pa parku, vairākkārt redzēju gan Grīziņkalnā, gan Uzvaras parkā (skatīt 4.5. attēlu).

4.5. attēls **Sporta stunda Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Kā redzams aptauju rezultātos, parkus savā oficiālajā mācību procesā izmanto arī skolas, kuras īpašu uzmanību pievērš bērnu radošo talantu izkopšanai. Piemēram, Jaņa Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas skolēni katru gadu vasarā prakses laikā dodas uz Uzvaras parku gleznot ainavas.

Parkos bez oficiālās izglītības notiek arī neoficiālā izglītība, kas neaprobežojas tikai ar bērnu mācīšanu. Sākotnēji Lielbritānijā 19.gs., veidojot pirmos publiskos parkus, tika paredzēts, ka tās būs vietas, kas mazinās sociālo spriedzi starp dažādiem sabiedrības slāņiem. Un parki vēl joprojām ir vietas, kur kopā ir gan bagāti, gan nabadzīgi cilvēki, viņi kopā pastaigājas pa vieniem un tiem pašiem celiņiem un takām, kopā sēž uz vieniem un tiem pašiem soliņiem, kopā uzspēlē futbolu, un viņu bērni kopā spēlējas rotaļu laukumā. Arī kultūras objektu klātbūtne parkā neoficiāli izglīto bērnus un pieaugušos. Tā kā parkos atrodas dažādu varoņu un piemiņas vērtu vēsturisku notikumu pieminekļi, tad cilvēki, apmeklējot zaļās zonas, mācās par tiem.

Viena no lietām, kuru cilvēki, it īpaši bērni, parkā var apgūt neformālā veidā, ir savas lokālās identitāte. Vairāki aptaujātie Esplanādi un Vērmaņdārzu saistītja ar savu dzīvi Rīgas centrā. Tomēr viens no spilgtākajiem piemēriem Rīgā ir Grīziņkalns. Grīziņkalns ir vienīgais parks samērā plašā apkārtnē, kas vēsturiski veidojies kā strādnieku, samērā zema sabiedrības

slāņa, rajons. Iespējams, tāpēc, ka cilvēkiem, kas dzīvojuši parka apkārtnē, nav bijis daudz lietu, ar ko lepoties, viņi lepojušies ar savu skaisto parku, kas nav tāds kā citi – līdzens, bet kurš izveidots uz kalna. Visa apkārtnē saukta tieši Gīziņkalna vārdā un tajā izaugušie rīdzinieki vienmēr uzsver, ka ir Grīziņkalna puikas (Kolbergs, 2001).

Parkos atrodas kultūras objekti, un tiek rīkoti dažāda rakstura pasākumi, kas saistīti ar parku apmeklētāju nacionālo identitāti. Piemēram, Uzvaras parkā atrodas piemineklis padomju karavīriem, un katru gadu 9. maijā pie tā tiek rīkoti pasākumi par godu Padomju Savienības uzvarai Otrajā pasaules karā. Šajos pasākumos lielākoties piedalās krievu un citu krieviski runājošo tautību cilvēki, tāpēc 9. maijs veidojas nevis kā vispārīgi svētki, bet gan tieši šīs sabiedrības daļas svētki. Piemineklis savu laik celts par brīvprātīgi obligātiem ziedojumiem, tāpēc daudzi vecāka gadagājuma svētku apmeklētāji tajā redz daļiņu sevis. Anketēšanas rezultāti rāda, ka liela daļa jauniešu šos svētkus apmeklē nevis tāpēc, ka padomju karavīri atbrīvoja Padomju Latviju un Rīgu, bet gan tāpēc, ka apliecina savu etnisko piederību un identitāti. Par latvisko identitāti var runāt, pieminot Esplanādi un pieminekli pirmajam Latvijas armijas komandierim Oskaram Kalpakam (skatīt 4.6. attēlu).

4.6. attēls **Piemineklis Oskaram Kalpakam Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Vairāki aptaujātie atzina, ka Oskara Kalpaka piemineklis viņos izraisa patriotiskas jūtas, kas ir aktuālas ikreiz, esot parkā un redzot pieminekli. Kalpaka piemineklis ir tapis par tautas saziemei dotiem līdzekļiem, aptuveni 142 000 latu (Kalpaka pieminekļa fonds, 2008), un tas šīs vietas identitātes funkciju padara vēl spēcīgāku.

Meditācija jeb iespēja būt gandrīz vienam (Zaļās salas)

Aizvien vairāk cilvēku strādā sēdošu darbu birojos, kā rezultāts ir pieaugošs garīgu un fizisku slimnieku skaits (Cohen D.A. et al., 2007). Tāpēc daudziem cilvēkiem svarīga parka funkcija ir iespēja tajā pabūt vieni un garīgi atpūsties gan no bieži vien saspringtās darba

vides, gan no kolēģiem un citiem apkārtējiem. Mazāk nozīmīgajās takās uz soliņiem vai lielos parkos zālē apmeklētāji var nodoties kādas grāmatas studēšanai (skatīt 4.7. attēlu), meditācijai vai kontemplācijai.

Attēls 4.7. **Vīrietis lasa grāmatu Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Parks ir piemērota vieta savas iekšējās garīgās vides attīrīšanai, stiprināšanai un relaksācijai. Uzvaras parkā šādām nodarbēm paredzēta klusās atpūtas zona starp Slokas ielu un Raņķa dambi, Esplanādē tādas var atrast parka austrumu daļā, kurā atrodas vairāki nenozīmīgi celiņi ar soliņiem, bet Grīziņkalnā tam nav atvēlēts tikai skeiteru laukums un bērnu rotaļu vietas. Daudziem aptaujātiem parkos ļoti patīk lasīt grāmatas, it sevišķi, ja ir ērti soliņi, kur apsēsties un atspiest muguru. 3% no apmeklētājiem regulāri nodarbojas parkos ar meditāciju. Īpaši svarīgi šāda atpūta ir radošajās jomās strādājošajiem parku apmeklētājiem, jo daba un sakārtotā vide palīdz sakārtot domas un atjaunot kreativitāti. Rīgas centrs ir daudzu cilvēku darba vieta, īpaši tādu, kas strādā birojā un pavada visu dienu pie datora, tāpēc ir pareizi un svarīgi, ka tas veidots zaļš un harmonisks.

Pasākumi

Parki ir īpaši piemēroti, lai tajos varētu organizēt dažādus pasākumus - gan mazus, gan tādus, kuri paredzēti lielām tautas masām. Parks kā publiskā telpa ir atvērta ikvienam, tāpēc parasti šādi pasākumi ir labi apmeklēti. Pasākumi var būt mazi un privāti, piemēram, dzimšanas dienas pikniks Uzvaras parkā pie diķa, kurā piedalās ģimenes locekļi un tuvākie draugi, vai arī kādas privātas organizācijas pasākums Esplanādē, kurā vakara galvenais notikums ir ugunsкура dedzināšana. Samērā populāri ir kāzās pēc laulību ceremonijas doties uz kādu parku kopā ar vistuvākajiem cilvēkiem un fotogrāfu, kas iemūžina jauno pāri un viņu tuviniekus uz skaisto parka ainavu fona. Tomēr parks ir viena no piemērotākajām vietām lielu, publisku pasākumu rīkošanai (Conway, 2000).

Parkos rīkoti pasākumi var būt dažāda rakstura, piemēram, kultūras – tādi kā koncerti, izstādes un festivāli, vai arī politiski un reliģiski. Visos trijos manis pētītajos parkos tieši šī vēsturiski ir bijusi viena no vissvarīgākajām parka funkcijām. Esplanāde sākotnēji veidojusies kā vieta, kur notikušas armijas apmācības un parādes. Vēlāk Esplanādes laukums ik gadu izmantots tautas svētkiem Umurkumuram, kas apvienots ar rudens tirgu. 19. gs. Esplanādē vairākkārt rīkoti Dziesmu svētki, kas ikreizi pulcējuši arvien lielāku skaitu cilvēku. Pirmā un Otrā pasaule kara laikā parks izmantots okupējušās varas armijas parādēm – gan vācu, gan krievu, bet kopš 60. gadiem Esplanādē ik gadus lielākais pasākums ir septembrī pie Raiņa pieminekļa notiekošās Dzejas dienas. Parkā arī tiek savdabīgā veidā atzīmēti dažādi svētki, piemēram, Ziemassvētkos un Jāņu laikā Esplanādes teritorijā tiek izveidots amatnieku tirdziņš (skatīt 4.8. attēlu).

Attēls 4.7. **Ziemassvētku amatnieku tirdziņš Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Arī viena no galvenajām funkcijām Uzvaras parkam vēsturiski tikusi paredzēta kā vietai, kur rīkojami dažādi publiski un īpaši nacionāli svētki. Pirmās Latvijas neatkarības laikā Uzvaras parka daļā starp Uzvaras bulvāri un Bāriņu ielu ierīkots laukums, kur tika pieņemtas parādes, svinēti 11. un 18. novembris un rīkoti Dziesmu svētki. Vēlāk šajā laukumā noticis cita rakstura pasākums – pēc Otrā pasaules kara, lielām tautas masām apkārt pulcējoties, pakārti kara noziedznieki. Kopš 80. gadiem, kad tajā pašā vietā tika uzcelts Uzvaras piemineklis, Uzvaras parkā par lielākajiem parka svētkiem kļuvuši ikgadējie Otrā pasaules karā uzvarējušās Padomju Savienības uzvaras svētki 9. maijā.

Grīziņkalnā sevišķi spilgti vēsturiski izpaudušies politiskie pasākumi, kad 1905. gadā rīkoti strādnieku mītiņi. Tomēr 20. gs. sākumā parkā notikuši daudzi ar kultūru saistīti pasākumi, piemēram, mūzikas gliemežnīcā divreiz nedēļā notikuši bezmaksas koncerti. Mūsdienās sagrautajā estrādē kalna virspusē ik gadus tomēr notiek tādi kultūras pasākumi kā Jāņu ielīgošana, tāpat arī notiek kreisi noskaņoto politisko partiju organizētie mītiņi.

Rekreācija

4.9. attēls **Grīziņkalna apmeklētāji saulojas** (Autores foto, 2009)

Rekreācija var būt daudz plašāka par sportiskām aktivitātēm vai meditāciju. Savu iekšējo spēku atjaunošanai katram indivīdam var palīdzēt kaut kas cits. Vienam tā ir skriešana, futbola spēlēšana un pikniks kopā ar draugiem, kur gardās uzkodās viņš uzlabo savu fizisko sajūtu, bet priecīgās sarunās ar sev tuvajiem cilvēkiem smeļas garīgo lādiņu. Cits iekšēju mieru var gūt meditācijās un garākas pastaigas dabā. Cilvēku rekreācijā svarīgi var būt – zaļas lapas, ēnaini koki, pīles un baloži, saulīte, miers un klusums, putnu dziesmas - liecina anketēšanas rezultāti. Aptaujājot cilvēkus, daži par labāko rekreācijas veidu atzina pretrunīgi vērtēto smēķēšanu parkā. Cigarete un apkārtējā vide parkā mazinot stresu un sasprindzinājumu. Tai pašai stresa mazināšanai lieti noder Uzvaras parkā īpaši populārā makšķerēšana (skatīt 4.10. attēlu), no kuras gan praktiskais ieguvums ir samērā mazs, vai pilnīgi pasīvā saules baudīšana Grīziņkalnā (skatīt 4.9. attēlu).

4.10. attēls **Makšķenieki Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Formālās specifiskās funkcijas

Sports

4.11. attēls **Divas skrējējas Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Lai gan gandrīz ikvienā parkā iespējams nodarboties ar sportu, dažos parkos tam ir iekārtotas sevišķas vietas vai uzceltas īpašas celtnes. Tādos gadījumos sporta aktivitātes kļūst par parka galveno funkciju. Manis pētītajos parkos gan šāds process netika novērots, tomēr Uzvaras parkā viena no pašvaldības uzstādītajām galvenajām parka funkcijām ir aktīvā atpūta un sportiskas aktivitātes. Jau iepriekšminētajā Uzvaras parka daļā starp Uzvaras bulvāri un Bāriņu ielu ir uzlikts kvalitatīvs asfalts, ka ļauj vasarā nodarboties ar sportu (skatīt 4.11. attēlu). Ziemas sezonā šajā pašā vietā tiek izveidota distanču slēpošanas trase. Blakus trasei ir iekārtots slēpju nomas punkts. Arī pārējā Uzvaras parka teritorija aktīvi tiek izmantota sportiskām aktivitātēm – daļā starp Bāriņu un Slokas ielu vasarā ik nedēļas nogali notiek bērnu sacensības riteņbraukšanā. Parkā notiek arī tādas sporta aktivitātes, kā masu pasākums nūjošanā un Rīgas čempionāts orientēšanās taku distancē invalīdiem. Mani novērojumi rāda, ka arī Grīziņkalns, kuram blakus atrodas Daugavas stadions, vasaras sezonā tiek aktīvi izmantots tādām sportiskām aktivitātēm kā skriešanai. Arī ziemas sezonā, kas lielai daļai sporta mīļotāju neliekas piemērota aktivitātēm, Grīziņkalnā tās notiek. Latvijas Skriešanas sporta centrs jau vairākus gadus rīko veselības skrējienus ziemas sezonā no novembra līdz martam, kuri notiek Daugavas stadiona un Grīziņkalna teritorijā (VSK Noskrien, 2009).

Politiskā funkcija

Pilsētā notiekošie sociālie, ekonomiskie un politiskie procesi savdabīgā veidā atspoguļojas parkos. Dažkārt parkos notiek politiska rakstura pasākumi, bet citkārt tajos tiek uztādīti pieminekļi par godu svarīgām politiskām personām vai notikumiem, kas vairāk pilda

pasīvu politisko funkciju. Arī kultūras mantojuma objekti, kas atrodas parkā, liecina par kādreizējo kulturālo un politisko fonu visā pilsētā. Grīziņkalnā agrāk notikuši slaveni strādnieku mītiņi, un arī mūsdienās tā ir viena no parka funkcijām, jo tā ir vieta, kur iespējama publiska vārda brīvības paušana politiskos un sociālos jautājumos. Grīziņkalnā regulāri 1. maijā notiek kreisi noskaņoto politisko partiju mītiņi, kuros vidēji piedalās 150 līdz 200 cilvēku, bet ik pa laikam sabiedriskas un politiskas organizācijas tur rīko protesta akcijas aktuālu politisku notikumu sakarā. Piemēram, 2005. gadā Grīziņkalnā tika rīkot protesta akcija pret bijušā ASV prezidenta Džorža W. Buša politiku un vizīti Latvijā (LETA, 2005). Arī 9. maija svinības Uzvaras parkā ir parka politiskās funkcijas izmantošana. Lai gan Uzvaras piemineklis godina kritušos karavīrus, tas tomēr godina tieši padomju karavīrus, kas uzreiz saistāms ar konkrētu politisko ideoloģiju.

4.12. attēls **Ziedi pie Uzvaras pieminekļa pēc 9. maija svētkiem** (Autores foto, 2009)

Tāpat arī 9. maija svinības ir daudz vairāk politisks pasākums, nekā vienkārši savu vectēvu nāves piemiņas diena. 9. maija svinības tiek saistītas ar mūsdienu Latvijas cittautiešu politisko un nacionālo nostāju, viedokli un attieksmi (skatīt 4.12. attēlu). Esplanādē aktīvā politiskā funkcija vairāk aktuāla bijusi pagātnē, kad tajā tika svinēti gan latviešu nacionālie svētki, gan pieņemtas vācu un krievu parādes. Tomēr Esplanādē politiskā funkcija redzama pasīvā veidā, piemēram, pašā centrā slejas pareizticīgo Kristus Piedzimšanas katedrāle. Pareizticība ir Krievijas galvenā reliģija, tāpēc, kad 19. gs. Latvijā pareizticība nebija īpaši populāra un Rīga bija Krievijas impērijas sastāvā, Krievijas ķeizariene Katrīna II par vienu no plašās tēvzemes mērķiem noteica „cittautiešu krieviskošanu, līdz tie saplūdīs ar krievu tautu”, 1876. gadā Rīgas centrā tika uzcelta varenā un dārgā Kristus Piedzimšanas katedrāle

(Kolbergs, 2007). Katedrāle Rīgas centrā Esplanādē stāv vēl šodien, un ir apliecinājums bijušajai Krievijas varai pār Latviju. Tāpat Esplanādē pasīvi parka politisko funkciju simbolizē parka iekārtojums. Rietumdaļā, kur šodien novietots Raiņa piemineklis, sākotnēji padomju laikos tika paredzēta vieta Staļina piemineklim. Tādēļ arī šī parka daļa iekārtota pilnīgi pretēji Esplanādes austrumu daļai. Austrumu daļa iekārtota kā angļu dārzs, bet rietumu daļa plānota tā, lai tajā var pulcēties lielas tautas masas.

Reliģiskā funkcija

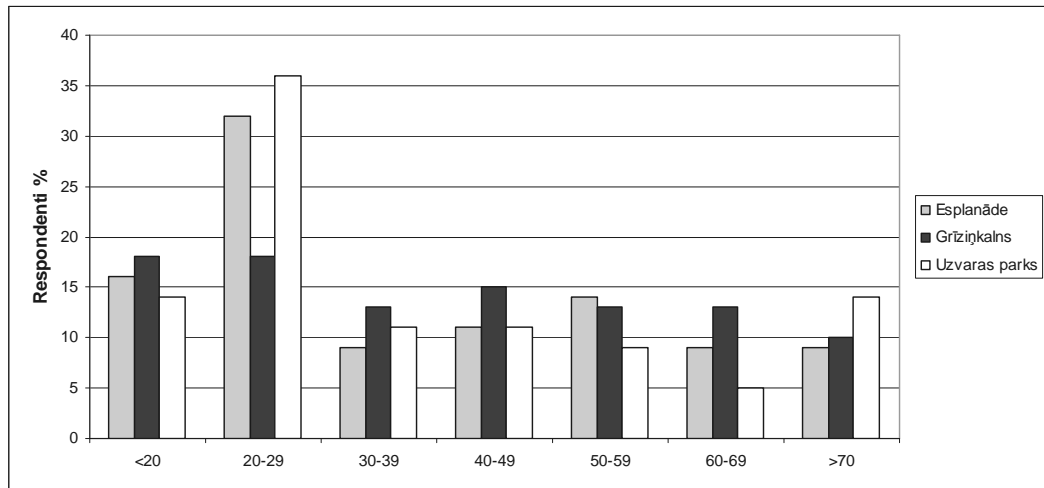

4.13. attēls **Pareizticīgo Kristus Piedzimšanas katedrāle Esplanādē** (Autores foto, 2009)

Parka reliģiskā funkcija Rīgā arī vairāk izpaužās pasīvā veidā. Jau pieminētā Kristus Piedzimšanas katedrāle (skatīt 4.13. attēlu) vēsturiski ir ietekmējusi tai apkārt esošo parku. Pirms katedrāles celtniecības parkā svinēja jautros Umurkumura svētkus, bet pēc tam tos aizliedza. Vēlāk, kad Pirmā pasaules karā parkā apbedīja komunārus, līdz brīdim, kad viņus pārāpbedīja, parks kļuva par kapu vietu, tāpēc tajā pilnībā bija aizliegti jebkādi izpriecu pasākumi. Parka reliģiskā funkcija kļuva par vienu no galvenajām Esplanādē. Mūsdienās Esplanādei reliģiskā funkcija gan ir sekundāra, tomēr pareizticīgo baznīca joprojām tur atrodas un tā ietekmē sev apkārt esošo parku ar ik svētdienas rīta zvanu skaņām un gan kristiešu svētku svinēšanu. Pavisam savādāka reliģiskā funkcija, iespējams, izpaužas Uzvaras parkā. Anketēšanas rezultātā vairākas personas apliecināja, ka parkā ik palaikam redzamas jauniešu grupiņas, kas, iespējams, esot sātānisti un tur veicot kādus rituālus. Savos novērojumos nekonstatēju šādas darbības, tomēr parka izmantošana tumšiem rituāliem, padarītu parka reliģisko funkciju ārkārtīgi aktuālu.

Vecuma un interešu grupas

Parka, kā īpaši kādai vecuma vai interešu grupai piemērotas vietas funkcija, ir aktuāla Rīgas parkos. Grīziņkalna teritorijā iekārtoto skeitparku regulāri apmeklē skolas vecuma bērni un jaunieši, kas tur pavada lielāko daļu no sava brīvā laika, līdz ar to šis parks īpaši apmierina jauniešu vajadzības un tajā uzturas salīdzinoši daudz jaunu cilvēku (skatīt 4.14. attēlu).

4.14. attēls **Respondentu sadalījums pēc vecuma**
(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Grīziņkalna parku ir iecienījušas arī tādas interešu grupas, kurām pieskaitāmi „mētelīšu virinātāji” jeb vīrieši, kam patīk daļēji atkailināties un pašapmierināt sevi citu priekšā (LETA, 2004). Aptaujas liecina, ka pēdējā gada laikā viņu skaits gan krietni samazinājies, pateicoties regulāriem policijas reidiem parka teritorijā.

Parkus, kuros uzstādīti ērti soliņi ar atzveltnēm un līdzenu reljefu, īpaši iecienījuši pensionāri. Uzvaras parkā, kas atbilst abiem šiem nosacījumiem, bija salīdzinoši vairāk vecu cilvēku nekā citos manis pētītajos parkos. Piemēram, Esplanādes teritorijā pagājušajā gadā uzstādīti soliņi bez atzveltnēm (Intervija ar A.Baķi, 2009), kas, kā aptaujas rāda, ir viens no svarīgākajiem iemesliem, kāpēc šajā parkā sastopami mazāk vecāka gadagājuma cilvēki (skatīt 4.7. attēlu). Mani novērojumi, liecina, ka ilgstoši nosēdēt uz soliņa bez atzveltnes ir grūti pat jauniem cilvēkiem (skatīt 4.15. attēlu).

4.15. attēls **Soliņš, kuram nolauzta atzveltne Grīziņkalnā** (Autores foto, 2009)

Komercija un labiekārtojums

Kapitālistiski domājošā sabiedrībā ikvienā vietā cilvēki mēģinās nopelnīt, tāpēc parka komercionālā funkcija ir aktuālā arī lielā daļā Rīgas parku. Esplanādē bērniem ik vasaru tiek piedāvātas vismaz trīs veidu dažādas atrakcijas par naudu – batuti, piepūšamās atrakcijas (skatīt 4.16. attēlu) un mazo mašīnīšu īre.

4.16. attēls **Piepūšamā atrakcijas bērniem „Titāniks” Esplanādē** (Autores foto, 2009)

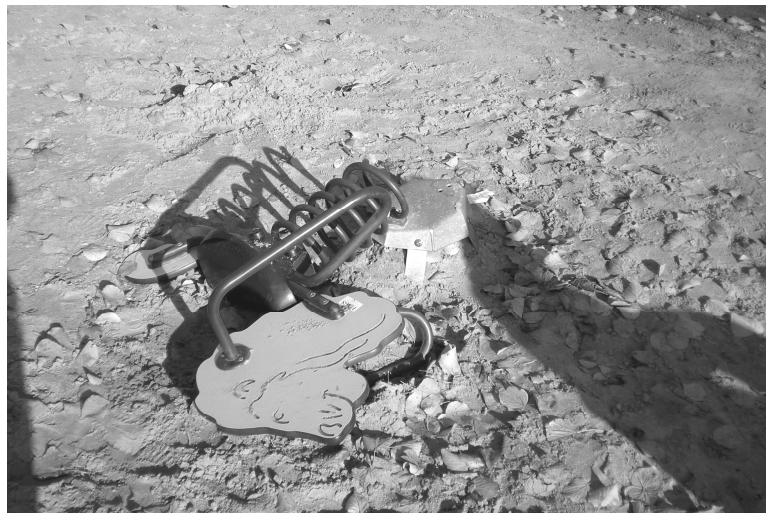
Parka teritorijas centrālajā daļā siltajā sezonā darbojas āra kafejnīca, bet Brīvības ielai piegulošajā daļā ir uzbūvēts Narvessen tirdzniecības kiosks un kafejnīca. Tāpat Ziemassvētku un Jāņu laika amatniecības tirdziņi komercializē parku. Uzvars parkā 9. maija svinībās aktīvi piedalās tirgotāji, kas sanākušajiem cilvēkiem par maksu piedāvā ēdienus un dzērienus. Vairākus gadus Uzvaras parka teritorijā atradās maksas minigolfa laukums ar 9 bedrītēm, kas tagad gan bankrotēji (Pilsēta no cita skatupunkta, 2008). Grīziņkalnā mūsdienās komercionālā funkcija ir vāji izteikta, tomēr vēsturiski tā ir bijusi svarīga parka attīstībā. Pašos parka

izveides pirmsākumos Grīziņkalns tika veiksmīgi attīstīts kā atpūtas vieta, daļēji pateicoties Šampētera alus brūža īpašniekam Šindleram, kurš parka teritorijā ierīkoja kafējnicu, restorānu un teātri.

Tomēr lielākā daļu parku, kā sabiedrībai atvērtas publiskās telpas, saglabājuši savu nekomerciālo raksturu, kuru nodrošina to labiekārtojums. Valsts un pašvaldības tiesību aktos paredzētie parku ierīkošanas kārtības un apsaimniekošanas pamatprincipi paredz, ka parkos jābūt labiekārtotai videi, kas nodrošina pilsētniekiem izklaides un brīvā laika pavadīšanas funkcijas (Ministru kabineta noteikumi Nr. 819, 2006). Un Rīgā parki ir bijuši un pagaidām ir bezmaksas atpūtas vietas, kas atvērtas un ir interesantas visiem sabiedrības slāņiem. Bez maksas ir iespēja apmeklēt bērnu rotaļu laukumu, Uzvars parkā ikviens var doties slēpot bez maksas, ņemot līdzi savas slēpes un par makšerēšanu arī nav jāmaksā. Un Grīziņkalns, kas sākotnēji attīstījās pateicoties komercijai, savu attīstību turpināja kā parks, kas piedāvāja bērniem brīnišķīgus bezmaksas bradājamus baseinus un mūzikas gliemežnīcā bezmaksas koncertus pāris reizes nedēļā.

Kriminogēnā funkcija

Parku funkcija ir arī būt par vietu, kuru var izmantot krimināli sodāmām darbībām. Tā kā parki ir atvērtas pilsētas telpas ikvienam pilsētas iedzīvotājam un apmeklētājam, arī noziedzniekiem ir iespēja tur veikt savas darbības, un huligāniem izdemolēt kādu spēļu laukumu (Nestere, 2006) (skatīt 4.17. attēlu). Šī funkcija ir aktuāla arī manis pētītajos parkos. 2009. gada 20. martā Esplanādes teritorijā no Aizkraukles atbraukusi jauniešu banda ar dzelzs nūjām uzbruka diviem jauniešiem, no kuriem viens slimnīcā no gūtajiem ievainojumiem mira (Gertners, 2009). Lai gan aptaujātie parka apmeklētāji parkā jūtās droši, tomēr neviens nevar būt pilnīgi pārliecināts, ka šādi gadījumi vairāk nekad neatkārtosies. Aptauju rezultāti rāda, ka Grīziņkalna apmeklētājiem viena no lietām, ar kuru viņiem saistās šis parks, ir krimināli sodāmas darbības. 2007. gadā Grīziņkalna teritorijā notika dubultslepkavība, kurā pieci jaunieši no parka apkārtnes nogalināja divus, bet piekāva un izvaroja vēl vienu vīrieti un sievieti (Radovics, 2007). Pēc maniem novērojumiem un anketēšanas rezultātiem, parkā regulāri parādās arī „mētelīšu virinātāji”, tiek dzerts Grīziņkalna apkārtņē nopirktais nelegālais alkohols vai lietotas narkotikas. Parkā regulāri uzturas bezpajumtnieki un alkoholiķi, kā arī uz Jāņa Asara ielas stāvošās prostitūtas parkā dažkārt piedāvā savus pakalpojumus. Kā liecina aptaujātie parka apmeklētāji, pēdējos gados regulāru policijas reidu rezultātā šīs darbības ir krietni samazinājušās, īpaši sarucis narkomānu skaits. Tomēr bijusī un vēl arvien dažkārt aktuālā kriminogēnā vide veido parkam raksturīgu sociālo klimatu, kā rezultātā daudzi aptaujātie cilvēki norādīja, ka nekad neapmeklē Grīziņkalnu diennakts tumšajā laikā un parkā īpaši uzmana savus bērnus.

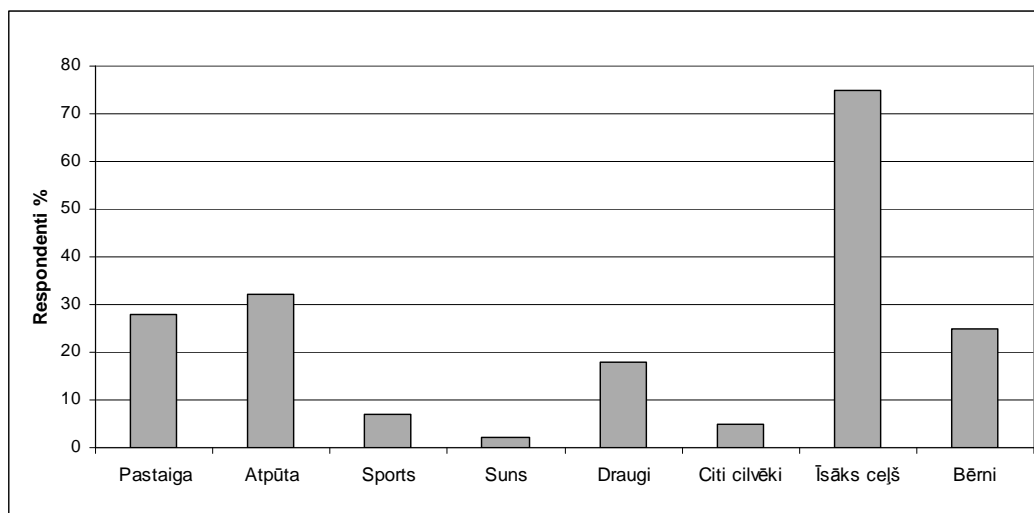
4.17. attēls **Vandāļu sabojāts šūpošanās rīks bērnu rotaļu laukumā Grīziņkalnā**
(Autores foto, 2009)

4.2. Parku neformālās funkcijas, to pamatojums un realizācija dzīvē

Parkiem teorētiskajā literatūrā izvirzītas jau aprakstītās funkcijas. Tomēr aptauju, interviju un novērojumu rezultātā jāsecina, ka parkiem ir vēl dažādas neformālās funkcijas, kuras ir aktuālas to apmeklētājiem un izmantotājiem vai tikai kādai oficiālai nostājai, tomēr, par kurām zinātniskajā literatūrā ir rakstīts maz, tās nav definētas, kā parka funkcijas vai tās vispār nav minētas.

Novietojums – īsākais ceļš

Mēs dzīvojam laikā, kad cilvēki nepārtraukti kaut kur steidzās, tāpēc daudzi parki sava izdevīgā novietojuma dēļ tiek izmantoti kā īsākais ceļš. Parasti kvartālus nevar šķērsot pa diagonāli, bet parkos bieži vien tas ir iespējams. Sevišķi centra parkus pilsētnieki izmanto tikai kā ceļa posmu, jo apiet tos būtu ilgāk un tālāk. Viens no labākajiem piemēriem šai novietojuma funkcijai ir manis pētītā Esplanāde. Aptuveni 75% cilvēku Esplanādē ir tikai tāpēc, ka dodas tai cauri (skatīt 4.18. attēlu). Anketēšanas laikā novēroju, ka tieši starp šiem cauri gājējiem bija viszemākais respondences līmenis, jo lielākai daļai no viņiem bija jāsteidzās, tāpēc neatlika laika atbildēt. Jau veidojot parku, G.Kufalts un vēlāk citi parka veidotāji paredzēja, ka tieši cauri iešanas funkcija būs viena no vissvarīgākajām Esplanādes funkcijām, tāpēc parka celiņi ir izveidoti funkcionāli pareizi – tur, kur lielākās gājēju plūsmas, tur lielākie ceļi, bet tur, kur mazāk cilvēku pārvietojas, tur mazas taciņas. Arī Uzvaras parku daļa apmeklētāju, salīdzinoši gan daudz mazāk (18%), dažkārt izmanto tikai, lai dotos tam cauri. Tie lielākoties ir rīdzinieki, kas dzīvo parka tuvumā.

4.18. attēls **Iemesls, kura dēļ cilvēki visbiežāk apmeklē Esplanādi**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Mājdzīvnieki

Daudzi parku apmeklētāji pēc anketēšanas rezultātiem nevis pastaigājas vieni paši, bet gan ved pastaigā savus mājdzīvniekus. Rīgas centra parki nav domāti tam, lai pilsētnieki laistu tajos savus mīluļus izskraidīties, un to rīdzinieki lielākoties arī nedara. Kā mani novērojumi rāda, Esplanādes teritorijā saimnieki ar suņiem lielākoties ir tikai cauri ejot. Tomēr parkos, kas nav pilsētas centrā, situācija ir savādāka. Gan Grīziņkalnā, gan Uzvaras parkā sastāpu vairākus suņu īpašniekus. Dažus no tiem arī aptaujāju.

4.19. attēls **Pilsētnieki ved pastaigā savus suņus Uzvaras parkā** (Autores foto, 2009)

Daļa no tiem atbildēja, ka lielākoties parkos viņi ir tieši savu mājdzīvnieku dēļ, kuriem ļauj izskrieties un izspēlēties. Grīziņkalnā kāda no aptaujātajām sievietēm man pastāstīja, ka uz parku regulāri dodas ar saviem trīs kaķiem. Pret mājdzīvniekiem, kas kaut arī saimnieku uzraudzībā, tomēr brīvi skraida pa parku, ir mazu bērnu vecāki. Bērnu vecāki uzskata, ka vienmēr pastāv risks, ka kāds suns iemaldīsies rotaļu lakumā. Tāpēc vairāki vecāki vēlētos, lai

bērnu laukumiem apkārt būtu nožogojums. Citi parku apmeklētāji uzskata, ka suņiem nevajadzētu ļaut skraidīt pa parku, jo tie nokārto savas dabiskās vajadzības dažādās vietās un rada papildus darbu parku apsaimniekotājiem. Tomēr dzīvniekiem ir vajadzīga vieta, kur tie var izskrieties un nokārtoties, tāpēc daļai no parkiem saglabāsies funkcija būt vietai, kur var iet pastaigā ar saviem mājdzīvniekiem.

Pilsētas prezentācija

Vēsturiski īpašnieka prezentācija parkam ir bijusi viena no svarīgākajām tā funkcijām. Jau senajā Persijā un Asīrijā parki bija simbols tam, ko nozīmē vara un bagātība (Jones and Wills, 2005). Amerikas Savienotajās Valstīs 19. gs. parks bija viena no vietām, kur pilsēta varēja izrādīt savu bagātību un devību. Labi iekārtoti lieli parki, norādīja, ka pilsētai ir tik daudz naudas, ka tā var rūpēties ar par nabadzīgo cilvēku rekreācijas iespējām (Cranz, 1997). Arī mūsdienās Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2025. gadam tiek paredzēts zaļajās zonās saglabāt un attīstīt pilsētas prezentācijas funkciju. Tas, kā ir sakoptas pilsētas atvērtās telpas – parki un dārzi, liecina par pilsētas raksturu un dzīves vidi. Zaļās zonas padara pilsētu pievilcīgu un ērtu tās iedzīvotājiem un iebraucējiem. Parki reprezentē mūsu tradīcijas un dzīves standartus tūristiem. Parkos esošie kultūras objekti liecina par mūsu varoņiem un vēsturi. Piemēram, aizliegums sēdēt Rīgas centra dārzos un parkos ir cieši saistīts ar pilsētas reprezentācijas funkciju, jo izsēdēti un neglīti zālāji neliecinātu par estētisku un kvalitatīvu dzīves vidi. No otras puses, aizliegums sēdēt zālajos, nonodrošinot kvalitatīvus soliņus, piemēram, Esplanādē, liecina par pilsētas pārvaldes attieksmi pret tās iedzīvotājiem un regulāriem parka apmeklētājiem.

Darba vieta - dzīves vieta

Mani novērojumi un anketēšanas rezultāti norāda, ka parkam ir vēl viena, tikai dažiem pieejama, tomēr ļoti svarīga, funkcija – tas var būt darba vieta. Piemēram, Uzvaras parks ir pastāvīga darba vieta pieciem aģentūras „Rīgas dārzi un parki” darbiniekiem, bet tad, kad ir vajadzība, vēl papildus tiek nodarbināti divi vai trīs transporta un tehniskie darbinieki (Intervija ar Daci Priedīti, 2009). Pēc svētku rīkošanas parku, piemēram, Esplanādes, sakopšanā tiek piesaistīti vēl vairāk darbinieku. Vairāk darba Esplanādes dārzniekiem ir arī pēc nedēļas nogalēm, kad daudzi jaunieši apmeklējuši parka apkārtnē esošos klubus. Lai gan Grīziņkalnā galvenā dārznieka vieta ir likvidēta, tajā tomēr ir saglabājusies vēsturiskā dārznieka mājiņa, kas ir vecākā ēka parka teritorijā. Aptaujājot trīs parkos sastaptos dārzniekus, jāsecina, ka viņiem ļoti patīk savs darbs, jo tas izraisa prieku parka apmeklētājiem un liela daļa no parka veidota pašu rokām. Bet daži no aptaujātajiem parka apmeklētājiem atzina, ka viņiem īpaši patīk novērtēt sētnieku un dārznieku darbu – skoptu dabisko vidi.

Par to, ka parks var būt ne tikai darbavieta, bet pat vairāk – turpat vai visa dzīve, liecina

Grīziņkalna bijušā galvenā dārznieka mūžs. Viņš Grīziņkalnā nostrādājis gandrīz vai 40 gadus – no 1932. līdz 1971. gadam, kad 90 gadu vecumā aizgājis pensijā (Dāvidsone, 1988) (skatīt 4.20. attēlu). Kārlis Ozols bijis rožu audzēšanas speciālists, un viņa skaisto rozāriju uz otrās terases atcerējās vairākas aptaujātās vecāka gadagājuma kundzes Grīziņkalnā. Dārznieks audzējis dažādas retas rozes, un parka apmeklētājiem tā ir bijusi viena no mīļākajām vietām Grīziņkalnā.

4.20. attēls **Dārznieka mājiņa Grīziņkalnā** (Autores foto, 2009)

Atsevišķie gadījumi, kam var izmantot parku

Pētījumu procesā nonācu pie secinājuma, ka dažkārt parks tiek izmantots kādām darbībām, kas tur notiek tikai vienreizēji vai tik reti, ka nav uzskatāmas par vienām no parka pamatfunkcijām. Piemēram, Uzvaras parks tiek izmantots par reklāmu filmēšanas vietu. Arī Esplanādē 70. gados uzņemta filma par Šerloku Holmsu. Šādas filmēšanas bija vienreizējas, tomēr kāds parka apmeklētājs apgalvoja, ka tieši ar šo filmēšanu un pašu filmu viņam, galvenokārt, saistās Esplanāde. Parkus arī dažkārt, piemēram, izmanto par gaisa balonu nosēšanās un pacelšanās vietu, jo tās ir vienas no retajām vietām, kur ir pietiekami daudz platības, lai uzstādītu aprīkojumu un netraucētu apkārtējiem.

5. SALĪDZINOŠĀ ANALĪZE RĪGAS UN GRONINGENAS PARKIEM

2008. gada pavasarī veicot pētījumus Nīderlandē (Kovács et.al., 2008), daļu no tajos iegūtajiem datiem iespējams salīdzināt ar šajā bakalaura darbā veikto pētījumu. Abos darbos viens no pētījumu tematiem bija - kādas cilvēku vajadzības apmierina parks un kā to var izmantot. Tāpēc iespējams salīdzināt sociālās funkcijas un parku izmantošanu Groningenas un Rīgas parkos.

Nīderlandē parkiem ir daudz lielāka loma pilsētas sociālajā dzīvē, jo, pirmkārt, klimatiskie apstākļi, kādi valda Nīderlandē, ļauj parkus aktīvi izmantot vismaz pāris mēnešus ilgāk nekā Latvijā. Pavasaris iestājas ātrāk, un rudens pienāk vēlāk, bet Latvijā vasaras ir īsākas, un ziemas ir krietni aukstākas nekā Nīderlandē. Latvijā parkus, galvenokārt, apmeklē kājāmgājēji, kas centra parkus izmanto kā īsāko ceļu, bet uz lielajiem parkiem ārpus centra dodas ar savu personīgo automašīnu vai sabiedrisko transportu. Nīderlandē klimatiskie apstākļi ir daudz piemērotāki, lai cauru gadu kā galveno transporta līdzekli izmantotu velosipēdu, tāpēc gan centra, gan piepilsētas parkus cilvēki apmeklē, braucot ar divriteni. Lai gan Groningenā parkos, lai ātrāk un ērtāk nokļutu līdz savam ceļa mērķim, iet arī kājāmgājēji, tomēr galvenie celiņu izmantotāji ir riteņbraucēji (skatīt 5.1. tabulu). Cilvēki Nīderlandē ar velosipēdu gan dodas uz parku, gan brauc tam cauri un dara to visos gadalaikos.

Otrkārt, parkos apmeklētājiem atļauts apmeklēt un aktīvi izmantot visu parka teritoriju, tai skaitā, sēdēt zālītē, turpretī Rīgā parki, kas atrodas centrā, veidoti kā skaistuma dārzi un tajos aizliegts izmantot zālājus dažādām aktivitātēm. Šāds aizliegums samazina parka izmantošanas iespējas, tāpēc sociālā dzīve Rīgas parkos salīdzinājumā ar Groningenas parkiem Nīderlandē nav tik attīstīta. Piemēram, Groningena ir studentu pilsēta un pēc mācībām vienā no universitātēm, studenti bieži vien satiekas parkos, lai zālītē pa vairākiem kopā pildītu mājasdarbus vai kopīgi pavadītu savu brīvo laiku, spēlējot futbolu. Groningenā, īpaši parkos, kas atrodas pilsētas centrā, pavasarī un vasarā darbdienu vakaros tiekas dažādas interešu grupas, piemēram, Noorderplantsoen parkā katru trešdienas un piektdienas vakaru 2008. gada pavasarī zālājā tikās jaunieši, lai kopā trenētos un izpildītu kapoeiru². Tāpat apkārtējo māju iedzīvotāji parkus regulāri izmanto, lai tajos ieturētu maltītes, piemēram, siltos maija vakaros daudzas ģimenes vakariņoja, sēžot zālājā piknika vietā blakus esošajā Noorderplantsoen parkā. Rīgā centrā dzīvojošiem pilsētniekiem šādas vakariņas parkā nav īpaši iecienītas, jo vienīgais veids, kā tādas varētu veikt, būtu sēžot uz soliņa, kas, kā mani novērojumi liecina, nebūtu pārāk ērti. Tāpat anketēšanas rezultāti šādas aktivitātes Rīgas centra parkos neuzrādīja, lai gan daudzi respondenti atzīmēja, ka vienai no parka funkcijām vajadzētu būt par vietu, kur iespējams rīkot piknikus un ēst svaigā gaisā. Arī interešu grupas

centra parkos nenovēroju.

Lielos parkus, kas atrodas piepilsētā ārpus centra, nīderlandieši apmeklē nedēļas nogalēs (skatīt 5.2. tabulu), jo, ņemot vērā salīdzinoši lielo valsts iedzīvotāju skaitu, lielai daļai no viņiem nav lauku māju. Groningenieši vasaras sestdienās un svētdienās dodas uz lielajiem un labi iekārtotajiem parkiem, lai tur pavadītu laiku. Tāpēc lielie „brīvdienu” parki ir piemēroti gariem apmeklējumiem – tajos var sauļoties, makšķerēt un peldēties, rīkot pikniku vai apskatīt dzīvniekus zooloģiskā dārza filiālēs un visbeidzot pat, paņemot līdzī telti, nometnes vietās palikt pa nakti.

Arī, piemēram, Uzvaras parkā iespējams gan rīkot piknikus, gan kopā ar draugiem zālājā uzspēlēt futbolu, beisbolu vai frīsbiju (Orupe, 2006). Daudzi vīrieši un sievietes apmeklē Uzvaras parku, kas ir liels pilsētas parks ārpus centra, lai tajā makšķerētu vai sauļotos. Šīs aktivitātes tur nenotiek ikdienā, bet gan tikai nedēļas nogalēs un daudzi pilsētnieki tās apmeklē vai izmanto tikai pāris reizes gadā, nevis kā Nīderlandē – gandrīz katru nedēļas nogali. Tam par iemeslu, iespējams, ir latviešu tradīcija vasaras nedēļas nogalēs dodas uz savām lauku mājām, nevis uz sabiedriskajiem parkiem. Līdz ar to Nīderlandes lielie pilsētu parki tiek izmantoti daudz aktīvāk, nekā tas ir Rīgā. Iespējams, ka, ja Uzvaras parkam nebūtu īpaša politiskā fona, ko veido gan no pagātnes palikušās daudziem vēl aktuālās liecības, gan ikgadus notiekošie stipri politizētie 9. maija svētki, un tas rīdziniekiem tiktu pasniegts tikai kā pilsētas zaļā zona un aktīvās atpūtas centrs, parku apmeklētu un tā piedāvātās iespējas izmantotu daudz vairāk cilvēku. Tomēr šis jautājums paliek atklāts un, lai uz to atbildētu, vajadzētu veikt dziļākus pētījumus.

	Nīderlande, Groningena	Latvija, Rīga
Nosaukums	Nordplantsoen	Esplanāde
Novietojums attiecībā pret centru	Tuvu	Centrā
Salīdzinošais parka lielums	Mazs	Mazs
Aptaujāto skaits	54	44
Aptaujātie vīrieši	50%	41%
Aptaujātās sievietes	50%	59%
Galvenā vecuma grupa	20-29 gadi	20-29. gadi
Parka apmeklētāju dzīves vieta attiecībā pret parku	Tuvu 75%	Tuvu 69%
	Tālu 25%	Tālu 31%
Parka galvenā funkcija	Īsākais ceļš riteņbraucējiem	Īsākais ceļš gājējiem
Parka galvenais apmeklējumu laiks	No rītiem un pēc darba	No rītiem un pēc darba

1.1. tabula **Nordplantsoen un Esplanādes aptauju rezultātu salīdzinājums**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

² (portugāļu valodā - *capoeira*) Brazīliešu nacionālā deja ar cīņas elementiem.

	Nīderlande, Groningena	Latvija, Rīga
Nosaukums	Stadspark	Uzvaras parks
Novietojums attiecībā pret centru	Tuvu	Centrā
Salīdzinošais parka lielums	Liels	Liels
Aptaujāto skaits	50	44
Aptaujātie vīrieši	49%	52%
Aptaujātās sievietes	51%	48%
Galvenā vecuma grupa	<20 un 30-40 gadi	20-29 un >70
Parka apmeklētāju dzīves vieta attiecībā pret parku	Tuvu 23%	Tuvu 68%
	Tālu 78%	Tālu 32%
Parka galvenais apmeklējumu laiks	Brīvdienās un svētku dienās	Katru dienu

1.2. tabula **Stadspark un Uzvaras parka aptauju rezultātu salīdzinājums**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

SECINĀJUMI

1. Teorētiskajā literatūrā aprakstītās ir formālās parka funkcijas. Formālās funkcijas var iedalīt universālās – tās, kas piemīt visiem parkiem un ir oficiāli paredzētas veidojot parku, un specifiskās – tās, kas piemīt tikai dažiem parkiem un ne vienmēr ir oficiāli paredzētas, veidojot parku. Funkcijas vēsturiskās attīstības laikā mainījušās gan vispārīgi, gan vieniem un tiem pašiem parkiem. Teorētiskajā literatūrā aprakstītās funkcijas ir aktuālas Esplanādei, Uzvaras parkam un Grīziņkalnam. Parkiem ir aktuālas un piemīt arī neformālās funkcijas, kuras nav aprakstītas teorētiskajā literatūrā, piemēram, parks, kā īsākais ceļš, parks, kā vieta, kur pastaigāties ar savu mājdzīvnieku un parks, kā darbavieta.

2. Anketēšanas rezultāti rāda, ka parka apmeklētājiem vissvarīgākās parka funkcijas ir rekreācijas iespējas, vieta, kur bērniem izklaidēties, vieta, kur nodarboties ar sportu un parka ekoloģiskā funkcija. Daudzas parka funkcijas savstarpēji pārklājas un tās nevar krasī nodalīt, piemēram, 9. maija svētki Uzvaras parkā ietver sevī pasākumu, pilsētas reprezentācijas, politisko un estētisko funkciju.

3. Kultūras mantojuma objektu ietekme uz parka funkcijām ir atkarīga no konkrētā objekta vēsturiskās un politiskās nozīmības. Piemēram, Jaņa Rozentāla piemineklim Esplanādē nav gandrīz nekādas saistības ar parka funkcijām, bet Uzvaras piemineklis Uzvaras parkā ir tieši saistīts ar parka politisko funkciju.

4. Bakalaura darbā pētītie parki ir savstarpēji atšķirīgi gan novietojuma attiecībā pret pilsētas centru, gan izveidošanas un vēsturiskās attīstības ziņā, kas nosaka to, ka tajos noteicošās funkcijas ir atšķirīgas un ne visas funkcijas piemīt visiem trīs parkiem.

5. Mazos centra parkus gan Latvijā, gan Nīderlandē cilvēki visbiežāk izmanto ikdienā par īsāko ceļu, bet lielos parkus ārpus centra nedēļas nogalēs, lai atpūstos tur ilgāku laiku. Nīderlandē parku sociālās funkcijas ir daudz plašākas kā Latvijā, jo nīderlandieši uz parkiem dodas nedēļas nogalēs, kas nav raksturīga mūsu sabiedrības tradīcija. Nīderlandes parkos arī iespējams nodarboties ar dažādām aktivitātēm zālajos, kas Rīgā centra parkos ir aizliegts.

KOPSAVILKUMS

Bakalaura darbs „Parki un to funkcijas pilsētā: Rīgas parku Esplanādes, Uzvaras parka un Grīziņkalna piemēri, ir pētījums par parku vēsturiskajām un mūsdienu funkcijām. Darbā kā piemēri, detalizēti apskatīti trīs parki Rīgas pilsētā – Esplanāde, Uzvaras parks un Grīziņkalns. Parki, kas ir starpdisciplināru pētījumu temats, pilsētu ģeogrāfijā ir aktuāli kā nozīmīga pilsētas telpa ar saviem sociālajiem procesiem. Līdz šim pētījumi par parku lomu un funkcijām pilsētā no ģeogrāfiskā viedokļa nav veikti. Tāpēc darba mērķis ir noteikt parka funkcijas pilsētā tā vēsturiskā, mūsdienu izmantošanas un sociālo procesu kontekstā.

Lai iegūtu materiālus bakalaura darba teorētiskajai un pētījuma daļām, izmantotas literatūras studijas un lauka darbi, kas sevī ietver šādas metodes – literatūras studijas, parka diskursa analīze, anketēšana, intervijas, dalībnieku novērošana, bērnu ģeogrāfijā izmantotās intervijas un novērojumi, fotofiksācija, kartogrāfiskā metode un salīdzinošā analīze.

Pētījumā apskatītas teorētiskajā literatūrā aprakstītās parku formālās funkcijas un to realizācija dzīvē, kā arī izvirzītas un ar piemēriem no pētītajiem Rīgas parkiem pierādīta neformālo funkciju esamība, kas nav aprakstīta teorētiskajā literatūrā. Formālās funkcijas iedalītas universiālajās, tādās, kas piemīt un tiek oficiāli paredzētas, veidojot visus parkus, un specifiskajās – tādās, kas nevienmēr tiek oficiāli paredzētas un nepiemīt visiem parkiem. Gan formālo, gan neformālo funkciju esamība pētītajos parkos pierādīta ar piemēriem, kas iegūti literatūras studijās un lauka darbos. Daļa no iegūtajiem bakalaura darba pētījuma rezultātiem salīdzināta ar Nīderlandē izstrādātā pētījuma par Groningenas pilsētas parkiem materiāliem un rezultātiem.

Bakalaura darba pētījuma rezultāti rāda, ka parka galvenās funkcijas vēsturiski ir mainījušās un ir atšķirīgas katram parkam. Mūsdienās Rīgas parku vissvarīgākās funkcijas ir būt par vietu, kur iespējama pilsētnieku rekreācija, bērnu izklaides, sporta aktivitātes, kā arī parka ekoloģiskā funkcija. Parkā esošā kultūras mantojuma ietekme uz parka funkcijām ir atkarīga no tā vēstures un politiskā fona. Izmantošanas tiesiskie regulējumi un tradīcijas Nīderlandē, salīdzinot ar parku funkcijām Latvijā, palielina parku lomu pilsētas sociālajā dzīvē.

LĪTERATŪRA UN AVOTI

Publicētie literatūras avoti

Aben R., de Wit S. 1999. *The Enclosed Garden. History and Development of the Hortus Conclusus and its Reintroduction into the Present-day Urban Landscape*, 010 Publishers, Rotterdam, 256 p

Ansone E., 2007. *Esplanāde. Māksla, Mīts, Dokumenti*. Raktuve, Rīga, 32 lpp.

Chadwick G.F. 1966. *The Park and the Town. Public Landscapes in the 19th and 20th centuries*, The Architectural Press, London, 388 p.

Cohen D.A., McKenzie T.L., Sehgal A., Williamson S. 2007. Contribution of Public Parks to Physical Activity, *American Journal of Public Health*, vol. 97, no. 3.

Cranz G., Michael B., 2004. Defining the Sustainable Park: A Fifth Model for Urban Parks, *Landscape Journal*, vol. 23, issue 2, pp.102-120.

Dāvidsone I. 1988. *Rīgas dārzi un parki*, Rīga, Liesma.

Eglītis M. 2004. Grīziņkalns. Vēl nāks Piektais gads..., *Vides Vēstis*, 70. sēj., nr. 5/6

Dziesmu svētku mazā enciklopēdija 2004. Musica Baltica, Rīga, 324.lpp.

Enciklopēdija Rīga. 1988. Galvenā enciklopēdiju redakcija, Rīga, 832 lpp.

Ennen E. 1999. *Heritage in fragments*, Rijksuniversiteit, Groningen.

Gertners E. 2009. Policija: daudzās slepkavības veicina neapvaldīta agresija, *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 1. aprīlis, 8.lpp.

Grūtups A. 2007. *Ešafots*, Rīgā, Atēna, Rīga, 262.lpp.

Hardy D. 1999. *Tomorrow & tomorrow. The TCPA's first hundred years, and the next...* Town and Country Planning Association, London.

Holcmanis A. 2000. *Rīga. Ceļvedis*, Jumava, Rīga, 104.lpp.

Hunt J.D. 2004. *The Afterlife of Gardens*, Reaktion books, London, 254 p

Jones K.R., Wills J. 2005. *The Invention of the Park: From the Garden of Eden to Disney's Magic Kingdom*, Maiden, MA: Polity Press, 216 p.

Kaufmanis P. 2003. Talcinieki kārtoti vietu skeitparkam, *Diena*, 19. maijs, 7.lpp

Kāvere A. 2007. *Rīgas dārzu arhitekts Georgs Kūfalts*, Jumava, Rīga, 194.lpp.

Kolbergs A. 2007. *Lasāmgrāmata par Rīgu, tās priekšpilsētām un kūrortpilsētu Jūrmalu*, Fonds AKA, Jūrmala, 602.lpp.

- Kolbergs A. 2001. *Rīga kājāmgājējiem*, AKA, Jūrmala, 560.lpp.
- Lasmanis U. 2007. Latvijas atzīšana, *Kultūras Diena*, 26. janv., 16.lpp.
- Apollo teātris 1938. *Latviešu konversācijas vārdnīca*, A.Gulbja apgādība, Faksimlied., Rīga.
- Leatherman C., 2001, Adding some spark to urban parks, *American Forests*, vol. 107 no. 3, pp.13.
- Lejnieks J. 2000. *Cilvēki, vietas, notikumi. Rīgas laiks attēlos*, Zvaigzne ABC, Rīga, 288 .lpp.
- Low S., Taplin D., Scheid S. 2005. *Rethinking Urban Parks: Public Space and Cultural Diversity*, Austin, TX: University of Texas Press, 226 p.
- Mintaurs M. 2005. Kad Vecrīga un Doms bija nevērtīgi, *Latvijas Avīze*, 4.jūlijs, 15.lpp
- Muceniece A., Zilgalvis J. 2007. *Vēsturiskie dārzi un parki, European Heritage days 2007*, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, Rīga, 143.lpp.
- Parks* 1986. Latvijas Padomju Enciklopēdija 7. sējums, Galvenā Enciklopēdiju redakcija, Rīga, 747.lpp.
- Pučīņš E. 2007. Uzvaras parkam līdz uzvarai vēl tālu, *Vides Vēstis*, 102. sēj., nr. 9
- Rozentāle L., 2008. Ainavu arhitekti: Rīgas centra parku zālīte nav piemērota sēdēšanai, *Diena*, 7. jūnijs, 7.lpp.
- Smilškalns M. 2005. *Rīgas sirids*, Rīgas balvas fonds, Rīga, 139.lpp
- Spārītis O. 2007. *Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība*. Nacionālais apgāds, Rīga, 199.lpp.
- Sprūde V. 2005. 1920. gada 11. novembrī, *Latvijas Avīze*, 11. nov., 2.lpp
- Turner T., 1996. *City as Landscape a Post Post-Modern View of Design and Planning*, Taylor & Francis, New York, 256 p.
- Vartbergas Hermaņa Livonijas hronika, (1863) 2005, Latvijas Vēstures Institūta apgāds, Rīga, 334.lpp.
- Volfarte K., E., 2004. *Katram bija sava Rīga, daudznacionālas pilsētas portrets no 1857. līdz 1914.gadam*, ABG, Rīga, 295.lpp.
- De Vos E. 2005. Public Parks in Ghent's City Life: From Expression to Emancipation? *European Planning Studies*, vol. 13, Issue 7, pp1035-1061.
- Conway H. 2000. Parks and people: the social functions, in *The Regeneration of Public Parks*, eds. J. Woudstra, K. Fieldhouse, E&FN Spon, London, pp. 9-20.

Tiesiskie akti

Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 819 "*Parku ierīkošanas kārtība un apsaimniekošanas pamatprincipi*". Pieņemti 2006.gada 3. oktobrī. Latvijas Vēstnesis 160, 06.10.2006.

Rīgas Dome 2005. *Rīgas attīstības programma 2006.-2012. gadam*, Rīga, 162.lpp.

Rīgas Dome 2005. *Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2025. gadam. „Rīga – iespēja ikvienam!”*, Rīga, 63.lpp.

Nepublicētie materiāli un intervijas

Baķe A. 2009. Intervija, Rīga, 12.maijs

Erdmane M. 2008. Intervija, Rīga, 20. decembris

Kovács B., Lendvai T., Saldābola S., Vaickovska I. 2008. Park usage in Groningen: International School Group Project, University of Groningen, Groningen.

Janovska Galzone G. 2009. Intervija, Rīga, 18. maijs

Priedīte D. 2009. Intervija, Rīga, 11. maijs

Šenberga M. 2009. Intervija, Rīga, 18. maijs

Interneta resursi

Aģentūra Rīgai 800. 2001.Izstāde Internetā “Rīgas 700 gadu jubilejas svinības 1901.g. jūnijā-augustā”, Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, skat. 19.05.2009.

<http://www.acadlib.lv/riga700>

DC „Grīziņkalns” 2008 Digitālās Ekonomikas Attīstības Centrs, skat. 16.05.2009.

www.deac.lv

Grīziņkalns skrējienā 2009. VSK Noskrien, skat. 13.05.2009.

<http://www.noskrien.lv/grizinkalna-skrejienaa/>,

Kalpaka pieminekļis Esplanādē ir atklāts 2008. Kalpaka pieminekļa fonds, skat. 11.05.2009.

<http://www.kalpaks.lv/>

LETA. 2005. *Grīziņkalnā un Mežaparkā piketēs pret ASV politiku*, Tvnet, skat. 13.05.2009.

<http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/article.php?id=75972>

LETA. 2004. *Tiesa atsaka apcietināt sirmgalvi par netiklām darbībām ar mazgadīgām meitenēm*, Tvnet, skat. 13.05.2009.

<http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/kriminalzinas/article.php?id=59407>

Metuzāls S. 2009, *Vārnu ielas republika mūsdienās*, Rīgas Dome, skat. 17.05.2009.

http://www.riga.lv/LV/Channels/Riga_today/Iepazisti_savu_Rigu/Grizinkalns.htm

Nestere L. 2006. Atklāj lielāko rotaļlaukumu Rīgas centrā, Tvnet, skat. 19.05.2009.

<http://www.tvnet.lv/women/life/gimene/article.php?id=4901600>

Orupe A. 2006. *Rīgas parki gaida atmodu*, Tvnet, skat. 14.04.2009.

<http://www.tvnet.lv/zalazeme/env/article.php?id=52138>

Radovics V. 2007. *Grīziņkalna slepkavas palīdz noķert aculieciniece*, Tvnet, skat. 13.05.2009.

<http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/kriminalzinas/article.php?id=503745>

Rīgas vagonbūves rūpnīcas vēsture 2007. Rīgas vagonbūves rūpnīca, skat. 13.05.2009.

http://www.rvr.lv/lv/1_2.html

Svētki, 2008. Rīgas Dome, skat. 04.16.2009.

http://www.riga.lv/LV/Channels/About_Riga/History_of_Riga/Stories/DziveRiga/Svetki.ht

Uzvars parks 2008. Pilsēta no cita skatupunkta, skat. 13.05.2009.

<http://www.citariga.lv/LV/?page=8&id=20&part=5>

Vēsture, Rīgas domes aģentūra „Rīgas dārzi un parki”, skat. 19.05.2009.

<http://www.rigasdarziunparki.lv/index.php>

XXIII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki 2002. LR Kultūras Ministrija, skat. 10.05.2009

<http://www.dziesmusvetki2003.lv>

PIELIKUMS

1. pielikums – Esplanāde, Grīziņkalns un Uzvaras parks Rīgas kartē
2. pielikums – Esplanāde
3. pielikums – Grīziņkalns
4. pielikums – Uzvaras parks
5. pielikums – Grīziņkalna galvenās funkcijas
6. pielikums – Anketa
7. pielikums – Anketēšanas rezultāti
8. pielikums – Pasākumu kalendārs

Esplanāde, Grīziņkalns un Uzvaras parks Rīgas kartē

Apzīmējumi

	dzelzceļš		koki
	ūdens		zālāji un augļu dārzi
	smiltāji		ielas un celiņi
	ēkas		laukums ar citu segumu

Esplanāde

Apzīmējumi

◆ piemineklis	ielas	rotaļu laukums
	celiņi un takas	zālāji
	kanāls	koki
	ēkas	laukums ar citu segumu

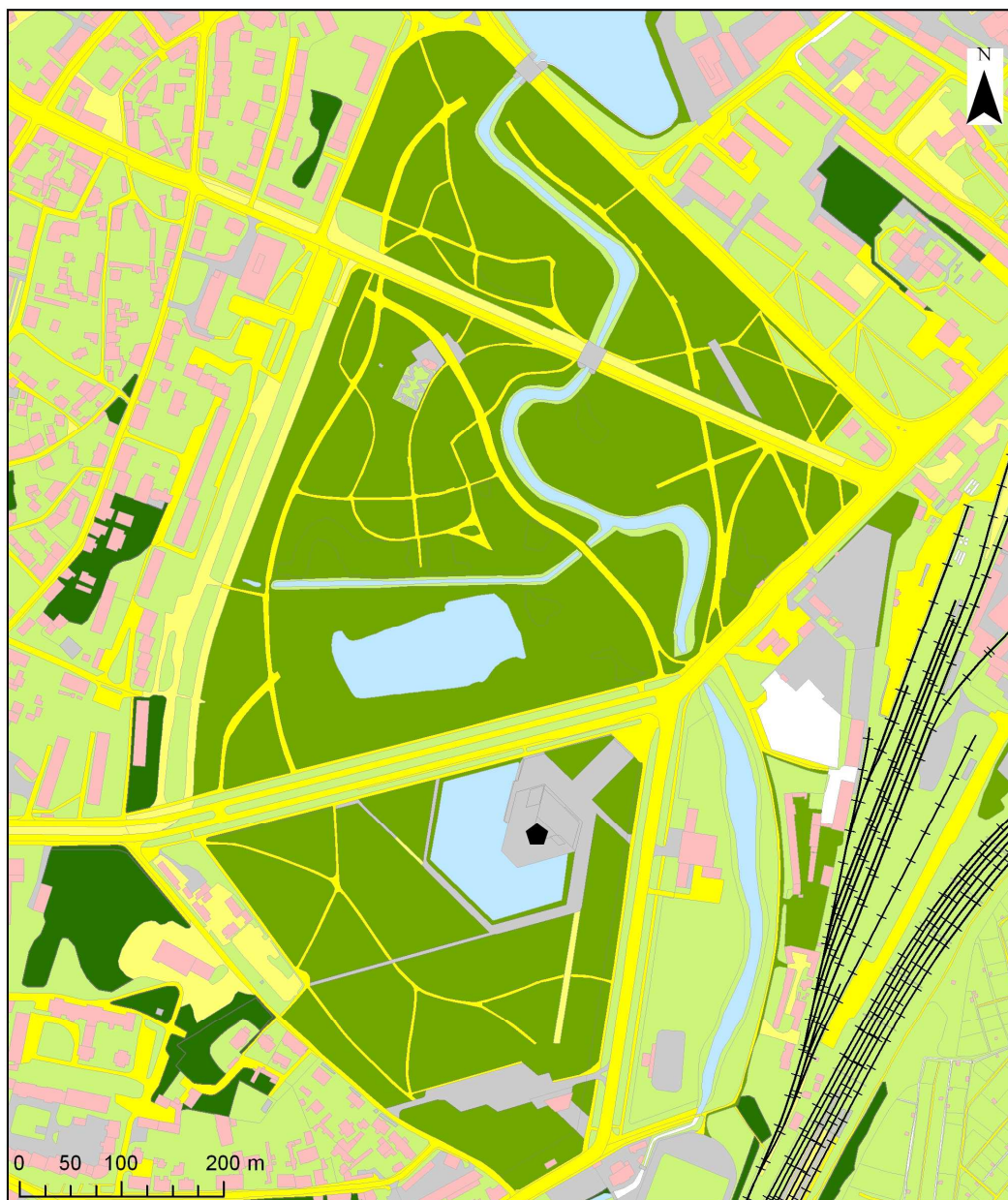
Grīziņkalns

Apzīmējumi

◆	1905. gada pieminēklis	ēkas	rotaļu laukums
—+—+—	dzelzceļš	ielas	zālāji
		celiņi un takas	koki
			laukums ar citu segumu

Uzvaras parks

Apzīmējumi

◆	pieminekļis	ūdens	rotaļu laukums
—+—	dzelzceļš	ielas	ēkas
		ceļi un takas	koki
			zālāji un augļu dārzi
			laukums ar citu segumu

Grīziņkalna galvenās funkcijas

Apzīmējumi

	1905. gada pieminēklis		Bērni parkā		Ekoloģiskā funkcija
	Dārznieka māja		Pasākumu funkcija		Ēkas
	Dzelzceļš		Jauniešu skeitparks		Zālāji un koki
	Skriešanas celiņš		Reprezentatīvā daļa		Laukumi ar citu segumu
	Ielas		Sporta aktivitātes		

6. pielikums – Anketa

Anketa

- 1) Vīrietis Sieviete
2) Vecums: 1. 0-19 gadi 4. 40-49 gadi 7. >70 gadi
2. 20-29 gadi 5. 50-59 gadi
3. 30-39 gadi 6. 60-69 gadi
- 3) Kur Jūs dzīvojat? 1. Rīgā 2. Pierīgā
a) parka tuvumā 3. Ārpus Rīgas
b) samērā tālu no parka
- 4) Cik bieži apmeklējat šo parku? 1. Katru dienu 5. 1 reizi mēnesī
2. 2-3 reizes nedēļā 6. 2-3 reizes gadā
3. 1 reizi nedēļā 7. 1 reizi gadā
4. 2-3 reizes mēnesī 8. Šī ir pirmā reize
- 5) Kādēļ Jūs visbiežāk esat šajā parkā?
1. Tas ir īsākais ceļš 2. Pastaigājos 3. Atpūšos
4. Sportoju 5. Patīk parka iekārtojums 6. Pastaigājos ar suni
7. Satieku draugus 8. Spēlējos 9. Satieku citus cilvēkus
10. Cits _____

6) Ko Jūs vislabprātāk darāt parkā?

7) Vai, jūsu prāt, pilsētā vajadzīgas zaļās zonas atpūtai? Jā Nē
Kāpēc?

8) Kādas, jūsu prāt, ir parka funkcijas?

- 1) _____
2) _____
3) _____
4) _____
5) _____

9) Vai Jūs varat nosaukt kultūras mantojuma objektus parkā?

10) Kāda nozīme, jūsu prāt, parkā ir kultūras mantojuma objektiem?

11) Kuri trīs ir Jūsu mīļākie parki:

- 1) _____
2) _____
3) _____

12) Vai Jūs zināt šā parka vēsturi un vai tā ietekmē Jūsu izvēli apmeklēt šo parku?

- _____
- _____
- _____

13) Ar ko Jums saistās šis parks?

14) Vai kaut kas Jūs neapmierina šajā parkā?

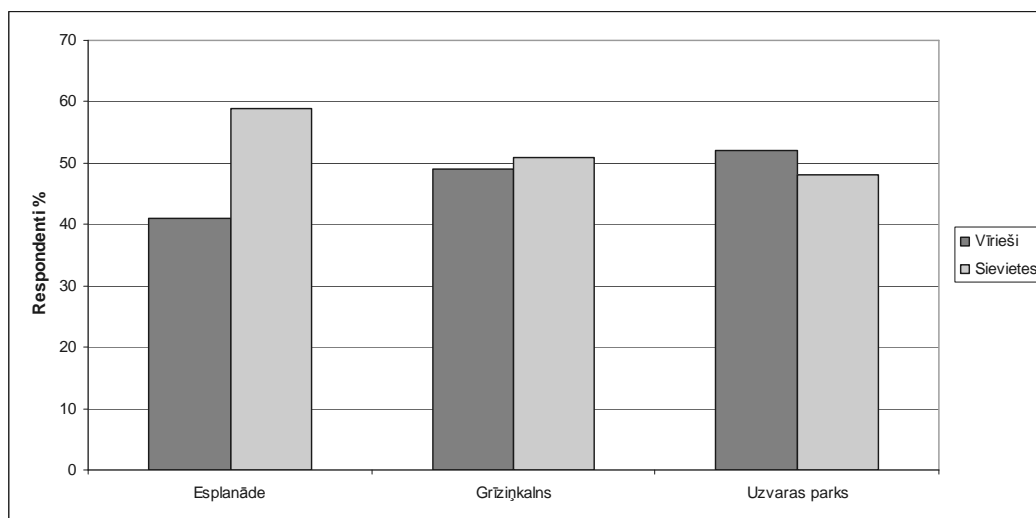
15) Vai Jums kaut kas īpaši patīk šajā parkā?

7. pielikums – Anketēšanas rezultāti

Anketu analīze

1.-4. jautājums – respondenti

Anketēšana Esplanādē, Grīziņkalnā un Uzvaras parkā tika veikta 2009. gada aprīlī. Katrā parkā tika aptaujāti 39 līdz 44 cilvēku, no kuriem aptuveni puse tika anketēti darb dienā, bet pārējie brīvā vai svētku dienā. Respondences līmenis katrā parkā bija atšķirīgs. Esplanādē aptuveni 15% cilvēkiem nebija laika atbildēt uz jautājumiem, jo viņi parku izmantoja tikai cauriešanai un steidzās. No tiem, kas Esplanādē sēdēja uz soliņiem un atpūtās, atbildēt atteicās aptuveni 10%. Grīziņkalnā un Uzvaras parkā tikai kādi 1 līdz 3 cilvēki nevēlējās atbildēt uz jautājumiem, jo viņiem nebija laika. Kopumā tika aptaujāti 127 cilvēki, no kuriem 47% bija vīrieši, bet 53% bija sievietes.

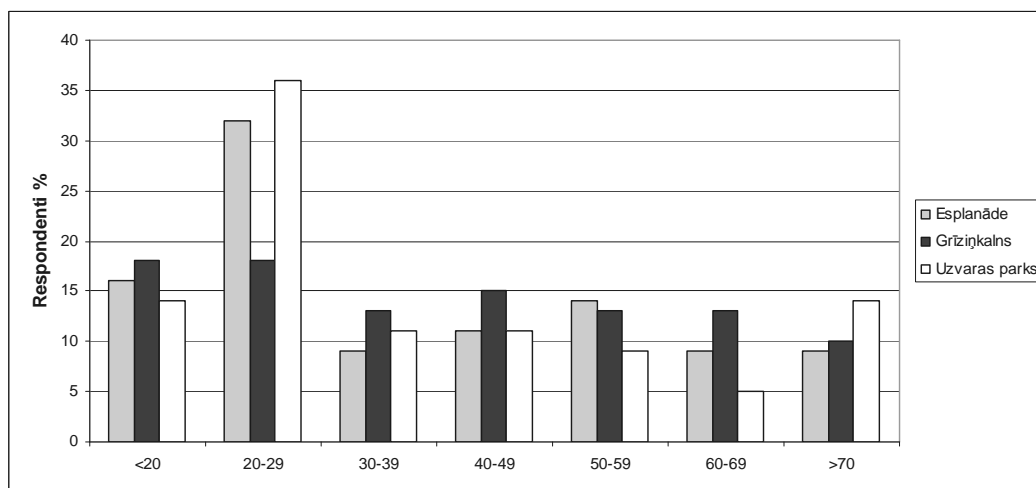

1.attēls Respondentu dzimums Esplanādē, Grīziņkalnā un Uzvaras parkā

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

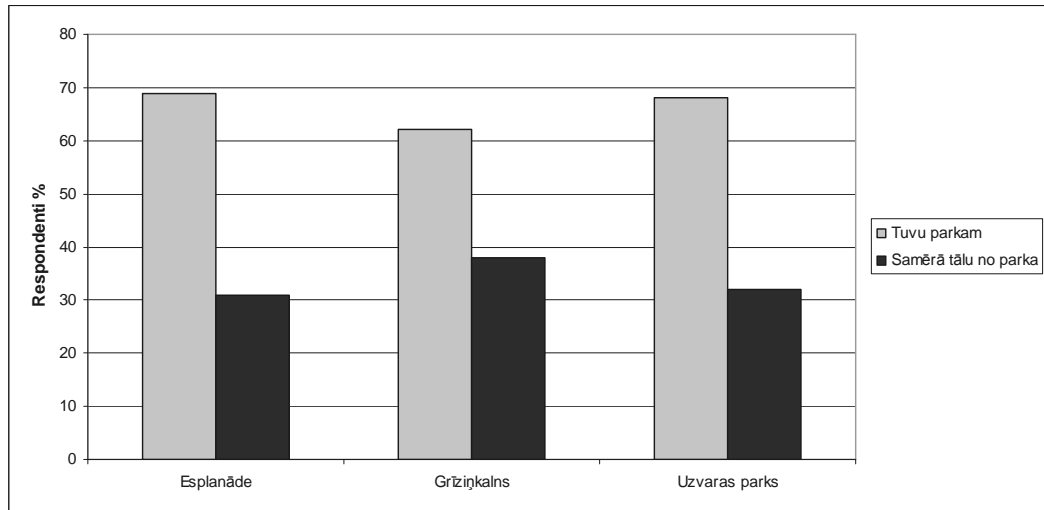
Novērojumi liecina, ka Esplanādē un Grīziņkalnu vairāk apmeklē sievietes, bet Uzvaras parkā vairāk respondentu bija vīrieši. Esplanādes teritorijā darb dienā visvairāk cilvēku bija bērnu laukumā, lielākoties tās bija māmiņas vecumā no 20 līdz 29 gadiem ar bērniem, ar ko arī izskaidrojams lielais sieviešu pārsvars pār vīriešiem.

6% no aptaujātajiem bija 20 gadus veci un jaunāki. Aptuveni 40% aptaujāto bija vecuma grupā no 20 līdz 39 gadiem. Respondenti vecumā no 40 līdz 59 gadiem sastādīja 25% no aptaujātajiem, bet 60 līdz 70 gadiem un vecāki bija 22%. Uzvaras parkā liela daļa respondentu bija jaunieši, kas parkā kopā atpūtās pēc darba vai skolas.

2. attēls Aptaujāto respondentu vecums Esplanādē, Grīziņkalnā un Uzvaras parkā

89% no parka apmeklētāju dzīvo Rīgā, bet 11% dzīvo ārpus Rīgas un Pierīgā. No tiem, kas dzīvo Rīgā, 66% respondentu uzskata, ka dzīvo parkam, kurā tika veikta anketēšana, tuvumā, bet 34% savu dzīvesvietu raksturoja kā samērā tālu no parka. Visvairāk cilvēku no tuvējās apkārtnes dodas uz Esplanādi. Arī Uzvaras parkā lielākā daļa respondentu dzīvo tuvu parkam. Tas skaidrojams ar to, ka pats parks ir liels un līdz ar to daudziem cilvēkiem tas ir vistuvākais parks. Grīziņkalnu, salīdzinot ar citiem parkiem, apmeklē mazāks daudzums no tuvākās apkārtnes, bet lielāks daudzums dzīvo samērā tālu. Tas, savukārt, skaidrojams ar to, ka Grīziņkalns atrodas pilsētas daļā, kur ir ļoti maz zaļo zonu, tāpēc cilvēki pat no samērā tālām vietām dodas uz šo parku atpūsties.

3. attēls **Parku apmeklētāju sadalījums pēc dzīves vietas attiecībā pret konkrēto parku**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

27% respondentu parku, kurā viņi tika anketēti, apmeklē katru dienu. 45% šos parkus apmeklē 1 līdz 3 reizes nedēļā. Aptuveni 11% aptaujāto apmeklē pētāmos parkus pāris reizes mēnesī un arī 11% ir to parku apmeklētāju, kuri šos parkus apmeklē pāris reizes gadā. 5% no respondentiem parkā, kurā tika aptaujāti, bija pirmo reizi.

5. jautājums

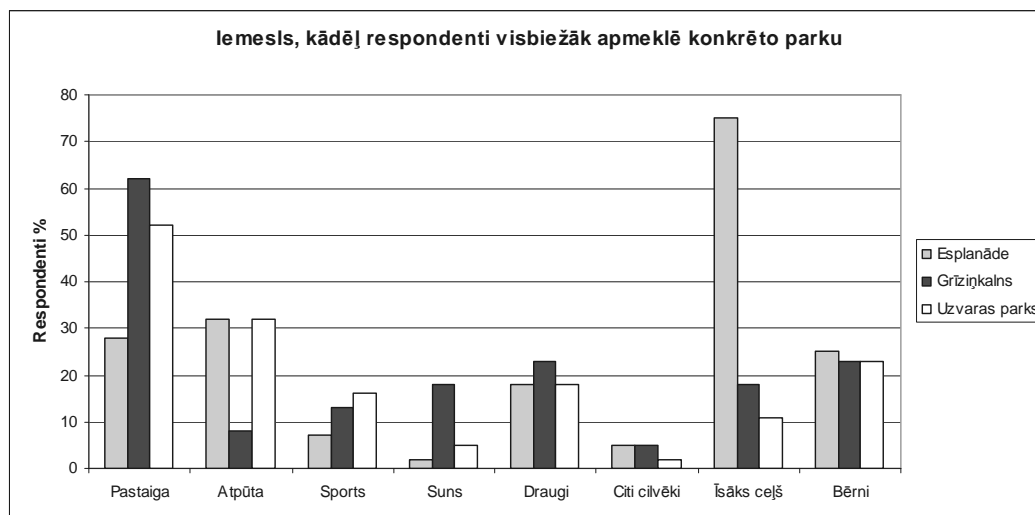
Galvenie iemesli, kādēļ cilvēki apmeklē Esplanādi, Grīziņkalnu un Uzvaras parku, atšķiras. Esplanādē cilvēki, galvenokārt, ir tāpēc, ka izmanto parku, kā īsāko ceļu un dodas tam cauri (75%). Tie, kas dzīvo parka tuvumā, parkā arī atpūšas (32%) un pastaigājas (23%). Tā kā Esplanāde ir centra parks, 18% respondentu to visbiežāk izmanto kā tikšanās vietu. Zaļās zonas pilsētā ir bērnu iemīļotas vietas, tāpēc 25% pieaugušo uz Esplanādi dodas ar savām atvasēm. Tikai 5% aptaujāto parku izmanto sportiskām aktivitātēm.

Grīziņkalna apmeklētāji tajā, galvenokārt, pastaigājas (62%). 23% parkā visbiežāk ir ar bērniem, bet 18% nāk pastaigāties ar suni. 13% respondentu Grīziņkalnā skrien, skeito, spēlē basketbolu, slido vai brauc ar velosipēdu. Aptuveni 8% Grīziņkalnā vislabprātāk izbauda sauli un gaismu. Salīdzinoši maz, tikai 8% dodas uz Grīziņkalnu, lai vienkārši pasēdētu uz soliņa un atpūstos.

Uzvaras parks ir iecienīta pastaigu (52%) un atpūtas vieta (32%). Salīdzinājumā ar citiem parkiem cilvēki bieži vien dodas uz šo parku, lai sportotu – skrietu, brauktu ar skrituļslidām, skeitborda dēli un ar velosipēdu, spēlētu basketbolu, ziemā slēpotu tam speciāli izveidotajā trasē. Arī šajā parkā 23% cilvēku visbiežāk ir ar bērniem. Uzvaras parku maz apmeklē cilvēki kopā ar mājdzīvniekiem, kā arī cilvēki, kuri vēlas satikt parkā jaunus draugus.

Salīdzinoši maz respondentu parkos ir tā iekārtojuma dēļ, lai satiktos, būtu ar citiem cilvēkiem un iegūtu jaunus draugus. Tikai Grīziņkalns no šiem parkiem, ir vieta, kur cilvēki

visbiežāk dodas pastaigā ar saviem mājdzīvniekiem.

4. attēls Iemesls, kura dēļ cilvēki visbiežāk apmeklē Esplanādi

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

6. jautājums

Uz jautājumu, ko Jūs vislabprātāk darāt parkā, vairums cilvēku (~20%) atbildēja, ka viņiem patīk pastaigāties pa parku. Tāpat cilvēki labprāt parkos atpūšas, sēžot uz soliņa un lasot, vērojot citus cilvēkus un dabu. Vairāki respondenti īpaši uzsvēra, ka viņiem patīk vērot un klausīties putnus un to dziesmas, kas pilsētā esot retums. Vairāki aptaujātie cilvēki atzina, ka viņiem vislabāk parkā patīk nodarboties ar sportu vai citu aktīvo atpūtu – skriešanu, riteņbraukšanu un braukšanu ar skrituļslidām, ziemā slēpošanu un slidošanu, īpaši daudz šādu atbilžu sniedza Uzvaras parka apmeklētāji. 23% aptaujāto vislabāk parku patīk apmeklēt kopā ar bērniem. 8% parku apmeklē, lai izbaudītu sauli un gaismu. Cilvēki parkus labprāt izmanto arī par pusdienošanas un pikniku, gleznošanas un tikšanās vietu. Daži aptaujātie atzina, ka vislabāk parkā viņi pavada laiku, smēķējot cigaretes un ūdenspīpi vai dzerot dažādus alkoholiskus dzērienus.

7. jautājums

Uz jautājumu, vai, jūsuprāt, pilsētā nepieciešamas zaļās zonas, visi aptaujātie atbildēja apstiprinoši. Daži respondenti uzskatīja, ka parku un dārzu pietiek, bet tos nekādā gadījumā nevajadzētu samazināt vai ļaut apbūvēt. Vairāki aptaujāti gribētu, lai Rīgā parku ir vairāk un lielāki, it sevišķi zaļo zonu trūkstot pilsētas nomalēs. Jāpiebilst gan, ka Rīgas nomalēs – padomju laikos veidotajos mikrorajonos un privātmāju rajonos - ir salīdzinoši daudz zaļo zonu daudzstāvu dzīvojamu māju pagalmos un privātmāju dārzos.

Visvairāk (20%) respondentu zaļo zonu nepieciešamību pamatoja ar svaigāku un veselīgāku gaisu, kuru pilsētnieki var tur ieelpot. Otrkārt, 14% uzskata, ka parki un dārzi pilsētu padara estētiskāku, kas var labvēlīgi ietekmēt pilsētnieku pašsajūtu un mazināt stresu. Anketētie cilvēki pilsētas zaļās zonas uzskata par nepieciešamām arī savas veselības, putnu, reto koku un lieliskas tikšanās vietas pēc. Cilvēki zaļajās zonās atpūšas no satiksmes, bērni parkos var izskrieties, bet vecāki cilvēki pasēdēt uz soliņa.

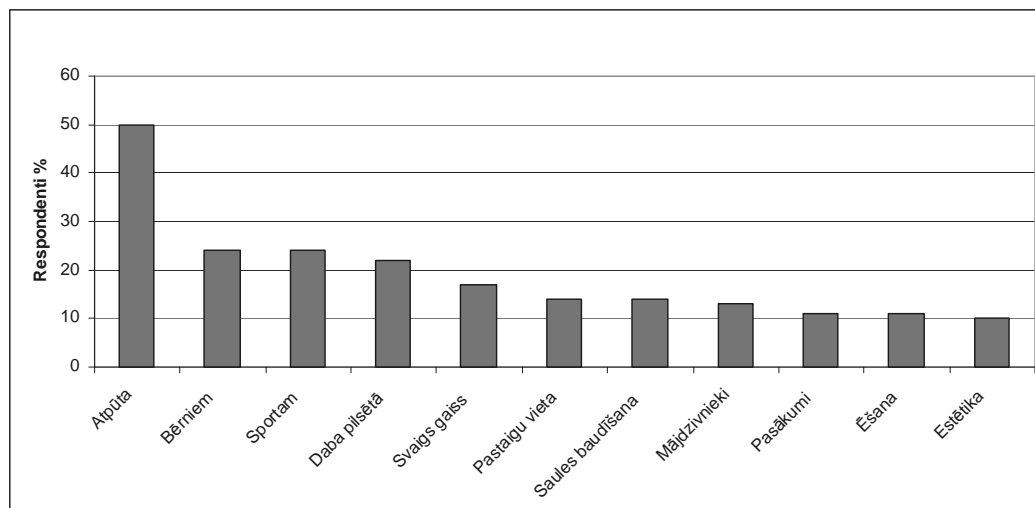
Respondentu minēto zaļo zonu nepieciešamības iemeslu biežums

Svaigs gaiss 20%
 Veicina zaļo domāšanu
 Mazina stresu, slodzi, atjauno
 Atjauno garīgo un fizisko veselību
 Atpūtai 7%
 Putni
 Bērniem, kur izskrieties 7%

Nav mūri, mājas un ielas (drošībā) 6%
 Satikties ar citiem
 Bezmaksas
 Nav jūrmalas, tāpēc vajag zaļās zonas
 Estētika pilsētā 14%
 Saskare ar dabu, bauda dabu pilsētā 7%
 Suņiem 3%

8. jautājums

Uz jautājumu, kādas, jūsuprāt, ir parka funkcijas, par galvenajām funkcijām cilvēki nosauca iespēju atpūsties tajā (50%). 24% respondentu kā otro un trešo svarīgāko faktoru minēja parku kā vietu, kur bērniem pavadīt laiku un sportot. 22% uzskatīja, ka parki un dārzi ir vienīgā daba, kas ikdienā pieejama pilsētniekiem. 14% respondentu parki ir vieta, kas piedāvā patīkamu pastaigu. Arī 14% parku apmeklētāju uzskata, parki ir lieliska vieta saules baudīšanai. 13% uzskata, ka parki dod iespēju izstaigāties ar savu mājdzīvnieku. 11% uzskata, ka viena no parka galvenajām funkcijām ir pasākumu – koncertu, festivālu – rīkošana. 11% parkos labprāt ietur maltīti - gan brīvdienās piknika veidā, gan darbadienās pusdienojot. 10% uzskata, ka parka funkcija ir padarīt pilsētu skaistāku un izkopt cilvēku estētiskās jūtas.

5. attēls **Pēc parku apmeklētāju domām svarīgākās parka funkcijas**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Vēl cilvēki labprāt parkus izmanto kā tikšanās vietas, izklaidēm un atrakcijām, lasīšanai, aktīvai atpūtai, meditācijām, putnu vērošanai un to dziesmām, skeitošanai, politiskiem mītiņiem, maksšķerēšanai, pīpēšanai un alkoholisko dzērienu lietošanai. Cilvēki domā, ka parku funkcijas ir arī būt par vietu, kur iespējams apskatīt retus kokus un krūmus, sabiedrība var izglītoties, sētnieki un dārznieki strādāt, fotografēties kāzās, iekārtot īslaicīgus gadatirgus un amatnieku tirdziņus, novietot izklaides un atrakciju iekārtas.

Respondentu galveno parka funkciju minējumu biežums

Atpūta (50%)

Bērniem (24%)

Sportam (24%)

Daba pilsētā (22%)

Svaigs gaiss (17%)

Pastaigu vieta (14%)

Saules baudīšana (14%)

Mājdzīvniekiem pastaigu vieta (13%)

Pasākumi (koncerti, festivāli) (11%)

Ēšana (pikniki, pusdienošana) (11%)

Estētika (10%)

Tikšanās vieta

Aktīvā atpūta

Izklaides un atrakcijas

Vieta, kur netraucēti lasīt

Gadatirgus

Bezmaksas laika pavadīšana

Meditācija (3%)

Putni

Sabiedrības izglītība

Vieta, kur var pīpēt (dzert)

Veselības uzlabošana

Ainavas daudzveidībai

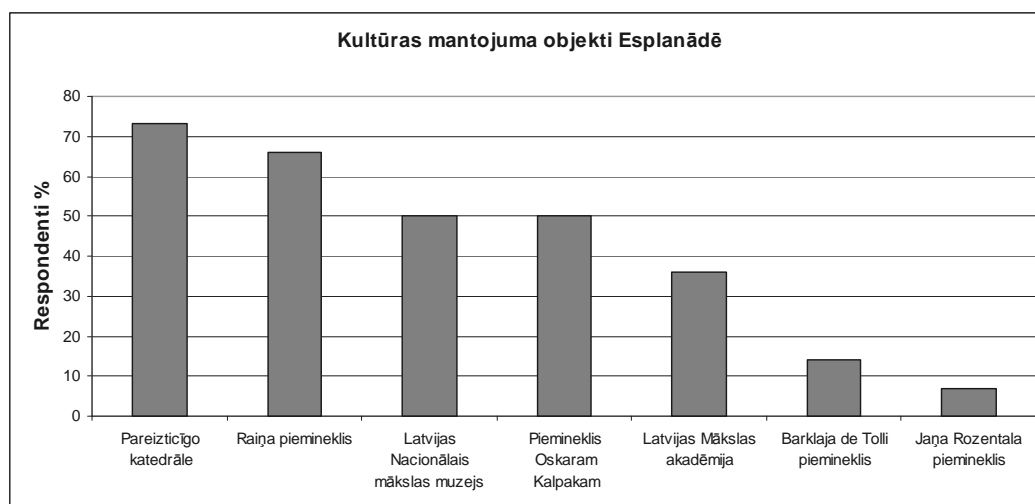
Politiskie mītiņi

Retie koki un krūmi

Skeitošanas laukums

9. jautājums – kultūras mantojuma objekti

Esplanāde ir parks, kuram īpašu nozīmi piešķir tajā esošie kultūras mantojuma objekti – četri pieminekļi un trīs ēkas. Parka apmeklētāji no septiņiem kultūras mantojuma objektiem visbiežāk minēja pareizticīgo Kristus Piedzimšanas katedrāli (73%), Raiņa pieminekli (66%), Latvijas Nacionālo mākslas muzeju (50%), pieminekli Oskaram Kalpakam (50%) un Latvijas Mākslas akadēmiju (36%). Daudz mazāk tika pieminēts Barklaja de Tolli pieminekļis. Un tikai daži cilvēki parkā zināja, ka pie Latvijas Nacionālā mākslas muzeja atrodas arī Jaņa Rozentāla pieminekļis.

6.attēls **Populārākie kultūras mantojuma objekti Esplanādē**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

7% vecāka gada gājuma parka apmeklētāju atcerējās arī, ka Padomju laikā parkā atradusies Varoņu aleja, kas pēc neatkarības atgūšanas tika demontēta. Cilvēki par kultūras mantojumu nosauca arī lampas, srūklakas, tualeti, apkārt esošo apbūvi (Sarkano Krustu), retos kokus, pašu vietu un redzamo ainavu.

Grīziņkalnā 53% parka apmeklētāju kā kultūras mantojuma objektu nosauca 1905. gada pieminekli. 13% minēja arī tēlnieka M. Šmalca skulptūru, kas bijusi arī strūklaka „Lutausis”. 10% kā kultūras mantojuma objektu raksturoja arī lielās kāpnes parka rietumu daļā, izpostīto un sabrukušo estrādi. Vairāki cilvēki par kultūras mantojuma objektiem uzskatīja arī armijas patversmi, retos koku, dārznieka mājiņu un bērnu laukuma Lutauša un bradājamā baseina skulpturālo ansambli.

Uzvaras parkā kā kultūras mantojuma objektu visi aptaujātie minēja Uzvaras pieminekli. Daži par kultūras mantojuma objektiem uzskatīja arī Mārupīti un tiltiņus pār to.

10. jautājums

Visvairāk cilvēku (32%) uz jautājumu, kāda nozīme ir kultūras mantojuma objektiem parkā, atbildēja, ka tiem ir vēsturiska vērtība, kas liek atcerēties gan mūsu kultūras vērtības, gan mūsu pagātni un konkrētas vēsturiskas personas un notikumus. Daļa parka apmeklētāju uzskata, ka kultūras mantojuma objekti vairo patriotiskās jūtas, piemēram, pirmā komandiera O.Kalpaka un slavenā dzejnieka Raiņa pieminekļi latviešiem, bet Uzvaras pieminekļis krievu tautības cilvēkiem. Vairāki aptaujātie atzina, ka, viņuprāt, kultūras mantojuma objekti izdaiļo apkārtni un ir vajadzīgi estētisko iemeslu dēļ. Piemēram, tiem apkārt var veidot skaistus apstādījumus. 11% respondentu uzsvēra, ka pieminekļiem un kultūras iestādēm jābūt tūristu

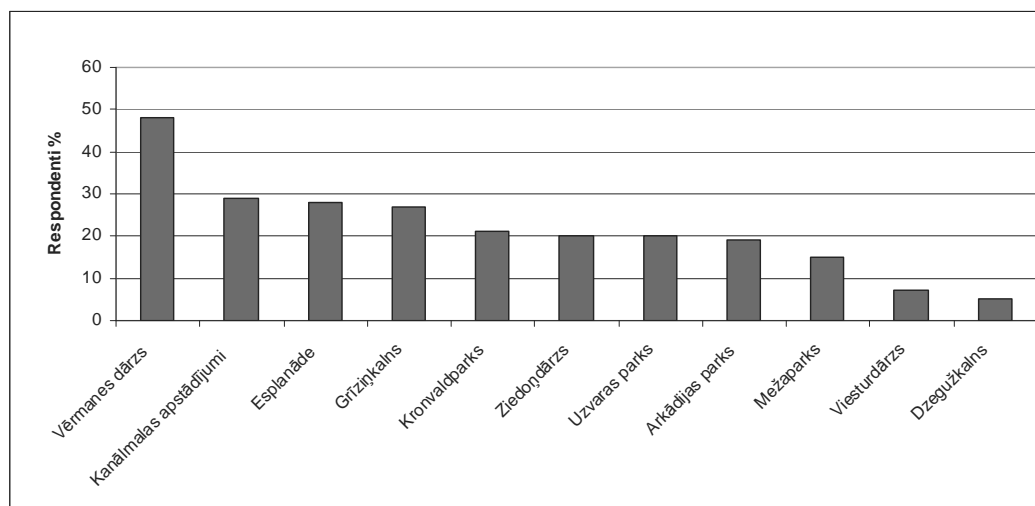
dēļ. Pieminekļiem un skulptūrām ir sabiedrību izglītojoša un audzinoša nozīme. Vairāki aptaujātie saistīja tos ar savu latvieša un rīdzinieka identitāti. Daži aptaujātie domā, ka pieminekļi un sabiedriskas kultūras ēkas padara parku nozīmīgāku un nopietnāku. 33% parka apmeklētāju nepiešķir nekādu nozīmi kultūras mantojuma objektiem parkā, un tie neietekmē viņu vēlmi apmeklēt parku. Uzvaras parkā piemineklis padomju karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no fāšistiskajiem iebrucējiem daudziem respondentiem saistās ar 9. maija svinībām, kad tiek svinēta uzvara Otrajā pasaules karā. 18% no Uzvaras parkā sastaptajiem cilvēkiem šis piemineklis un svētki liek parku saistīt ar negatīvām emocijām un sliktām vēstures atmiņām, bet 14% parka apmeklētāju tie liek parku saistīt ar patriotiskām jūtām un svētkiem.

Respondentu minēto kultūras objektu nozīmes minējumu biežums

Skaistas zvanu skaņas
Baznīca – Dieva slavēšanai (funkcionāla)
Pretmets dabai
Sekundāra nozīme
Vispār svarīgi, man nē (15%)
Papildina parka ainavu
Nepatīk un nevajag, vajag kokus un puķes
Vairo vainas apziņa
Sāpīgas izjūtas
9. maijs
Der, kā labs orientieris
Padara parku interesantu
Identitāte
Var skeitot

11. jautājums

Jautājumā, kuri ir Jūsu trīs mīļākie Rīgas parki, cilvēkiem vislabāk patīk centra parki - Vērmanes dārzs, Kanālmalas apstādījumi (Bastejkalns) un Esplanāde. Kā ceturtais šajā aptaujā ir Grīziņkalns, tāpēc, ka tas arī bija viens no parkiem, kurā aptauja tika veikta. Tam sekojošie, Kronvalda parks un Ziedoņdārzs, Uzvaras parks un Arkādijas parks, ir mīļākie parki aptuveni 20% rīdzinieku. Vēl kopējā mīļāko dārzu desmitniekā ir arī Mežaparks, Viesturdārzs un Dzegužkalns.

7. attēls **Parku apmeklētāju mīļākie parki Rīgā**
(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Mīļākie rīdzinieku parki	% respondentu
Vērmanes dārzs	48
Kanālmalas apstādījumi (Bastejkalns)	29
Esplanāde	28
Grīziņkalns	27
Kronvaldparks	21
Ziedoņdārzs	20
Uzvaras parks	20
Arkādijas parks	19
Mežaparks	15
Viesturdārzs	7
Dzegužkalns	5

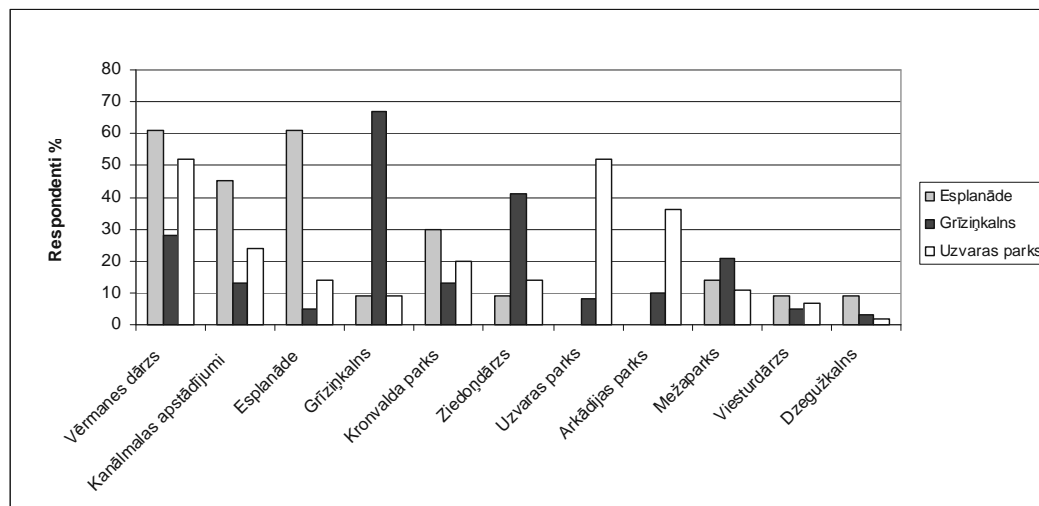
1. tabula **Parku apmeklētāju mīļākie parki Rīgā**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Tomēr, ja analizē katrā parkā iegūtos rezultātus par mīļākajiem parkiem, tad rezultāti ir mazliet savādāki. Esplanādes pameklētājiem trīs mīļākie parki ir Vērmanes dārzs (61%) un pati Esplanāde (61%), kā arī Kanālmalas apstādījumi (Bastejkalns). Vēl salīdzinoši daudziem patika netālu esošais Kronvalda parks. Neviens Esplanādes apmeklētājs, kā mīļāko parku neminēja nedz Uzvaras parku, nedz Arkādijas parku, bet no Pārdaugavas parkiem 9% Esplanādes apmeklētāju par mīļāko parku minēja Dzegužkalnu.

67% Grīziņkalna apmeklētājiem mīļākais parks arī ir viņu pašu Grīziņkalns. Otrajā vietā ierindojas vistuvāk esošais Ziedoņdārzs (41%), bet trešā vietā visu rīdzinieku iemīļotais Vērmanes dārzs (28%).

Uzvaras parka apmeklētājiem, tāpat kā Esplanādes apmeklētājiem, mīļākā parka vietu daļa pats Uzvaras parks ar Vērmanes dārzu, par kuriem nobalsojuši 52% respondentu šajā parkā. Trešā vietā ierindojas blakus esošais Arkādijas parks ar 36% respondentu balsu. Par trešo Pārdaugavā esošo parku – Dzegužkalnu – iepriecināti bijuši tikai 2% no Uzvaras parka apmeklētājiem.

8. attēls **Parku apmeklētāju mīļākie parki Rīgā**

(sastādījusi autore pēc anketēšanas rezultātiem, 2009)

Vēl respondenti pie mīļākajām zaļajām zonām Rīgā minēja Maskavas dārzu, Māras diķa apstādījumus, Mežciema zaļās zonas, zaļo zonu pie 1. slimnīcas, Brāļu kapus un Nordeķu parku.

12. jautājums

67% no parkos aptaujātiem cilvēkiem nezināja neko par parka vēsturi. Kaut ko mazliet un aptuveni no Esplanādes, Grīziņkalna un Uzvars parka vēstures varēja pastāstīt 8% respondentu. 19% parka apmeklētāju zināja galvenos faktus no parka vēstures. Katrā parkā pāris vecāka gadagājuma cilvēki parka vēsturi zināja ļoti labi.

Lielākoties cilvēkiem vēsture nešķīta nozīmīga un nekādi neietekmēja viņu vēlmi apmeklēt konkrēto parku, sevišķi tiem, kas parka vēsturi nezināja. Uzvaras parkā un Grīziņkalnā daži respondenti atzina, ka tieši parka vēsture ietekmē viņu parka apmeklējumus. Piemēram, krievu tautības respondenti atzina, ka tieši ar parka vēsturi saistīto notikumu dēļ apmeklēja parku biežāk.

13., 14. un 15. jautājums

Cilvēkiem parks nesaistās tikai ar kokiem, krūmiem, puķītēm un zālājiem. Katrs parks ir unikāla vieta, kurā atrodas īpaši kultūras objekti. Esplanāde daudziem saistās tieši ar tās kultūras objektiem – pareizticīgo katedrāli, Mākslas muzeju un Mākslas akadēmiju, kā arī ar parka pieminekļiem, visvairāk ar Raiņa un Oskara Kalpaka pieminekli. Cilvēkiem, kas Rīgā netālu no parka dzīvo visu mūžu, parks saistās ar bērniību, ar pavasari un ceriņiem, putnu dziesmām un smiltīm, jo agrāk tā centrā atradās smilšains laukums. Tā kā daļa no parka iekārtota tā, lai tajā varētu pulcēties liels daudzums cilvēku, tad dažiem respondentiem Esplanāde saistās ar plašumu, citiem turpretī vairāk patīk ēnainā angļu parka stilā iekārtotā austrumu daļa. Pilsētniekiem, kas nāk uz parku ar bērniem, tas saistās ar rotaļu laukumu, kas

ir lielākais un labāk iekārtotais bērnu laukums Rīgas centrā (Nestere, 2006). Vēl cilvēkiem Esplanāde saistās ar svētku amatnieku tirdziņiem, strūklakām, ik rudeni notiekošajām Dzejas dienām, bērniem, pareizticīgo katedrāles zvanu skaņām, bērnu atrakcijām – batutiem un piepūšamo atrakciju “Titāniks”, ziemā ar slidošanu un pat ar 70. gados uzņemto Šerloka Holmsa filmu.

Daudziem parka apmeklētājiem nepatīk sliktais celiņu stāvoklis, žogs ap baznīcu, tas, ka parkam nav apkārt žoga, smaka no sabiedriskās tualetes, jaunieši, kas atpūšas tuvējos nakts klubos un tas, ka nedrīkst sēdēt zālītē. Tomēr gandrīz visi aptaujātie atzina, ka parka lielākais trūkums ir soliņi, kuriem pēdējos gados ir nozāģētas atzveltņes. Īpaši veciem cilvēkiem uz tiem nosēdēt ilgāku laiku ir ļoti grūti. Esplanāde ir ļoti mājīgs parks, kas ir īpaši skaists pavasarī, kad zied ceriņi, tā uzskata vairāki respondenti. Esplanādē ir ļoti labs bērnu laukums, kā arī cilvēkiem patīk atjaunotās strūklakas. Parka apmeklētāji īpaši priecājās par skaistajām alejām.

Grīziņkalns, galvenokārt, tā apmeklētājiem saistās ar tuvējo piemājas parku. Šajā apkārtnē Grīziņkalns ir vienīgais parks. Grīziņkalns, otrkārt, saistās ar tā kalnaino reljefu, jo tikai daži parki Rīgā izveidoti uz kāpām. Daudzi parka apmeklētāji tā apkārtnē dzīvo visu mūžu, tāpēc Grīziņkalns viņiem saistās ar bērnu skolas laikiem, sporta stundām, ar draugiem un rotaļām. Vecāka gadagājuma cilvēkiem parks saistās ar skaisto rožu dārzu, ka atradās uz otrās terases līdz pat 70. gadiem, kā arī politiskajiem mītiņiem padomju laikos. Vairākiem parka apmeklētājiem parks un arī tā apkārtnē saistās ar Jāņa Grīziņa romānu “Vārnu ielas repulika”. Mūsdienu jauniešiem Grīziņkalns saistās ar aktīvās atpūtas laukumu, kurā agrāk atradās karuseļi un atrakcijas, bet tagad iekārtots skeitborda laukums, kur iespējams nodarboties ar skeitošanu, riteņbraukšanu un uzspēlēt basketbolu. Daudzi jaunieši no apkārtnes tieši tur pavada savu brīvo laiku pēc skolas. Diemžēl ar Grīziņkalnu saistās ne tikai labas atmiņas un notikumi. Tie, kas dzīvo samērā tālu no parka, uzskata, ka parkā ir salīdzinoši krimināla vide. Vietējie gan apgalvo, ka pēdējo gadu laikā stipri samazinājies narkomānu un “mētelīšu virinātāju” skaits. Tomēr vēl tagad daļai respondentu parks saistās ar no morālā viedokļa apšaubāmām un nosodāmām izdarībām.

Grīziņkalnā visvairāk cilvēki ir neapmierināti ar slikto celiņu stāvokli un ar to, ka trūkst un ir sabojāti parka soliņi. Grīziņkalnā parka apmeklētāji nejūtas droši tāpēc, ka parkā ik pa laikam notiek krimināli sodāmas darbības. Stāvokli varētu uzlabot novērošanas kameras un regulāras policijas patruļas parkā. Diemžēl šajā parkā sastopami daudz nekulturāli ļaudis un bezpajumtnieki, kas aiz sevis atstāj atkritumus un netīrību. Bērniem un viņu vecākiem patīk parka atjaunotais un pilnveidotais bērnu rotaļu laukums. Daudzus respondentus iepriecina tas, ka pēdējos gados uzlabojas stāvoklis parkā drošības jomā. Cilvēki labprāt tur pavada savu brīvo laiku, jo parkā ir neparasts reljefs, klusums, miers, svaigs gaiss, koki, krūmi, puķes un zālāji, kuros brīvi var sēdēt un atpūsties. Parka apmeklētājiem, īpaši bērniem, ļoti svarīgi ir tas, ka parkā pieejama tīra un sakārtota bezmaksas tualete.

Lielākajai daļai Uzvaras parks saistās ar plašumu, ūdeni un pieminekli. Uzvaras parks ir lielākais parks Rīgā un tajā salīdzinoši ar citiem Rīgas parkiem ir daudz ūdens. Parkam cauri tek Mārupīte un ir vairāki dīķi. 30% cilvēku parks saistās ar Uzvaras pieminekli, un līdz ar Uzvaras pieminekli arī krievu tautības cilvēkiem un viņu svētkiem 9. maijā. Daži respondenti paskaidroja, ka viņiem Uzvaras parks un arī piemineklis saistās ar okupāciju un tās paliekām. Tā kā parks ir tik liels, tad daudziem tā apmeklētājiem tas saistās ar garām pastaigām un svaigu gaisu. Jauniešiem parks saistās ar lielajām šūpolēm, bērniem un viņu vecākiem ar lielo un labi iekārtoto rotaļu laukumu. Vairāki respondenti liecināja, ka viņiem Uzvars parks saistās ar sportiskām aktivitātēm – skriešanu, skrituļošanu, ziemā distanču slēpošanu. Ir cilvēki, kas Uzvaras parku apmeklē tikai tāpēc, lai satiktos ar savu auto apmācības instruktoru un mācītos braukt, tāpēc viņiem šis parks saistās ar tikšanās vietu. Jaņa Rozentāla mākslas vidusskolas audzēkņiem parks saistās ar ainavu gleznošanu, jo parkā ir salīdzinoši viegli gleznot perspektīvu un ainavas. Rīdziniekiem, kas visu mūžu dzīvojuši parka tuvumā, tas saistās vienkārši ar tuvāko zaļo zonu un bērniību. Vairākiem respondentiem, pārsvarā latviešu

tautības, nepatīk Uzvaras piemineklis. Parks ir parāk liels un klajš, un tajā ir pārāk maz koku. Cilvēki arī vēlētos, lai vairāk tajā būtu soliņu, jo zeme mēdz būt mitra. Parkā vajadzētu iekārtot pārdomātākus celiņus, jo daudzviet cilvēki ir ieminuši taciņas. Parkā trūkst mizkastes un nav, kur izmest atkritumus. Vairākiem parka apmeklētājiem patīktu, ja vairāk tiktu koptas grāvju un Mārupītes malas. Daži parka apmeklētāji sūdzējās par jauniešiem, kas uzvedas huligāniski un piekopj dažādus dīvainus rituālus. Vairākiem cilvēkiem nepatīk, ka 2. tramvajs tagad iet gar parka malu, nevis pa Bāriņu ielu, kā tas bija ātrāk. Cilvēkiem ļoti patīk tas, ka parkā patiešām var justies kā dabā un aizmirst par apkārt esošo pilsētu. Parkā ir daudz putnu, dīķos un Mārupītē makšķernieki ķer zivis. Jauniešiem patīk aktīvās atpūtas trases – ziemā slēpošana, bet vasarā skriešanas un skrituļošanas ceļš. Parka apmeklētājiem patīk parka plašums, klusums un miers, arī koptie zālāji un puķu dobes.

8. pielikums – pasākumu kalnedārs

Oficiālo pasākumu kalendārs 2007.11. – 2008.11. Esplanādē, Uzvaras parkā un Grīziņkalnā

Laika periodā no 2007. gada novembra līdz 2008. gada novembrim Rīgas domes pašvaldības uzņēmuma „Rīgas dārzi un parki” teritorijā Esplanādē notikuši 33 pasākumi, prezentācijas un atrakcijas, Uzvaras parkā - 20, bet Grīziņkalnā tikai 3.

Aptuveni 95% no visiem pasākumiem, kas notiek Rīgas parkos un dārzos, notiek trijos centrālajos Rīgas parkos – Esplanādē, Vērmaņdārzā un Krovaldparkā. Esplanāde izmantota gan amatniecības tirdziņiem, gan vasaras sezonā dažādām bērnu un jauniešu atrakcijām, gan arī kā dažādu gan oficiāli, gan privāti organizēto pasākumu norises vieta. Esplanādi par dažādu organizēto pasākumu vietu salīdzinoši bieži izvēlas dažādas reklāmas aģentūras un sabiedrisko attiecību veidošanas uzņēmumi. Piemēram, SIA „Omnicom Media Group” Esplanādi izmantoja mobīlo telefonu reklāmas pasākumiem. Tāpat šo centra parku iecienījušas dažādas biedrības, kas tajā rīko interešu pasākumus, piemēram, Latvijas Biškopības biedrība maijā rīkoja „Maizes un Medus svētkus”, bet biedrība „Zaļā alternatīva” Esplanādē organizēja sapulci pret atomstacijas celtniecību.

Vairāk kā puse no Uzvaras parkā notiekošajiem pasākumiem ir sporta aktivitātes - gan riteņbraukšana, gan nūjošana. Uzvaras parkā 25% no pasākumiem ir saistīti ar 9. maija svinībām, ko Rietumeiropā vairāk pieņems svinēt kā Eiropas dienu, bet bijušajā Padomju Savienībā tiek atzīmēta Otrā pasaules kara beigu diena – Uzvaras diena. Mūsdienās 9. maiju Uzvaras parkā svinēt turpina krievu tautības cilvēki vai krievvalodīgie, kā viņi paši sevi sauc, kuri to saista ar fašisma uzvaras dienu. Vairākas reizes Uzvaras parks ticis izmantots arī par uguņošanas vietu, jo blakus parkam atrodas viesnīca Maritim Park Hotel Riga, kur dažkārt tiek rīkoti izklaides pasākumi ar uguņošanu.

Salīdzinoši no Rīgas centra vistālāk esošajā Grīziņkalnā oficiāli no 2007. gada novembra līdz 2008. gada novembrim notikuši tikai divi pasākumi – Jāņu ielīgošana Rīgas kalnos un Biedrības cilvēkiem ar īpašām vajadzībām rīkots sporta pasākums.

Grīziņkalnu un Uzvaras parku savām vajadzībām arī izmantojis gaisa balonu klubs „99 baloni” kā pacelšanās un nolaišanās vietas.

Kopumā no rīkotajiem pasākumiem un citām aktivitātēm Esplanādē, Uzvaras parkā un Grīziņkalnā var secināt, ka viena no parka pamatfunkcijām ir būt par vietu, kur tiek rīkoti kultūras un sporta pasākumi lielākām vai mazākām sabiedrības grupām. Tas, kāds katram pasākumam ir ideoloģiskais fons un mērķis, bieži vien ir saistīts ar konkrēto parku.

Informācija par darbu un tā aizstāvēšanu

Ar šo apliecinām, ka bakalaura darbs

PARKI UN TO FUNKCIJAS PILSĒTĀ: RĪGAS PARKU ESPLANĀDES, UZVARAS PARKA UN GRĪZĪNKALNA PIEMĒRI

ir izstrādāts LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē un aizstāvēts
Dabas zinātņu bakalaura ģeogrāfijā akadēmisko studiju
gala pārbaudījumu komisijas sēdē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Ieva Vaickovska

paraksts

datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Zinātniskais vadītājs

paraksts

datums

Noslēguma darba saņemšanas reģistrācija:

Darba reģistrācijas Nr.

Ģeogrāfijas nodaļas lietvede

paraksts

datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Bakalaura darbs aizstāvēts Dabas zinātņu bakalaura ģeogrāfijā akadēmisko studiju
gala pārbaudījumu komisijas sēdē

.....

gads, datums, mēnesis

un novērtēts ar atzīmi

Priekšsēdētājs

paraksts

datums

Sekretārs

paraksts

datums